

วิเคราะห์โครงสร้างตลาดของอาหารไก่เนื้อและอาหารสุกร
ในระหว่างวิกฤติการณ์ใช้วัตถุดิบ

อรพิน ทองพิสิฐสมบัติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2549

ISBN 974-671-373-6

**Analyses on the market structure of broiler feed and
pig feed during the bird flu crisis**

Orapin Thongphisitsombat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Economics

Department of Economics

Graduate School, Dhurakit Pundit University

2006

ISBN 974-671-373-6

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากความอนุเคราะห์อย่างสูงของ ผศ.ดร. ธรรมนุญ พงศ์ศรีกูร อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ท้ายที่สุดนี้ขอขอบคุณ บิดา มารดา และพี่น้อง ที่ได้ให้กำลังใจและสนับสนุน การศึกษาครั้งนี้ของข้าพเจ้ามาโดยตลอด รวมทั้งพี่ๆเพื่อนๆ ทุกคนที่ได้ให้กำลังใจและความช่วยเหลือจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

ประโยชน์และคุณค่าที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน และหากมีข้อบกพร่องประการใด ข้าพเจ้าน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

อรพิน ทองพิสิฐสมบัติ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	5
ขอบเขตการศึกษา	5
วิธีการศึกษา	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
2. ทฤษฎีและงานวิจัยที่ใช้ในการศึกษา	8
แนวคิดทางทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา	8
ตลาดแข่งขันสมบูรณ์	8
ตลาดผู้ขายมากราย	9
ตลาดผู้ขายน้อยราย	11
ตลาดผูกขาด	13
การกระจุกตัวของตลาด	14
ดัชนีวัดการกระจุกตัว	16
ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง	20
3. อุตสาหกรรมอาหารสัตว์และโรคใช้วัตถุดิบในประเทศไทย	23
ประวัติความเป็นมา	23
การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์	24
วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์	25
โครงสร้างต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์	33
ประเภทของอาหารสัตว์	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ในประเทศไทย	36
ความเป็นมาของโรคไข้หวัดนก	39
ลำดับเหตุการณ์การระบาดของไข้หวัดนก	40
4. ผลการศึกษา	44
วิเคราะห์อุตสาหกรรมอาหารสัตว์โดยรวม	44
วิเคราะห์อุตสาหกรรมอาหารไก่เนื้อ.....	49
วิเคราะห์อุตสาหกรรมอาหารสุกร.....	53
โครงสร้างด้านการตลาดของอาหารสัตว์	58
พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านราคาของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์	60
การเปรียบเทียบทางด้านราคาของผู้ผลิตอาหารสัตว์รายใหญ่	61
พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านที่มีใช้ราคาของผู้ผลิตรายใหญ่	63
อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด	68
6. สรุปและข้อเสนอแนะ	71
สรุป	71
ข้อเสนอแนะ	74
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	78

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 ตารางแสดงประมาณการปริมาณอาหารสัตว์ ปี พ.ศ. 2540-2548	2
1.2 แสดงปริมาณปศุสัตว์ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2535-2548.....	3
1.3 แสดงมูลค่าไก่ส่งออกในประเทศไทย.....	4
3.1 แสดงโครงสร้างต้นทุนอาหารสัตว์ พ.ศ. 2545	35
3.2 ประมาณการปริมาณประชากรสัตว์ และปริมาณ ความต้องการอาหารสัตว์ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2541-2548	38
4.1 แสดงปริมาณการผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูประหว่างปี พ.ศ. 2540-2547	45
4.2 แสดงส่วนแบ่งตลาดของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2547	46
4.3 อัตราการกระจุกตัวของผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 ราย ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547	48
4.4 แสดงดัชนีเฮอร์ฟิנדาล์ของกลุ่มผู้ประกอบการ อาหารสัตว์รายใหญ่ 5 รายระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547	48
4.5 แสดงปริมาณการผลิตอาหารไก่เนื้อของผู้ประกอบการ รายใหญ่ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547	50
4.6 แสดงส่วนแบ่งตลาดของอาหารไก่เนื้อของผู้ประกอบการ รายใหญ่ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547	50
4.7 อัตราการกระจุกตัวของผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 ราย ของอาหารไก่เนื้อ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547	52
4.8 แสดงดัชนีเฮอร์ฟิנדาล์ของกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่ 5 ราย ของอาหารไก่เนื้อ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547	53
4.9 แสดงปริมาณการผลิตอาหารสุกรของผู้ประกอบการ รายใหญ่ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547	54
4.10 แสดงส่วนแบ่งตลาดของอาหารสุกรของผู้ประกอบการ รายใหญ่ 5 ราย ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.11 อัตราการกระจุกตัวของผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 ราย ของอาหารสุกร ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547	55
4.12 แสดงดัชนีเฮอร์ฟิנדาคัลของกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่ 5 ราย ของอาหารสุกร ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547	56
4.13 เปรียบเทียบค่าอัตราส่วนการกระจุกตัวของอาหารสัตว์ อาหารไก่เนื้อและอาหารสุกรของกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่ 5 ราย ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547	57
4.14 เปรียบเทียบดัชนีเฮอร์ฟิנדาคัลของอาหารสัตว์ อาหารไก่เนื้อและอาหารสุกรของกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่ 5 ราย ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547	57
4.15 สัดส่วนการจำหน่ายผ่านช่องทางต่างๆ	72

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 คุณภาพในหน่วยอุตสาหกรรมและหน่วยธุรกิจ ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์	9
2.2 คุณภาพในหน่วยอุตสาหกรรมและหน่วยธุรกิจ ในตลาดผู้ขายมากมาย	10
2.3 คุณภาพในหน่วยอุตสาหกรรมและหน่วยธุรกิจ ในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด	11
2.4 คุณภาพระยะสั้นของตลาดผูกขาด	13
2.5 คุณภาพในระยะยาวของตลาดผูกขาด	14
4.1 ช่องทางการจำหน่ายอาหารสัตว์ในประเทศไทย.....	59

หัวข้อวิทยานิพนธ์ วิเคราะห์โครงสร้างตลาดของอาหารไก่เนื้อและอาหารสุกรในระหว่างวิกฤติการณ์
ไข้หวัดนก
ชื่อผู้เขียน อรพิน ทองพิสิฐสมบัติ
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมนุญ พงษ์ศรีกูร
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา 2548

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ศึกษาพฤติกรรมการแข่งขันและโครงสร้างตลาดของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ในช่วงวิกฤติไข้หวัดนกในประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตลาดของอาหารสัตว์โดยรวม อาหารไก่เนื้อและอาหารสุกร การวิเคราะห์ใช้วิธีวัดอัตราส่วนการกระจุกตัวและวิธีดัชนีเฮอร์ฟีนดาห์ล โดยการศึกษาใช้ข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2547

ผลการศึกษาพบว่าอุตสาหกรรมอาหารสัตว์มีโครงสร้างตลาดที่มีการแข่งขันน้อย(ผู้ขายน้อยราย) จากการวัดอัตราส่วนการกระจุกตัว พบว่าช่วงก่อนและหลังการเกิดไข้หวัดนกมีอัตราส่วนการกระจุกตัวมากกว่าร้อยละ 67 และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ส่วนดัชนีเฮอร์ฟีนดาห์ลมีค่า 0.30-0.35 ซึ่งถือว่าโครงสร้างตลาดมีการกระจุกตัวสูง และโครงสร้างเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย ส่วนโครงสร้างตลาดของอาหารไก่เนื้อ มีแนวโน้มอัตราส่วนการกระจุกตัวลดลง แสดงว่าตลาดอาหารไก่เนื้อมีการแข่งขันมากขึ้น และค่า HI มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย แสดงว่าโครงสร้างตลาดมีการกระจุกตัวน้อยลง และโครงสร้างตลาดมีแนวโน้มแข่งขันมากขึ้น ส่วนโครงสร้างตลาดของอาหารสุกร มีค่าอัตราส่วนการกระจุกตัวและค่า HI เหมือนเดิม แสดงว่าโครงสร้างตลาดเมื่อเกิดวิกฤติไข้หวัดนกไม่เปลี่ยนแปลง

ส่วนพฤติกรรมการแข่งขันในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์พบว่ามีการแข่งขันทั้งทางด้านราคา และมีใช้ราคา ทางด้านราคาได้แก่ การให้ส่วนลดการค้า ส่วนลดเงินสด ส่วนลดเป้าหมายและส่วนลดพิเศษ ส่วนพฤติกรรมแข่งขันที่มีใช้ราคา จะใช้กลยุทธ์พฤติกรรมแข่งขันทางด้านผลิตภัณฑ์ พฤติกรรมทางด้านเครื่องหมายการค้า และพฤติกรรมทางด้านส่งเสริมการขายโดยให้ความสำคัญกับการแข่งขันที่มีใช้ราคาสูงผ่านทางพนักงานขายของบริษัท

Thesis Title	Analyses on the market structure of broiler feed and pig feed during the bird flu crisis
Author	Orapin Thongphisitsombat
Thesis Advisor	Assistant Professor, Ph.D Thammanoon Pongsrikul
Department	Economics
Academic Year	2005

Abstract

The objectives of this study are comprised of the analyses on competitive behavior and market structure of the animal feed industry during the bird flu epidemic in Thailand. The analyses include the animal feed industry as whole, as well as chicken feed and pig feed. The study employed the concentration ratio and the Herfindahl index by using both primary data and secondary data during 2002-2005.

The industry concludes that the market structure of the animal feed industry in Thailand is Oligopoly market, since the concentration ratio before and after the bird flu crisis valued more than 67 percent with a rising trend, while the Herfindahl index has the value of 0.30-0.35 with an increasing trend. The bird flu crisis lead to an increasing competition , but the market structure is still Oligopoly market. The concentration ratio and Herfindahl index of the broiler feed experiences lower ratio and lower index, which mean the bird flu lead higher competitive market. The flue provides no impact on the pig feed industry.

The competitive behavior of the feed industry experience both price and non-price competition. The price competition includes trade discount, target discount, cash discount and special discount, mean while the non-price competition include the competition on product design, bran name and promotion programs through the sale forces.

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่นับวันยิ่งจะมีความสำคัญกับประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงสูงทั้งกรณีความเชื่อมโยงไปข้างหน้า และความเชื่อมโยงไปข้างหลัง ในกรณีความเชื่อมโยงไปข้างหลังจะเห็นได้จากการใช้ผลผลิตทางการเกษตรในประเทศเป็นจำนวนมาก เช่นข้าวโพด ข้าวฟ่าง ปลาป่น กากถั่วเหลือง ผลิตภัณฑ์จากโรงสีข้าว เป็นต้น สำหรับการเชื่อมโยงไปข้างหน้าได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปสุสัตว์ เช่นอุตสาหกรรมไก่ชำแหละ หรืออุตสาหกรรมทำไส้กรอก เป็นต้น จากข้อมูลที่ผ่านมาพบว่า อุตสาหกรรมอาหารสัตว์มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกปี ดังข้อมูลในตารางที่ 1.1 พบว่าความต้องการอาหารสัตว์โดยรวมเพิ่มจาก 9.9 ล้านตันในปี พ.ศ. 2540 เป็น 11.6 ล้านตันในปี พ.ศ. 2548 สำหรับความต้องการอาหารไก่เนื้อและความต้องการอาหารสุกร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยอาหารไก่เนื้อมีแนวโน้มของสัดส่วนสูงกว่าอาหารสุกร เช่นในปี พ.ศ. 2546 อาหารไก่เนื้อมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 34.13 ส่วนอาหารสุกรมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 31.25 ของความต้องการอาหารสัตว์ทุกชนิด ในปี พ.ศ. 2546-2547 เกิดวิกฤติการณ์ไข้หวัดนกในประเทศไทย และมีการทำลายสัตว์ปีกเป็นจำนวนมาก ทำให้สัดส่วนปริมาณความต้องการอาหารไก่เนื้อลดลงเหลือเพียงประมาณร้อยละ 29 และอาหารสุกรเป็นประมาณร้อยละ 36 และสัดส่วนอาหารไก่เนื้อต่ออาหารสุกรในปี พ.ศ. 2548 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 26.2 ต่อร้อยละ 36.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.1 ตารางแสดงประมาณการปริมาณอาหารสัตว์ปี พ.ศ. 2540-2548

หน่วย : ตัน

ปี พ.ศ.	ปริมาณความต้องการ อาหารสัตว์ทั้งหมด	ปริมาณความต้องการ อาหารไก่เนื้อ	สัดส่วน ร้อยละ	ปริมาณความ ต้องการอาหารสุกร	สัดส่วน ร้อยละ
2540	9,870,960	2,835,000	28.72	3,739,900	37.88
2541	8,291,407	2,577,120	31.08	2,704,400	32.62
2542	8,818,037	2,832,000	32.12	2,676,500	30.35
2543	9,611,140	3,013,920	31.36	2,956,500	30.76
2544	10,120,335	3,354,302	33.14	3,101,085	30.64
2545	10,034,036	3,354,302	33.43	3,113,350	31.03
2546	11,494,927	3,923,700	34.13	3,592,600	31.25
2547	10,004,041	2,999,568	29.98	3,620,500	36.19
2548	11,635,623	3,051,400	26.22	4,284,000	36.82
อัตราเพิ่มเฉลี่ย	220,582	27,050	0.95	68,012	1.82

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

สำหรับข้อมูลปริมาณการเลี้ยงสัตว์ในประเทศพบว่าปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี จากข้อมูลในตารางที่ 1.2 ซึ่งแสดงปริมาณการเลี้ยงสัตว์ในประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535-2548 พบว่า ปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศเพิ่มมากขึ้น จาก 723 ล้านตัวในปี 2535 เป็น 957 ล้านตัว ในปี พ.ศ. 2546 หรือเพิ่มขึ้น 234 ล้านตัวคิดเป็นร้อยละ 32 แต่ในปี พ.ศ. 2547 และ 2548 ได้ลดลงเหลือ 717 และ 730 ล้านตัวตามลำดับ ส่วนปริมาณการเลี้ยงสุกรเพิ่มขึ้นจาก 8.67 ล้านตัวปี พ.ศ. 2535 เป็น 12.0 ล้านตัวปี 2547 หรือเพิ่มขึ้น 3.33 ล้านตัว คิดเป็นร้อยละ 38.41 การเลี้ยงไก่ไข่เพิ่มขึ้นจากจำนวน 38.88 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2535 เป็น 68 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2548 หรือเพิ่มขึ้น 29.12 ล้านตัวคิดเป็นร้อยละ 74.9 ของปี พ.ศ. 2535 หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 5.35 ต่อปี ในระหว่างปี พ.ศ. 2535-2548 และการเลี้ยงโคนม เพิ่มขึ้นจาก 0.22 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2535 เป็น 0.39 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2548 หรือเพิ่มขึ้น 0.17 ล้านตัวหรือคิดเป็นร้อยละ 77.27

ตารางที่ 1.2 แสดงปริมาณปศุสัตว์ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2535-2548

ปี พ.ศ.	ไก่เนื้อ (ล้านตัว)	ไก่ไข่ (ล้านตัว)	สุกร (ล้านตัว)	โคนม (ล้านตัว)
2535	723	38.88	8.67	0.22
2536	725	35.24	9.18	0.24
2537	646	37.42	9.79	0.23
2538	664	37.79	9.78	0.29
2539	705	41.00	9.99	0.28
2540	810	43.60	10.60	0.32
2541	728	38.60	7.40	0.34
2542	800	51.82	7.40	0.35
2543	837	61.83	8.40	0.31
2544	885	55.05	8.46	0.33
2545	885	55.05	8.41	0.35
2546	957	60.37	9.94	0.37
2547	717	45.88	9.94	0.37
2548	730	68.00	12.00	0.39

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย: 2548

จากอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ อุตสาหกรรมการเชือดและชำแหละสัตว์ ตลอดจนอุตสาหกรรมแปรรูปเนื้อสัตว์เป็นเนื้อแช่แข็งเพื่อการส่งออก ก่อให้เกิดรายได้แก่ประเทศเป็นจำนวนมาก พบว่าประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกเนื้อไก่ไปยังต่างประเทศปีละหลายหมื่นล้านบาท ลูกค้าส่วนใหญ่ที่มีการส่งออกเนื้อไก่เป็นประเทศในแถบยุโรปและญี่ปุ่น ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกแบ่งเป็นเนื้อไก่ดิบแช่แข็งและเนื้อไก่แปรรูป จากข้อมูลการส่งออกในตารางที่ 1.3 พบว่าประเทศไทยมีการส่งออกไก่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศที่ส่งเนื้อไก่ออกไปขายมากที่สุดได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สหราชอาณาจักรนับตั้งแต่ปี 2545-2547 เป็นต้นมา โดยแต่ในปี 2547 มูลค่าการส่งออกเนื้อไก่ของประเทศไทยลดลงจาก 40,470 ล้านบาทในปี 2546 เหลือเพียง 22,602 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 44.15 ในปี 2547 อันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก ซึ่ง

สอดคล้องกับข้อมูลการเลี้ยงไก่ในประเทศในตารางที่ 1.2 ที่ลดลงจาก 957 ล้านตัวเหลือเพียง 717 ล้านตัว อันเนื่องมาจากการเกิดไข้หวัดนกในประเทศ ทำให้ต้องมีการทำลายไก่เนื้อเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 1.3 แสดงมูลค่าไก่ส่งออกในประเทศไทย

รายการ	มูลค่า (ล้านบาท)			สัดส่วน (ร้อยละ)		
	2545	2546	2547	2545	2546	2547
1. ญีปุ่น	18,541	19,378	11,070	51.34	47.88	48.98
2. สหราชอาณาจักร	5,786	5,924	5,569	16.02	14.64	24.64
3. เนเธอร์แลนด์	3,364	3,236	2,245	9.32	8.00	9.93
4. เยอรมันนี	3,457	5,222	1,359	9.58	12.90	6.01
5. ไอร์แลนด์	223	352	450	0.62	0.87	1.99
6. เกาหลีใต้	1,658	2,062	675	4.59	5.10	2.99
7. ฮองกง	628	742	382	1.74	1.83	1.69
8. สิงคโปร์	687	875	339	1.90	2.16	1.50
9. แคนาดา	53	171	128	0.15	0.42	0.57
10. เบลเยียม	159	179	98	0.44	0.44	0.43
รวม 10 รายการ	34,561	38,146	22,317	95.71	94.26	98.74
อื่นๆ	1,549	2,324	284	4.29	5.74	1.26
มูลค่ารวม	36,111	40,470	22,602	100.00	100.00	100.00

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

จากการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นว่าอุตสาหกรรมอาหารสัตว์เป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องในอุตสาหกรรมปศุสัตว์ทั้งหมด ซึ่งเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะธุรกิจไก่เนื้อชำแหละแช่แข็งส่งออก ทำรายได้จากการส่งออกสูงสุดถึงปีละ 40,470 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2546 แต่เมื่อเกิดวิกฤติการณ์ไข้หวัดนกปริมาณการส่งออกในปี พ.ศ. 2547 ลดลงเหลือเพียง 22,602 ล้านบาทเท่านั้น ซึ่งมีผลให้สัดส่วนของความต้องการอาหารไก่เนื้อลดลงจากเฉลี่ยร้อยละ 31-32 ของอาหารสัตว์ทั้งหมดในระหว่างปี พ.ศ. 2535-2546 แต่สัดส่วนดังกล่าวในปี

พ.ศ. 2547-2548 ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 29.98 และ 26.22 ในปี 2547 และ 2548 ตามลำดับ นอกจากนี้ธุรกิจอาหารไก่เนื้อและอาหารสุกรตกอยู่ในมือของบริษัทใหญ่เพียงไม่กี่บริษัท กล่าวคือ บริษัทใหญ่เพียงไม่กี่บริษัทที่มีส่วนแบ่งตลาดมาก เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ใช้หัวหน้าทำให้สัดส่วนในความต้องการอาหารไก่เนื้อและอาหารสุกรเปลี่ยนไป โดยความต้องการอาหารสุกรกลับมา มีสัดส่วนสูงขึ้นและอาหารไก่เนื้อกลับมีสัดส่วนลดลง การเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนดังกล่าว จะมีผลต่อส่วนแบ่งตลาดของบริษัทใหญ่ในธุรกิจอาหารไก่เนื้อและอาหารสุกรอย่างไร และอำนาจผูกขาดของบริษัทใหญ่ๆ เหล่านี้จะลดลงหรือไม่ กล่าวคือส่วนแบ่งตลาดจะลดลงหรือไม่ จากการศึกษา ค้นคว้าไม่พบว่า มีผู้เคยศึกษาเรื่องนี้มาก่อน มีแต่เพียงการศึกษาถึงโครงสร้างตลาดและการแข่งขันในภาพรวมเท่านั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาว่า เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ใช้หัวหน้าในประเทศไทย จะมีผลทำให้โครงสร้างตลาดและส่วนแบ่งตลาดของบริษัทต่างๆ ในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ มีสัดส่วนในการผลิตอาหารไก่เนื้อและสุกร เปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร นอกจากนั้นยังส่งผลกระทบต่อการใช้ของไก่เนื้อและสุกรในประเทศไทยอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายและมาตรการ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปริมาณและส่วนแบ่งตลาดของบริษัทที่ผลิตอาหารสัตว์รายใหญ่ของตลาดอาหารสัตว์โดยรวม อาหารไก่เนื้อและอาหารสุกร
2. วิเคราะห์การกระจุกตัวและโครงสร้างตลาดของอาหารสัตว์และวัดการกระจุกตัว
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแข่งขันทั้งทางด้านราคา และมีใช้ราคาของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์
4. ศึกษาถึงอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

ขอบเขตการศึกษา

1. ในการศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาโครงสร้างของตลาด ของอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ ที่ผลิตอาหารขึ้นเพื่อจำหน่ายและใช้ในการเลี้ยงสัตว์ในฟาร์มของตนเอง โดยแบ่งประเภทของอาหารสัตว์ที่ทำการศึกษาเป็น 3 ประเภทได้แก่
 - 1.1 อาหารสัตว์โดยรวม ซึ่งประกอบด้วย อาหารไก่เนื้อ อาหารไก่ไข่ อาหารสุกร อาหารโค และอาหารเป็ด
 - 1.2 อาหารไก่เนื้อ
 - 1.3 อาหารสุกร

2. โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 25 45-2547 โดยศึกษาจากปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ของผู้ผลิตรายใหญ่ 5 กลุ่มบริษัท ซึ่งมีส่วนแบ่งในตลาดรวมกันมากกว่า 70% ของอุตสาหกรรมทั้งหมด ได้แก่

- 2.1 กลุ่มบริษัทเจริญโภคภัณฑ์
- 2.2 กลุ่มบริษัทเบทาโกร
- 2.3 กลุ่มบริษัทลิพัฒนา
- 2.4 กลุ่มบริษัทแหลมทองสหการ
- 2.5 กลุ่มบริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์

3. สมมติให้ปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ที่ผลิตได้ในแต่ละปีจะขายได้หมดในปีนั้น เนื่องจากอาหารสัตว์มีอายุในการเก็บสั้น ประมาณ 3 เดือน เพื่อใช้ในการคำนวณค่า อัตราส่วนการกระจุกตัว (Concentration Ratio : CR) และดัชนีเฮอริฟินดาห์ล (Herfindahl Index : HI)

วิธีการศึกษา

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์แบบเจาะลึก เพื่อให้ทราบถึงลักษณะและโครงสร้างอย่างละเอียด ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณการผลิต ปริมาณการจำหน่าย กำลังการผลิต และพฤติกรรมการแข่งขันด้านราคา รวมทั้งในส่วนของกลยุทธ์การตลาด เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการขาย โดยวิธีการต่างๆ เกษตรกร เจ้าหน้าที่ทางด้านการตลาดของบริษัทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากวิกฤติการณ์ใช้หัวคน

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวกับผู้ผลิต ปริมาณการผลิต ปริมาณความต้องการใช้อาหารสัตว์ กำลังการผลิต ราคาจำหน่าย และโครงสร้างต้นทุนการผลิต ซึ่งได้จาก ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมจากหน่วยราชการและเอกชน ได้แก่ กระทรวงอุตสาหกรรม กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อการส่งออกไทย สมาคมผู้ผลิตและแปรรูปสุกรเพื่อการส่งออก เพื่อทราบถึงโครงสร้างและพฤติกรรมการแข่งขันของผู้ผลิตรวมถึงนโยบายและมาตรการต่างๆ ของรัฐบาลที่มีต่ออุตสาหกรรมอาหารสัตว์ในประเทศไทย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จะนำมาวิเคราะห์โครงสร้างและพฤติกรรมการแข่งขันในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ รวมถึงนโยบายและมาตรการต่างๆ ของรัฐบาลที่มีผลต่ออุตสาหกรรมอาหารสัตว์ในประเทศไทย

2.1 การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) เพื่อให้ทราบข้อมูลในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ในประเทศไทย เช่น กำลังการผลิต จำนวนผู้ผลิต ปริมาณการผลิต อุปสรรคการเข้ามาในตลาดและสภาพโดยทั่วไปของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ได้แก่ สถานการณ์ของวัตถุดิบอาหารสัตว์ กระบวนการผลิต โครงสร้างของต้นทุนการผลิตและความต้องการใช้อาหารสัตว์ เป็นต้น

2.2 วิเคราะห์โครงสร้างตลาดและส่วนแบ่งการตลาด จะใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งใช้ข้อมูลจากส่วนแบ่งตลาดและปริมาณการผลิตในการศึกษาครั้งนี้ โดยใช้วิธีการวัดอัตราส่วนการกระจุกตัว (Concentration Ratio : CR) และใช้ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล (Herfindahl Index : HI) วัดค่าการกระจุกตัวของอุตสาหกรรม ซึ่งจะแสดงถึงส่วนแบ่งการครองตลาด และขนาดการผลิตของหน่วยธุรกิจ นอกจากนี้ค่าการกระจุกตัวทำให้ทราบว่าแสดงถึงส่วนแบ่งการครองตลาด และขนาดการผลิตของหน่วยธุรกิจอุตสาหกรรมนั้นๆ ถูกครอบงำด้วยธุรกิจเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด และอยู่ในโครงสร้างตลาดประเภทใด

2.3 การวิเคราะห์พฤติกรรมการแข่งขันของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ จะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อวิเคราะห์ว่าผู้ผลิตในอุตสาหกรรมนี้มีพฤติกรรมการแข่งขันอย่างไร โดยทำการศึกษาพฤติกรรมการแข่งขันของผู้ผลิตทั้งทางด้านราคา (Price Competition) และพฤติกรรมการแข่งขันทางด้านที่ไม่ใช่ราคา (Non-Price Competition)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไป โครงสร้างทางการตลาดของอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ ตลอดจนโครงสร้างและส่วนแบ่งในการเลี้ยงไก่เนื้อและสุกรในประเทศไทย ทั้งก่อนและหลังการเกิดวิกฤติการณ์ไข้หวัดนก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐในการกำหนดนโยบายหรือมาตรการให้เหมาะสมกับโครงสร้างและลักษณะของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ตลอดจนภาคเอกชนจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการผลิตอาหารสัตว์ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างตลาด (Market Structure)

ปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการพิจารณาโครงสร้างทางการตลาดจะประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. จำนวนผู้ผลิตและผู้ซื้อในตลาด
2. ลักษณะของสินค้าในตลาด
3. โอกาสการเข้าออกจากตลาด
4. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการตลาด

จากการพิจารณาส่วนประกอบดังกล่าว ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคแบ่งโครงสร้างตลาดออกเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ตลาดผู้ขายมากมาย ตลาดผู้ขายน้อยราย และตลาดผูกขาด

ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfect Market) (นราทิพย์ ชูติวงศ์, 2546 : 172-201)

ตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. ผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก จนไม่มีผู้ใดสามารถกำหนดราคาได้ตามที่ตนเองต้องการ ทุกคนต้องซื้อขายตามราคาตลาด

2. สินค้าที่ซื้อขายกันในตลาดมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ

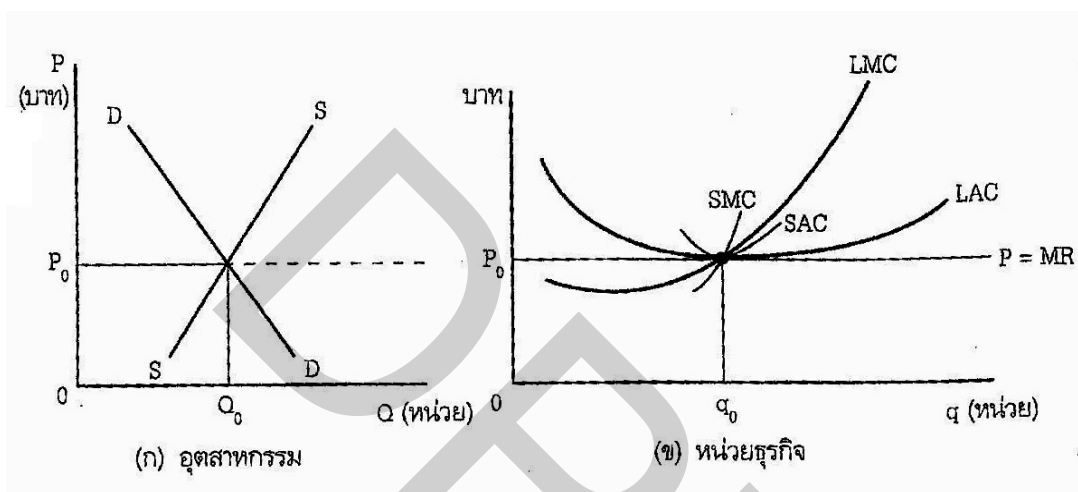
3. การเข้าหรือออกจากตลาดเป็นไปอย่างสมบูรณ์

4. การกระจายข้อมูลข่าวสารในตลาดเป็นไปอย่างสมบูรณ์ ผู้ที่อยู่ในตลาดได้รับ

ข้อมูลเท่าเทียมกันในเวลาเดียวกัน

จากลักษณะข้างต้นทำให้ทุกคนต้องขายในราคาที่กำหนดขึ้นโดยกลไกของตลาดและกำไรส่วนเกินจะไม่เกิดขึ้น ตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะอยู่ในดุลยภาพในระยะยาวที่ต่อเมื่อหน่วยธุรกิจทุกหน่วยอยู่ในดุลยภาพ (ผลิตด้วยต้นทุนต่ำสุด ณ จุดต่ำสุดของ LAC และได้กำไรปกติ) ภายใต้อุปสงค์ที่สมบูรณ์แบบ จะไม่มีหน่วยธุรกิจใหม่ๆ เข้ามาผลิตหรือแข่งขันมากขึ้น หรือไม่มีหน่วยธุรกิจรายเดิมล้มเลิกออกไป ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยอุตสาหกรรม แสดงโดยภาพที่ 2.1.ก และของหน่วยธุรกิจโดยภาพที่ 2.1.ข จากภาพ ณ ราคา P_0 ซึ่งเป็นราคาที่เส้นอุปสงค์ตลาดตัดกับเส้นอุปทานตลาด

หน่วยธุรกิจจะผลิตด้วยต้นทุนต่ำสุดและได้รับเพียงกำไรปกติ ซึ่ง ณ จุดดุลยภาพนี้ $LMC=SMC=P=MR$ สำหรับหน่วยธุรกิจซึ่งจะได้กำไรสูงสุด ณ ราคา P_0 อุตสาหกรรมก็จะอยู่ในภาวะดุลยภาพ เนื่องจากกำไรที่ได้รับเป็นเพียงกำไรปกติ ซึ่งจะไม่มีการขยายใหม่เข้ามา หรือไม่มีหน่วยธุรกิจรายเก่าออกไป และ ณ จุดดุลยภาพนี้ $LAC=SAC=P$

ภาพที่ 2.1 ดุลยภาพในอุตสาหกรรมและหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

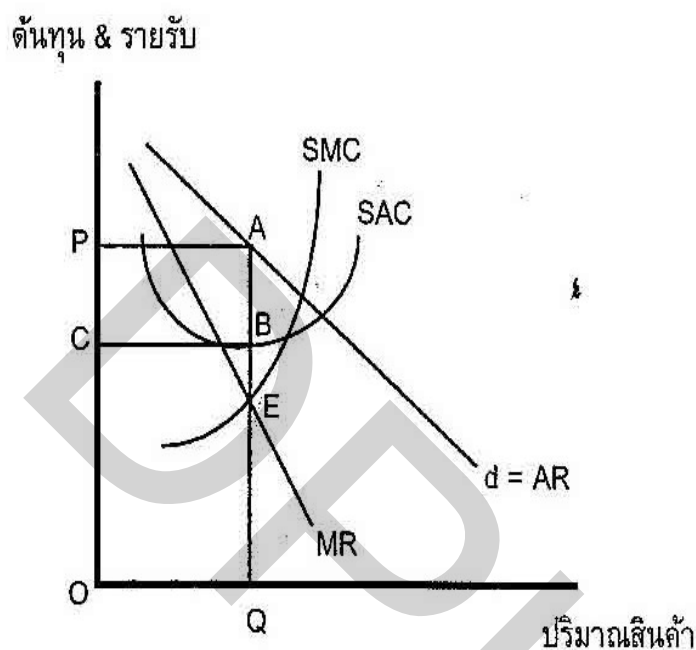
ตลาดผู้ขายมากมาย (Monopolistic Competition) (นราทิพย์ ชูติวงศ์, 2546 : 226-231)

ตลาดผู้ขายจำนวนมากรายมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. ผู้ซื้อผู้ขายมากมายจนกระทั่งผู้ขายรายใดรายหนึ่ง ไม่สามารถโต้ตอบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผู้ขายรายใดรายหนึ่งได้
2. ลักษณะสินค้าแตกต่างกันแต่สามารถทดแทนกันได้ในระดับหนึ่ง
3. การเข้าออกจากตลาดมีตั้งแต่ง่ายไปถึงยาก
4. ข้อมูลข่าวสารตลาดในระยะสั้นไม่ทั่วถึง แต่ข้อมูลข่าวสารตลาดในระยะยาวเป็นไปอย่างทั่วถึง

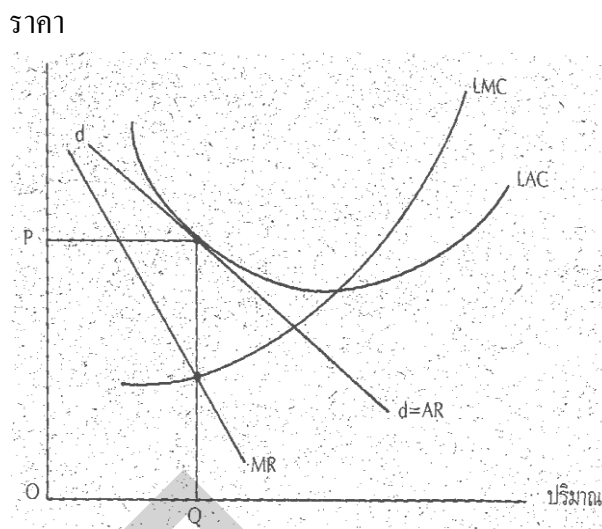
ดุลยภาพในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจ เมื่อผลิต ณ จุดที่ต้นทุนหน่วยสุดท้ายในระยะสั้น (SMC) เท่ากับรายรับหน่วยสุดท้ายในระยะสั้น และจะมีกำไรส่วนเกินเกิดขึ้น เนื่องจากข้อมูลข่าวสารในระยะสั้นไม่สมบูรณ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของเส้นต้นทุนและอุปสงค์ของหน่วยธุรกิจ กรณีที่หน่วยธุรกิจมีต้นทุนต่อหน่วยไม่สูงนักและสินค้าที่ผลิตออกมาจำหน่ายเป็นที่นิยม

ค่อนข้างมาก ทำให้เส้นอุปสงค์มีระยะห่างจากแกนตั้งมาก หน่วยธุรกิจมีโอกาสที่จะได้รับกำไรเกินปกติ ดังภาพที่ 2.2 หน่วยธุรกิจในตลาดภาพ ณ จุด E ผลิตสินค้าออกจำหน่าย OQ หน่วย ในราคาหน่วยละ OP บาท และได้รับกำไรเกินปกติทั้งหมดเท่ากับพื้นที่ PABC

ภาพที่ 2.2 ดุลยภาพในระยะสั้นของหน่วยธุรกิจในตลาดผู้ขายมากมาย

ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจ จะเกิดการเคลื่อนไหวของหน่วยธุรกิจโดยหน่วยธุรกิจจะเปลี่ยนไปใช้ขนาดโรงงานที่เหมาะสมที่สุด และปรับปริมาณการผลิต ณ จุดซึ่ง $LMC = MR$ ถ้าหน่วยธุรกิจใดขาดทุนในระยะยาวก็จะออกจากตลาดไป กฎว่ามีหน่วยธุรกิจบางหน่วยยังได้รับกำไรเกินปกติ ก็จะมีหน่วยธุรกิจใหม่ๆ จากนอกตลาดเข้ามาผลิตแข่งขัน เพื่อแบ่งส่วนแบ่งกำไรนั้น การเข้ามาของหน่วยธุรกิจหน่วยใหม่ๆ ทำให้จำนวนหน่วยธุรกิจในตลาดเพิ่มมากขึ้น และส่วนแบ่งตลาดของแต่ละหน่วยธุรกิจลดลง และอุปสงค์จะค่อยๆ เลื่อนลงต่ำ จนในท้ายที่สุดลงมาสัมผัสกับเส้น LAC พอดี ซึ่งหน่วยธุรกิจจะได้รับเพียงกำไรปกติ จากภาพที่ 2.3 จะเห็นว่า การเลื่อนลงต่ำของเส้นอุปสงค์ ทำให้เส้นอุปทานมีระดับสูงเพียงสัมผัสกับเส้น LAC ที่ปริมาณการผลิต OQ และราคา OP จะทำให้หน่วยธุรกิจได้รับแต่กำไรปกติเท่านั้น

ภาพที่ 2.3 ดุลยภาพในระยะยาวของหน่วยธุรกิจในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

ตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) (นราทิพย์ ชุตินวงศ์, 2546 : 231-253)

ตลาดผู้ขายน้อยรายมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ผู้ขายน้อยราย มีตั้งแต่ 2 รายขึ้นไป โดยผู้ขายสามารถตอบโต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผู้ขายรายใดรายหนึ่งเสมอ
2. ลักษณะสินค้าอาจจะเหมือนหรือต่างกันได้
3. การเข้าสู่ตลาดค่อนข้างยาก
4. ข้อมูลข่าวสารกระจายทั่วถึงแต่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งหมายความว่าผู้ขายรายใดรายหนึ่งอาจจะได้รับข้อมูลช้ากว่ารายอื่น

ตลาดผู้ขายน้อยราย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด ตามลักษณะของสินค้า ได้แก่

1. Differentiated Oligopoly หมายถึงอุตสาหกรรมที่ผู้ผลิตมีการผลิตและการจำหน่ายสินค้าที่มีลักษณะแตกต่างกัน (Differentiated Products) แต่สามารถทดแทนกันได้ เช่น ผงซักฟอก น้ำมันพืช เป็นต้น โดยความแตกต่างอาจเป็นความแตกต่างที่แท้จริงหรือความแตกต่างที่เกิดจากการโฆษณาและความเชื่อของผู้ซื้อก็ได้
2. Pure Oligopoly หมายถึง อุตสาหกรรมที่มีการผลิตสินค้าที่มีลักษณะเหมือนกัน (Homogeneous Products) ผู้ซื้อไม่มีแรงจูงใจในการซื้อสินค้าของบริษัทหนึ่งมากกว่าอีกบริษัทหนึ่ง ยกเว้นทางด้านราคา

การแยกพฤติกรรมของผู้ผลิตในตลาดผู้ขายน้อยราย โดยดูจากลักษณะการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายของผู้ผลิต สามารถแบ่งได้เป็น 3 กรณี ได้แก่ กรณีที่มีการรวมตัวกันของผู้ผลิต

อย่างเป็นทางการ กรณีที่มีการรวมตัวกันของผู้ผลิตอย่างไม่เป็นทางการ และกรณีที่ผู้ผลิตแต่ละรายต่างดำเนินนโยบายโดยอิสระ

แบบจำลองของผู้ผลิตในตลาดผู้ขายน้อยรายภายใต้การรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ :

เนื่องจากตลาดผู้ขายน้อยรายมีผู้ผลิตเพียงไม่กี่ราย และผู้ผลิตมีความตระหนักในความขึ้นอยู่แก่กันระหว่างตนกับผู้ผลิตรายอื่นๆ ทำให้ปรากฏแนวโน้มที่ผู้ผลิตจะรวมตัวกันเข้าดำเนินนโยบายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะลดความเสี่ยงในการแข่งขัน และกีดกันการเข้ามาแข่งขันของผู้ประกอบการรายใหม่ เพื่อให้กำไรสูงขึ้น โดยการรวมตัวกันนี้เรียกว่า คาร์เทล (Cartel) ซึ่งสามารถแบ่งได้ออกเป็นสองลักษณะ ได้แก่

1. คาร์เทลรวมอำนาจไว้ที่องค์กรส่วนกลาง (Centralized cartel) การตัดสินใจดำเนินนโยบายกำหนดจำนวนการผลิต ราคา ตลอดจนการจัดสรรโควต้าให้แก่ผู้ผลิตแต่ละราย จะกระทำโดยองค์กรส่วนกลาง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้กำไรรวมของกลุ่มสูงสุด

2. คาร์เทลแบ่งส่วนแบ่งตลาด (The Market-sharing cartel) เป็นการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ โดยมีการตกลงแบ่งส่วนแบ่งตลาดระหว่างกัน แต่ยังคงมีอิสระในการกำหนดนโยบายอื่นๆ เช่น วิธีการผลิต หรือกิจกรรมในการขายหรืออื่นๆ วิธีการแบ่งส่วนแบ่งตลาดจะมี 2 วิธี ได้แก่ การตกลงที่จะใช้ราคาเดียวกัน และหันไปใช้การแข่งขันที่ไม่ใช้ราคาเป็นเครื่องมือแข่งขัน และการกำหนดโควต้า

แบบจำลองของผู้ผลิตในตลาดผู้ขายน้อยรายภายใต้การรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ :

รูปแบบการรวมตัวในลักษณะนี้ไม่เปิดเผยและไม่เคร่งครัด และมักจะมีหน่วยธุรกิจหน่วยใดหน่วยหนึ่งในตลาดเป็นผู้นำในการกำหนดราคา (Price leadership) การเป็นผู้นำราคาอาจเกิดจากผู้ผลิตที่มีต้นทุนต่ำสุด หรืออาจเกิดจากผู้ผลิตรายใหญ่ที่มีกำลังผลิตหรือฐานะทางธุรกิจในระดับสูง หรือเกิดจากผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

การดำเนินนโยบายของผู้ผลิตในตลาดผู้ขายน้อยรายโดยอิสระ :

ผู้ผลิตในตลาดผู้ขายน้อยรายที่ดำเนินนโยบายอิสระ มีแนวโน้มที่จะไม่เปลี่ยนแปลงราคาสินค้าที่กำหนดขึ้น พยายามหลีกเลี่ยงการแข่งขันที่จะลดราคา แล้วใช้การแข่งขันที่ไม่ใช้ราคาแทน ได้แก่ การปรับปรุงสินค้าให้แตกต่างจากผู้ผลิตรายอื่นๆ และการส่งเสริมการขาย การดำเนินนโยบายของผู้ผลิตแต่ละราย จะกระทำไปโดยการคาดคะเนนโยบายของฝ่ายตรงข้าม แล้วเลือกกระทำในสิ่งที่ดีกว่าที่สุดสำหรับตน

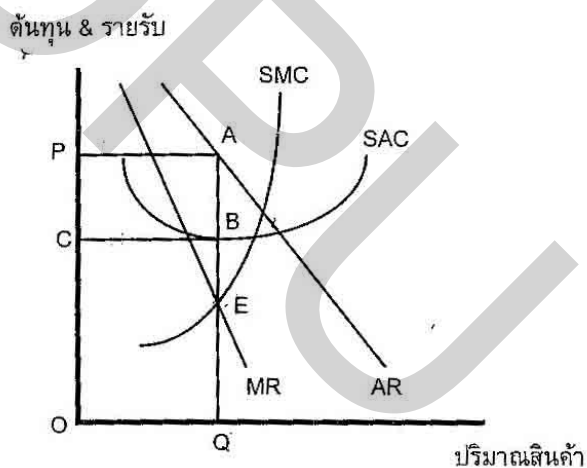
ตลาดผูกขาด (Monopoly) (นราทิพย์ ชูติวงศ์, 2546 : 202-225)

ลักษณะสำคัญของตลาดผูกขาดประกอบด้วย 4 ลักษณะคือ

1. มีหน่วยธุรกิจเพียงหน่วยเดียวผลิตสินค้าออกจำหน่าย
2. ลักษณะสินค้าที่ทำการซื้อขายในตลาดไม่มีสินค้าอื่นใช้ทดแทนได้
3. การเข้าตลาดไม่อาจทำได้ ซึ่งอาจเกิดจากกฎหมายกำหนดไว้ หรืออาจจะผูกขาดทางเทคโนโลยี หรือผูกขาดทางภูมิศาสตร์

4. ข้อมูลข่าวสารทางการตลาดกระจายอย่างไม่สมบูรณ์

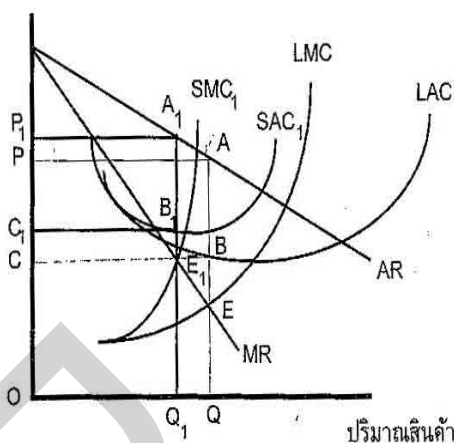
ดุลยภาพในระยะสั้นของผู้ผูกขาดจะเกิดขึ้น ณ จุดที่ต้นทุนหน่วยสุดท้ายของผู้ผูกขาดในระยะสั้น (SMC) เท่ากับรายรับหน่วยสุดท้าย (MR) ซึ่งคือจุด E ในภาพที่ 2.4 ผู้ผูกขาดจะผลิตสินค้าออกจำหน่ายจำนวน OQ หน่วย และขายในราคาหน่วยละ OP บาท ผู้ผูกขาดมีกำไรเกินปกติจำนวน PABC

ภาพที่ 2.4 ดุลยภาพระยะสั้นของผู้ผูกขาด

ดุลยภาพในระยะยาวของผู้ผูกขาด จะปรับขนาดการผลิตของตนเสียใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของตลาด เพราะเมื่อเป็นระยะยาวผู้ผูกขาดสามารถเปลี่ยนขนาดของโรงงาน โดยเลือกใช้โรงงานขนาดใดก็ได้ ปริมาณการผลิตที่เหมาะสมที่สุดในระยะยาวของผู้ผูกขาดจะอยู่ ณ จุดซึ่งต้นทุนหน่วยสุดท้ายในระยะยาว (LMC) เท่ากับรายรับหน่วยสุดท้าย (MR) ดังภาพที่ 5 จะเห็นว่าผู้ผูกขาดในดุลยภาพระยะสั้น ณ จุด E_1 ซึ่งเป็นจุดที่ $SMC=MR$ ผลิตสินค้าจำนวน OQ_1 ด้วยขนาดโรงงาน SAC_1 ได้กำไรเกินปกติจำนวน $P_1A_1AB_1C_1$ พอเป็นระยะยาวผู้ผูกขาดจะปรับปริมาณการผลิตใหม่และอยู่ในดุลยภาพระยะยาว ณ จุด E ซึ่งเป็นจุดที่ $LMC=MR$ ทำการผลิตสินค้าจำนวน OQ ได้รับกำไรเกินปกติจำนวน PABC

ต้นทุน & รายรับ

ภาพที่ 2.5 คุณภาพในระยะยาวของผู้ผูกขาด

การกระจุกตัวของตลาด (Market Concentration) (วิทย์ สัตยรักษ์วิทย์, 2544 : 72-73)

หมายถึง ระดับของการผลิตสินค้าและบริการในตลาดหรืออุตสาหกรรมหนึ่งมีการกระจุกตัวอยู่ในมือของผู้ผลิตรายใหญ่น้อยราย การวัดการกระจุกตัวเกี่ยวข้องกับปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยที่หนึ่ง คือตลาดของอุตสาหกรรมหนึ่ง ปัจจัยที่สอง ได้แก่ จำนวนของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมนั้น ปัจจัยที่สาม คือ ขนาดโดยเปรียบเทียบของหน่วยธุรกิจ

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการกระจุกตัวของตลาด

1. ความได้เปรียบของต้นทุนการผลิต ซึ่งเกิดจาก

- ครอบคลุมเทคโนโลยีการผลิตที่ดีกว่า
- ธุรกิจดังกล่าวเป็นเจ้าของแต่ผู้เดียวของทรัพยากรที่สำคัญในการผลิต
- ผู้จะเข้ามาใหม่ไม่สามารถหาปัจจัยการผลิต
- ผู้จะเข้ามาใหม่ไม่สามารถหาเงินทุนที่ต้องใช้ในการลงทุนกิจการได้เพียงพอ

2. ความได้เปรียบจากการที่ผลิตภัณฑ์มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นอุปสรรคแก่ผู้ที่จะเข้ามาใหม่ ได้แก่

- ผู้ที่อยู่ในกิจการนั้นแล้วได้มีการจดสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีกว่าไว้แล้ว
- ผู้บริโภคได้สะสมความชอบของผลิตภัณฑ์ของหน่วยธุรกิจที่อยู่ในกิจการนี้มาก่อน

- หน่วยธุรกิจที่อยู่ในกิจการนั้นได้ครอบครองตลาดนั้นไว้หมดแล้ว
 - การโฆษณา การวิจัยและพัฒนากลยุทธ์การตลาด และเงื่อนไขสภาพการณ์ต่างๆ เอื้อประโยชน์ต่อหน่วยธุรกิจที่อยู่ในกิจการนั้นๆ
3. อุปสรรคจากการประหยัดจากขนาด โดย
- การประหยัดจากขนาดจริงๆ โดยกิจการนั้นๆทำการผลิตถึงขั้นต่ำของระดับที่มีประสิทธิภาพที่แท้จริง และมีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับขนาดทั้งหมดของตลาดนั้น
 - ประโยชน์ทางการเงินเกิดขึ้นกับหน่วยธุรกิจที่มีอยู่แล้วสูงกว่าหน่วยธุรกิจที่จะเข้ามาใหม่

ตัวแปรที่ใช้ในการวัดการกระจุกตัว (รุ่งลาวัลย์ น้อยประสิทธิ์, 2529 : 84-86)

1. มูลค่ายอดขาย (Sale Revenue) คือรายได้ทั้งหมดที่ได้จากการจำหน่าย ผลผลิตของหน่วยธุรกิจ เป็นข้อมูลที่หาได้ไม่ยาก เพราะเป็นข้อมูลที่มีความจำเป็นในการวางแผนนโยบายด้านการตลาด และประเมินงานของหน่วยธุรกิจเอง แต่มีข้อเสียคือ อาจมีการนับซ้ำ หรืออาจมีการปรับตัวเลขทางบัญชี
2. กำลังการผลิต (Capacity) เป็นข้อมูลที่แสดงความสามารถในการผลิตของหน่วยธุรกิจ การใช้ข้อมูลกำลังการผลิตมาหาการกระจุกตัว มีข้อดีที่สามารถหาข้อมูลง่ายและเป็นการแสดงความสามารถในการผลิตของผู้ผลิตที่แท้จริง
3. มูลค่าเพิ่มจากการผลิต (Value-added) เป็นข้อมูลที่แสดงถึงความแตกต่างระหว่างมูลค่าของการขายกับต้นทุนการผลิตทั้งหมด ได้แก่ วัตถุดิบ ค่าจ้าง แรงงาน น้ำมันเชื้อเพลิง และสินค้าคงเหลือ ตัวแปรนี้ถือเป็นข้อมูลที่ดีที่สุด แต่มีปัญหายากแก่การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเฉพาะเมื่อต้องการรายละเอียดเกี่ยวกับต้นทุน แต่ละขั้นตอนจากหน่วยธุรกิจ
4. การจ้างงาน (Employment) เป็นตัวแปรที่ค่อนข้างง่ายและเป็นที่ยอมรับเมื่อเทียบกับข้อมูลอื่นๆ แต่มีข้อจำกัดคือ เมื่อคำนึงถึงเทคโนโลยีที่หน่วยธุรกิจใช้อยู่ หน่วยธุรกิจบางที่อาจใช้แรงงานมากกว่าอีกหน่วยธุรกิจหนึ่งแต่ได้ผลผลิตน้อยกว่า ซึ่งแสดงถึงขีดความสามารถในการผลิตของหน่วยธุรกิจนั้นๆ
5. มูลค่าของทรัพย์สิน (Asset) เป็นข้อมูลที่แสดงขนาดของหน่วยธุรกิจโดยพิจารณาจากจำนวนของมูลค่าทรัพย์สินหรือทุนประเภทคงที่ แต่มักจะพบปัญหาการตีราคาทรัพย์สินเป็นตัวเลขและยากแก่การเปรียบเทียบ โดยเฉพาะต่อปี ทั้งนี้เพราะราคาทรัพย์สินอาจแตกต่างกันตามระยะเวลาการใช้

6. กำไรสุทธิ (Net Profit) การใช้ข้อมูลประเภทนี้ในการหาค่าของการกระจุกตัว จะได้ค่าต่ำกว่าความเป็นจริง ถ้าหน่วยธุรกิจไม่ได้หวังกำไรเป็นสำคัญแต่มุ่งหวังส่วนแบ่งตลาด หรือหน่วยธุรกิจมีการประเมินมูลค่าการขายต่ำเกินไป

ดัชนีวัดการกระจุกตัว (Concentration Index) (วิทย์ สัตยรักษ์วิทย์, 2544 : 77-83)

ดัชนีที่ใช้วัดการกระจุกตัวมีหลายวิธี ที่สำคัญที่มีการใช้มาก ได้แก่

1. อัตราส่วนการกระจุกตัว (Concentration Ratio ; CR) เป็นเครื่องมือวัดการกระจุกตัวของตลาดที่มีการใช้มากที่สุด โดยวัดส่วนแบ่งของอุตสาหกรรมนั้นที่อยู่ในมือของผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุดจำนวนหนึ่ง อาจใช้เป็นจำนวน 2, 3, 4, 5 หรือ 6 แห่งของหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่เพื่อใช้เป็นตัวประมาณ สำหรับอำนาจในการผูกขาดความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่ม หรือการที่อุตสาหกรรมที่มีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคนิค มีสูตรในการคำนวณอัตราส่วนการกระจุกตัว ดังนี้

$$CR_n = \frac{\sum_{i=1}^n S_i}{T}$$

โดยที่	CR_n	= อัตราส่วนการกระจุกตัวของหน่วยธุรกิจที่ n หน่วย
	S_i	= ส่วนแบ่งการครองตลาดหน่วยธุรกิจที่ i ในการศึกษา ใช้การครอบครองปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ของหน่วยผลิตที่ iหารด้วยปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ทั้งหมด
	T	= ยอดขายทั้งหมดของอุตสาหกรรม
	n	= จำนวนหน่วยธุรกิจทั้งหมดในอุตสาหกรรม

ถ้าอัตราส่วนการกระจุกตัวของหน่วยธุรกิจมีค่าต่ำ แสดงว่าหน่วยธุรกิจจำนวนมากที่อยู่ในอุตสาหกรรมมีการแข่งขันกันค่อนข้างมาก ในทางตรงข้ามถ้าอัตราส่วนการกระจุกตัวมีค่าสูง แสดงว่าหน่วยธุรกิจรายใหญ่ๆ มีการครอบงำตลาด ทั้งทางด้านขนาดของหน่วยธุรกิจ การกำหนดราคา และการทำกำไร

การวิเคราะห์ค่า CR อาศัยจากข้อกำหนดของ Everly and Little (1960 : 511) โดยเกณฑ์ในการวัดค่าที่ได้สามารถตีความได้ดังนี้ คือถ้าค่า CR มีค่าประมาณร้อยละ 67 หรือมากกว่านั้น

แสดงว่าอุตสาหกรรมประเภทนี้สามารถมีอำนาจผูกขาดได้มาก หรืออุตสาหกรรมนั้นมีการกระจุกตัวสูง ทำให้เกิดการผูกขาดสูงในระดับอุตสาหกรรม และมีแนวโน้มใกล้เคียงตลาดผูกขาดมากที่สุด ถ้าค่า CR อยู่ระหว่างร้อยละ 34-66 แสดงว่าธุรกิจหรืออุตสาหกรรมนั้น มีการกระจุกตัวขนาดปานกลาง มีการแข่งขันระดับปานกลางและมีแนวโน้มว่าจะเป็นตลาดผูกขาดน้อยราย และถ้าค่า CR ระหว่างร้อยละ 33 หรือต่ำกว่านั้น แสดงว่าธุรกิจหรืออุตสาหกรรมนั้นมีการกระจุกตัวต่ำ เป็นอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันมาก มีความใกล้เคียงกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ข้อดีของอัตราส่วนการกระจุกตัว

สะดวกในการคำนวณและข้อมูลที่ต้องใช้หาได้ไม่ยาก และสามารถบอกได้คร่าวๆ ว่าอุตสาหกรรมที่ศึกษา มีลักษณะตลาดเป็นแบบผู้ผลิตน้อยราย แบบผูกขาด หรือแบบการแข่งขันค่อนข้างสมบูรณ์

ข้อจำกัดของอัตราส่วนการกระจุกตัว

การคำนวณค่า CR ไม่ได้นำทุกหน่วยธุรกิจเข้ามาพิจารณา และไม่ได้พิจารณาการกระจายของหน่วยธุรกิจทุกหน่วยธุรกิจ เป็นการพิจารณาเฉพาะส่วนหนึ่งของหน่วยธุรกิจ ขึ้นอยู่กับจำนวนรายของผู้ผลิตที่จะเลือกใช้ นอกจากนี้อัตราส่วนการกระจุกตัวยังไม่ได้เห็นถึงการเข้ามาใหม่ของหน่วยธุรกิจใหม่หรือไม่ และไม่ให้ความสำคัญถึงอำนาจตลาดในภูมิภาคเพียงบอกอำนาจในระดับประเทศเท่านั้น

2. ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล (Herfindahl Index)

เป็นดัชนีที่ใช้วัดการกระจุกตัวของอุตสาหกรรม ที่หาได้จากการรวมค่ากำลังสองของสัดส่วนยอดขายของแต่ละหน่วยธุรกิจ เมื่อเปรียบเทียบกับยอดขายทั้งหมดของอุตสาหกรรม ซึ่งมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$HI = \sum_{i=1}^n (P_i)^2$$

โดยที่

$$P_i = Q_i/Q$$

$$Q_i = \text{ยอดขายหน่วยธุรกิจที่ } i$$

$$Q = \text{ยอดขายทั้งหมดของอุตสาหกรรม}$$

$$n = \text{จำนวนหน่วยธุรกิจทั้งหมดในอุตสาหกรรม}$$

$$(P_i)^2 = P_i * P_i \text{ ส่วนแบ่งตลาดของหน่วยธุรกิจที่ } i \text{ ถ่วงน้ำหนักด้วยส่วน}$$

แบ่งตลาดของตัวเอง

ค่า HI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้ามีค่าใกล้เคียง 1 หรือเท่ากับ 1 การกระจุกตัวของหน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรมก็จะสูง ถ้าค่า HI ใกล้เคียง 0 ธุรกิจในอุตสาหกรรมนั้นๆ จะมีลักษณะใกล้เคียงตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ดัชนีเฮอร์ฟิณฑาล์นี้สะดวกในคำนวณ มีการเอาจำนวนหน่วยธุรกิจและส่วนแบ่งตลาดของทุกหน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรมนั้นเข้ามาพิจารณา จึงมีการใช้ดัชนีนี้ในการคำนวณการกระจุกตัวมาก และผลที่คำนวณได้สอดคล้องกับทฤษฎีผู้ผลิตน้อยรายเพราะเป็นการวัดเหมือนกับการวัดอำนาจการผูกขาด แต่มีข้อบกพร่องคือ เป็นการให้ความสำคัญแก่ผู้ผลิตรายใหญ่ เนื่องจากการที่ยกกำลังสอง ยิ่งจะทำให้ผู้ผลิตรายใหญ่ที่มีส่วนแบ่งตลาดมากอยู่แล้ว ได้รับการถ่วงน้ำหนักมากขึ้นไปอีก

3 . Size Ratio

เป็นค่าที่แสดงถึงความแตกต่างจากขนาดหน่วยธุรกิจในอุตสาหกรรมนั้นๆ โดยหน่วยธุรกิจที่ดำเนินการอยู่มีขนาดใกล้เคียงกัน ทุกหน่วยธุรกิจจะมีอำนาจในการคานกันได้ดี ไม่มีหน่วยธุรกิจใดมีอำนาจเหนือหน่วยธุรกิจอื่นมากนัก ในทางตรงข้ามถ้าขนาดของหน่วยธุรกิจมีความแตกต่างกันมาก ก็ทำให้หน่วยธุรกิจที่มีขนาดใหญ่มีอิทธิพลในตลาดสูง ซึ่งการวัดมีวิธีดังนี้

$$W = \frac{\frac{CU}{3} - C}{1 - C}$$

โดยที่ $W = \text{Size Ratio}$

$$C = \text{Concentration Ratio} = \frac{\sum E_i}{E}$$

$U =$ จำนวนหน่วยธุรกิจทั้งหมดในตลาด

$E_i =$ ตัวแปรของหน่วยธุรกิจใหญ่ที่สุด 3 แห่ง

ค่าของ W ที่คำนวณได้ ถ้าต่ำกว่า 16 แสดงว่าความแตกต่างของขนาดระหว่างหน่วยธุรกิจ 3 หน่วยธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดกับหน่วยธุรกิจที่เหลือไม่แตกต่างกันมากนัก ถ้าค่าของ W เท่ากับหรือสูงกว่า 16 แสดงว่าขนาดของหน่วยธุรกิจทั้งหมดมีความแตกต่างกัน

4. ดัชนีฮอร์วัธ (The Horvath Index)

ดัชนีตัวนี้ให้น้ำหนักแก่หน่วยธุรกิจขนาดเล็กที่อยู่ในอุตสาหกรรมนั้นได้รับน้ำหนักที่ถ่วงมากกว่าหน่วยธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ ดัชนีนี้ให้นำเอาทุกหน่วยธุรกิจที่อยู่ในอุตสาหกรรมนั้นเข้ามาคำนวณดัชนีการกระจุกตัว สูตรที่ใช้ในการคำนวณมีดังนี้

$$CCI = P_i \div \sum_{j=2}^n P_j^2 [1 \div (1 - P_j)]$$

$i = 1$ หน่วยธุรกิจที่ใหญ่ที่สุด

$j = 2$ หน่วยธุรกิจที่ n

CCI มีค่าสูงสุด = 1 เมื่ออุตสาหกรรมนั้นมีเพียงหน่วยธุรกิจเดียว และ

CCI มีค่าต่ำสุดที่ $(3n^2 - 3n + 1) / n^3$ เมื่อ n ไม่เท่ากับ 2

CCI ไม่เป็นที่นิยมใช้ในการกระจุกตัวนัก ทั้งนี้เพราะไม่มีความได้เปรียบดัชนีตัวอื่นๆ ทั้งในด้านทฤษฎีและการคำนวณ

5. ดัชนีเอนโทรปี (The Entropy Index)

เป็นดัชนีที่เพิ่งถูกคิดค้นได้ไม่นาน มีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$E = \sum_{i=1}^n P_i \log \frac{1}{P_i}$$

E = คือค่าสัมประสิทธิ์เอนโทรปี มีค่าระหว่าง 0 ถึง $\log n$ $0 \leq E \leq \log n$

P_i = คือส่วนแบ่งของตลาดของหน่วยธุรกิจ i

n = คือจำนวนรายของหน่วยธุรกิจ

E ใช้วัดระดับความไม่แน่นอนของตลาดที่หน่วยธุรกิจเผชิญอยู่จากความสัมพันธ์กับลูกค้าที่สภาพที่หน่วยธุรกิจมีขนาดใหญ่พอ หรืออุตสาหกรรมนั้นไม่มีการกระจุกตัวในกรณีการผูกขาด ($n=1$) สัมประสิทธิ์เอนโทรปีมีค่าเท่ากับ 0 ซึ่งหมายความว่าไม่มีความแน่นอนและมีการกระจุกตัวสูงสุด หรือค่า E มีความสัมพันธ์แบบผกผันกับระดับการกระจุกตัวของตลาด

สำหรับในการศึกษาครั้งนี้จะใช้ดัชนีวัดการกระจุกตัวได้แก่ อัตราส่วนการกระจุกตัว (Concentration Ratio) และดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล (Herfindahl Index) เพื่อวัดการกระจุกตัวของตลาดและส่วนแบ่งตลาดในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ตลอดจนสามารถบอกได้ว่าอุตสาหกรรมนี้อยู่ในตลาดการแข่งขันแบบใด

บททวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2547) ศึกษาผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยจากการระบาดของไข้หวัดนก (Avian Influenza) ใน 3 ด้าน คือ ผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม ผลกระทบต่อการส่งออก และผลกระทบทางด้านบริการ โดยการวิเคราะห์จะคำนึงจากการทดแทนหรือการชดเชยจากรัฐบาล สำหรับสัตว์ปีกที่ถูกทำลาย การป้องกันการระบาดโรค และการบริโภคเนื้อสัตว์อื่นทดแทนการบริโภคสัตว์ปีก โดยเฉพาะไก่และไข่ที่ลดลง พบว่าผลกระทบที่รุนแรงที่สุดอยู่ในช่วงไตรมาสแรกของปีและได้บรรเทาลงในไตรมาสที่สอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อ GDP โดยรวมในปี 2547 จะเกิดขึ้นประมาณร้อยละ 0.39 ประกอบด้วยผลกระทบทางการส่งออก 0.29 (การส่งออกไก่โดยรวม 19,000 ล้านบาท) ผลกระทบทางการท่องเที่ยว 0.08 (ประมาณ 6,000 ล้านบาท) ส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและอุปโภคจะกระทบเพียง 0.02

ปรีชา หมั่นประเสริฐ และสุภาณี อรรถจินดา (2522) ได้ทำการศึกษาถึง การแข่งขันการผลิตและจำหน่ายอาหารสัตว์ในประเทศไทย โดยวิเคราะห์ลักษณะการแข่งขันระหว่างการผลิตอาหารสัตว์ พบว่าบริษัทใหญ่จะมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาหารสัตว์เช่น มีการสั่งซื้อพ่อแม่พันธุ์สัตว์ การตั้งฟาร์มเลี้ยงสัตว์ บริษัทผลิตยาสัตว์ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงสัตว์ โรงฆ่าสัตว์ ทำให้สามารถควบคุมจำนวน ต้นทุนในการเลี้ยงสัตว์ได้ แต่ก็มีผลเสียต่อบริษัทที่มีขนาดเล็กเนื่องจากต้นทุนไม่สามารถสู้กับโรงงานที่มีขนาดใหญ่ได้

ปัญญาลักษณ์ สุวรรณฯ (2547) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับ หายนะทางเศรษฐกิจจากไข้หวัดนก ระบุว่าก่อนปี พ.ศ. 2547 ไก่เป็นสินค้าสำคัญของประเทศโดยมีมูลค่าการส่งออกถึงปีละ 5 หมื่นล้านบาท และมีการบริโภคในประเทศปีละประมาณ 8 แสนตัน ซึ่งมีมูลค่ารวมกันเกือบ 1 แสนล้านบาท แต่เมื่อมีการระบาดของโรคไข้หวัดนก ตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 ถึงมีนาคม 2547 ทำให้ต้องมีการฆ่าตัดตอนสัตว์ปีก ได้แก่ ไก่ เป็ดและนกกกระทาเป็นจำนวนมาก ประมาณว่ามีการทำลายถึง 60 ล้านตัวประกอบด้วย ไก่ไข่ 17 ล้านตัว ไก่เนื้อ 10 ล้านตัว ไก่พื้นเมือง 18 ล้านตัว เป็ดไข่ 4 ล้านตัว เป็ดเนื้อ 3 ล้านตัว และนกกกระทา 8 ล้านตัว ส่วนการระบาดรอบ 2 ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคม 2547 ยอดสัตว์ปีกที่ถูกทำลายลดลงเหลือเพียง 1.6 ล้านตัว

จากการเกิดไข้หวัดนกในประเทศไทยทำให้เกิดความเสียหายกับเศรษฐกิจอย่างมาก คือยอดการส่งออกลดลงเหลือ 28,000 ล้านบาทจาก ปีละ 50,000 ล้านบาท ทั้งนี้เนื่องจากไทยไม่สามารถส่งเนื้อไก่ดิบแช่แข็งได้ คงส่งได้เพียงเฉพาะไก่สุกได้เท่านั้น ราคาที่ไม่สามารถกำหนดได้เต็มที่ เนื่องจากตลาดเป็นผู้ซื้อ การบริโภคไก่ภายในประเทศก็ลดลง เหลือเพียง 5 แสนตัน เนื่องจากประชาชนกลัวไข้หวัดนก

ดังนั้นเมื่อยอดการส่งออกและการบริโภคในประเทศลดลง ย่อมส่งผลกระทบต่อเนื้อง
ไปยังธุรกิจที่เกี่ยวข้องอย่างแน่นอน เช่นเกษตรกรที่ปลูกพืชเพื่อป้อนโรงงานเลี้ยงสัตว์ ก็ต้องเปลี่ยน
พืชที่ปลูก ประมาณาว่าการเกิดไข้หวัดนกนี้ทำให้คนตกงานถึง 2 แสนคน

วารินทร์ สุทธิชัยฤกษ์ลักษณ์ (2539) ได้ศึกษาถึง โครงสร้างและพฤติกรรมการแข่งขัน
ของอุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ในประเทศไทย โดยวิธีหาจากอัตราส่วนการกระจุกตัว
(Concentration Ratio) และหาจากวิธีวัดขนาดของหน่วยธุรกิจ (Size Ratio) ในช่วงปี พ.ศ. 2528-
2538 โดยใช้ปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ของผู้ผลิตเป็นเครื่องวัดถึงระดับการกระจุกตัว พบว่า
อัตราส่วนการกระจุกตัวมีค่าระหว่างร้อยละ 84-88 ขึ้นอยู่กับความต้องการใช้อาหารสัตว์และการ
แข่งขันในแต่ละปี โดยพบว่ากลุ่มเจริญโภคภัณฑ์มีส่วนแบ่งในการตลาดอยู่ระหว่างร้อยละ 45-50
ส่วนกลุ่มบริษัทในเครือ เบทาโกร เครือกรุงไทยอาหารสัตว์ และกลุ่มบริษัทแหลมทองสหการ มี
ส่วนแบ่งอยู่ร้อยละ 6-9 ต่อกลุ่ม และถ้าพิจารณาถึงการวัดการกระจุกตัว ด้วยวิธี Size Ratio เพื่อ
แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันระหว่างขนาดการผลิตของผู้ผลิตรายใหญ่และผู้ผลิตรายเล็ก ในปี
พ.ศ. 2528 ถึง ปี พ.ศ. 2538 พบว่ามีลักษณะผูกขาดในอุตสาหกรรมสูงขึ้น โดยขนาดของโรงงาน
ผู้ผลิตระหว่างรายใหญ่และรายเล็กมีความแตกต่างกันมาก โดยมากกว่าร้อยละ 80 ของอุตสาหกรรม
นี้มาจากผู้ผลิตรายใหญ่เพียง 9 ราย ดังนั้นอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ในประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรม
ที่อยู่ในโครงสร้างตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) มีความขึ้นซึ่งกันและกัน (Interdependence) สูง
มาก ทำให้มีการระมัดระวังคู่แข่งกันมาก โดยต่างฝ่ายต่างมีการติดตามการเคลื่อนไหวของคู่แข่ง
อย่างใกล้ชิด และพยายามรักษาข้อมูลต่างๆไว้เป็นความลับ

พฤติกรรมการแข่งขันของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมนี้ เป็นไปตามทฤษฎีการแข่งขันของ
ผู้ผลิตในโครงสร้างตลาด ผู้ขายน้อยรายประเภทที่มีผู้นำทางด้านราคา (Price Leadership) โดยกลุ่ม
บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ แต่เป็นผู้นำในลักษณะ The Barometric Firm Price Leadership คือกลุ่ม
บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ไม่มีอำนาจชักจูงหรือบังคับให้บริษัทอื่นมาขายในราคาที่บริษัทกำหนดได้ แต่
สามารถเลือกราคาที่บริษัทอื่นยอมรับได้ ซึ่งในอุตสาหกรรมนี้ จะใช้พฤติกรรมการแข่งขันได้แก่
พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านราคา, พฤติกรรมการแข่งขันที่ไม่ใช่ราคา (การแข่งขันทางด้าน
ผลิตภัณฑ์, การแข่งขันทางด้านเครื่องหมายการค้า, การแข่งขันทางการส่งเสริมการขาย และ
การแข่งขันโดยใช้ Tie-in-Sale ซึ่งพฤติกรรมการแข่งขันซึ่งไม่ใช่ราคาของอุตสาหกรรมนี้จะมี
บทบาทสูงมาก

เอกสารที่ศึกษาทางด้านโครงสร้างทางการตลาด

ธนัย เทียนใส (2543) ได้ทำการวิเคราะห์ **พฤติกรรมการแข่งขันของอุตสาหกรรมการขนส่งทางทะเลในประเทศไทย** โดยศึกษาถึงความยากง่ายในการเข้ามาแข่งขันในตลาด ความสามารถในการทดแทนกันของบริการและความใส่ใจต่อปฏิภริยาของกลุ่มคู่แข่ง โดยการวิเคราะห์หาค่าการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมการขนส่งทางทะเล พบว่าอัตราส่วนการกระจุกตัวอยู่ในระดับสูง การแข่งขันในตลาดทำได้ยาก มีความสามารถในการทดแทนกันของบริการเป็นอย่างดี และมีความใส่ใจต่อปฏิภริยาของกลุ่มคู่แข่งเป็นอย่างมาก รวมถึงมีการรวมตัวกันของสายการบินเรือต่างๆ เป็นชมรมเดินเรือ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของผู้ขายน้อยราย นอกจากนั้นยังพบว่าสายการบินเรือ ส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้การแข่งขันทางด้านราคา แต่อาจจำเป็นต้องลดค่าระวางให้แก่ลูกค้าบางราย เพื่อรักษากลุ่มลูกค้าของตนไว้จากการตัดราคาของสายการบินเรือนอกชมรม โดยการขายตรงเป็นหลัก เนื่องจากสามารถเข้าถึงลูกค้าได้โดยตรง ทำให้ทราบถึงความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ลูกค้าได้ทันที ทั้งยังทำให้ทราบถึงปฏิภริยาของกลุ่มคู่แข่งในตลาดได้เป็นอย่างดี

ศรียรัตน์ ปัญญากรณ์ (2539) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ **พฤติกรรมการแข่งขันในตลาดผู้ขายน้อยราย กรณีศึกษาอุตสาหกรรมยางรถยนต์ในประเทศไทย** จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการแข่งขันของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมนี้เป็นไปตามทฤษฎี โครงสร้างตลาดผู้ขายน้อยรายประเภทที่มีการดำเนินนโยบายอิสระ ผู้ผลิตแต่ละรายมีอำนาจผูกขาดสินค้าของตนอยู่พอสมควร มีอิสระและมีความคล่องตัวที่จะดำเนินนโยบายของตนเอง แต่จะคำนึงถึงผลกระทบในระหว่างกันและกัน และพยายามหลีกเลี่ยงการแข่งขันกันลดราคา และหันไปใช้การแข่งขันที่ไม่ใช่ราคาแทน อุตสาหกรรมยางรถยนต์มีการกระจุกตัวค่อนข้างสูง พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 95 ซึ่งทำให้มีผลต่อโครงสร้างตลาด ทำให้มีอำนาจในการผูกขาดสูง และเป็นอุปสรรคที่สำคัญสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ โดยการเข้ามาของผู้ประกอบการรายใหม่ (ที่ไม่ใช่บริษัทในเครือ) ทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากผู้ประกอบการรายเดิม มีความสามารถในการผลิต โดยเฉพาะจำนวนมากจนเกิดการประหยัดต่อขนาด และมีตลาดเดิมอยู่ก่อนแล้ว นอกจากนั้นอุตสาหกรรมนี้ยังเป็นกิจการที่ต้องใช้เงินทุนสูง ยากต่อการคืนทุนในระยะสั้น

บทที่ 3

อุตสาหกรรมอาหารสัตว์และโรคใช้หัวคอกในประเทศไทย

ประวัติความเป็นมาของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

กลุ่มบริษัทเจริญโภคภัณฑ์เป็นกลุ่มแรกที่บุกเบิกการทำธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารสัตว์สำเร็จรูป ในปี พ.ศ. 2494 โดยเริ่มตั้งบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ เพื่อทำการผลิตอาหารสำเร็จรูป ซึ่งแต่เดิมนั้นฟาร์มที่เลี้ยงสัตว์จะผสมอาหารเอง โดยมีการผสมอาหารสัตว์ใช้เองตามสูตรที่ทางราชการได้มีการคำนวณและแนะนำไว้ ซึ่งวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผสมอาหารสัตว์ก็เป็นวัตถุดิบเชิงเดี่ยวที่สามารถซื้อหาได้ง่ายตามร้านค้า ได้แก่ ข้าวโพด กากถั่วเหลือง แร่ธาตุ วิตามินและอื่นๆทำให้ในระยะแรกอาหารสัตว์สำเร็จรูปที่ทำการผลิตและจำหน่ายให้กับเกษตรกรยังไม่ค่อยได้รับความนิยมมากนัก เนื่องจากเกษตรกรมีความมั่นใจในอาหารที่ผสมเองมากกว่าและวัตถุดิบหาได้ง่าย ราคาถูก

การที่อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ได้รับความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ เริ่มต้นจากการที่บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ ได้ร่วมมือกับกลุ่มบริษัทตระกูล ร็อกกี เฟลเลอร์ เปิดบริษัท เอเบอร์ เอเคอร์ส (ประเทศไทย) จำกัด โดยเป็นการร่วมทุนระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 51 และ 49 ตามลำดับ โดยบริษัท เอเบอร์ เอเคอร์ส เป็นบริษัทที่ดำเนินการนำไก่พันธุ์เนื้อและพันธุ์ไข่ที่ถูกพัฒนาอย่างเหมาะสมกับการเลี้ยงเชิงการค้าเข้ามา โดยใช้เทคโนโลยีการควบคุมพันธุ์ไก่ เริ่มจากผู้ผลิต จะคัดเลือกไก่พันธุ์แท้ เพศผู้และเพศเมีย ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่ต้องการ เพื่อนำพันธุ์มาผสมและควบคุมพันธุ์ตามที่วางแผนเอาไว้ และไก่รุ่นนี้จะถูกเจาะเลือดเพื่อคัดเลือกเอาลักษณะเด่นประจำพันธุ์ของไก่แต่ละตัวเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้ว่าไก่ตัวใดควรผสมกับตัวใด เพื่อให้ได้ไก่ที่จะนำมาเลี้ยงในเชิงการค้า ซึ่งเป็นไก่ที่ขายให้กับเกษตรกรใช้เลี้ยงเป็นไก่เพื่อเอาน้ำหรือเอาไข่ตามสายพันธุ์ ซึ่งผลจากการพัฒนาพันธุ์ไก่ดังกล่าวนี้โดยการกินอาหารสำเร็จรูปที่มีสูตรแน่นอนและโตอย่างรวดเร็วจากการเลี้ยงเดิมที่ต้องใช้เวลาในการเลี้ยงถึง 9 เดือนเหลือระยะเวลาเพียง 10 สัปดาห์เท่านั้น ผลจากการนำพันธุ์ไก่ดังกล่าวเข้ามาเลี้ยงในประเทศนั่นเอง ทำให้อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่ในเชิงการค้าเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และเนื่องจากไก่พันธุ์ดังกล่าวเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เมื่อก่อนอาหารตามสูตรที่กำหนด จึงเป็นผลทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ต้องพึ่งพิงอาหารสัตว์ที่ผลิตจากบริษัทอีกทอดหนึ่งด้วย การนำ Package Technology ดังกล่าวเข้ามา จึงเป็นก้าวสำคัญของความก้าวหน้าในวงการอาหารสัตว์สำเร็จรูปในประเทศไทย

การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

จากความสำเร็จของกลุ่มบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ โดยการนำ Package Technology เข้ามา จนทำให้ธุรกิจของคนประสบความสำเร็จ และเกษตรกรนิยมใช้อาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูปในการ เลี้ยงสัตว์อย่างกว้างขวาง จึงทำให้มีผู้สนใจเข้ามาทำธุรกิจอาหารสัตว์เพิ่มมากขึ้น โดยผู้ที่เข้ามา สนใจและทำธุรกิจนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่ในวงการพืชไร่ที่ค้าขาย ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ปลายข้าว และกากถั่วเหลือง ซึ่งเป็นวัตถุดิบเชิงเดี่ยว เพื่อใช้เป็นส่วนผสมในการทำอาหารสัตว์ที่เกษตรกร ผสมเอง เมื่อมีการนำ Package Technology เข้ามา ผู้ประกอบการเหล่านี้จึงต้องขยายธุรกิจออกไป เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ ได้แก่

กลุ่มบริษัทเบทาโกร ก่อตั้งในปี 2510 โดยถือกำเนิดมาจากกลุ่มพ่อค้าพืชไร่ ซึ่งเดิมเป็น ความร่วมมือของตระกูล “แต่ไฟลิจูพงษ์” และ “เลี้ยวไพรัตน์” ประกอบทั้งสองมีกิจการร่วมกันใน บริษัทข้าวของกลุ่มธนาพรชัยมาก่อน

กลุ่มบริษัทแหลมทองสหการ ก่อตั้งโดยตระกูล “ธนาธนวนิชย์” ซึ่งได้จดทะเบียนครั้งแรกเป็นบริษัทประกอบกิจการส่งออกพืชผลทางการเกษตร เมื่อปี 2593 และได้ขยายกิจการออกไป เรื่อยๆ ในปี 2506 จึงเริ่มเปิดโรงงานผลิตกระสอบปอ เพื่อแทนการนำเข้าและส่งออก ซึ่งเป็น จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตอุตสาหกรรมภาคการเกษตร จนกระทั่งปี พ.ศ.2515 จึง ได้เริ่มก่อตั้งบริษัทผลิตอาหารสัตว์เป็นแห่งแรก

กลุ่มบริษัท ป.เจริญพันธ์ ก่อตั้งโดยตระกูล “ศิริมงคลเกษม” ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2519 ซึ่ง เดิมอยู่ในวงการค้าขายพืชไร่ ที่เป็นอาหารเชิงเดี่ยวมาก่อน ก่อตั้งบริษัทผลิตอาหารสัตว์ชื่อว่า บริษัท กรุงไทยอาหารสัตว์ จำกัด

กลุ่มบริษัทเซนทาโกร บริษัทเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2512 โดยตระกูล “เลี้ยวไพรัตน์” และ “เหล่าวรวิทย์” ซึ่งเป็นตระกูลเครือญาติของภรรยาเจ้าของกิจการเป็นกลุ่มที่แยกตัวจากกลุ่มเบทาโกร โดยปัจจุบันกิจการได้เป็นของตระกูล “เหล่าวรวิทย์” ไปเกือบสิ้นเชิงเมื่อตระกูล “เลี้ยวไพรัตน์” ถอนตัวออกมา

กลุ่มบริษัทลิพัฒนา เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2526 โดยนายวิสิทธิ์ ลีละศิธร

จากการที่บริษัทในกลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ได้นำ Package Technology เข้ามา ทำให้เกิด ความคิดในด้านการจัดการธุรกิจแผนใหม่ ในโครงสร้างการทำธุรกิจต่อเนื่องในแนวตั้ง (Vertical Integration) ซึ่งเป็นปรัชญาที่สำคัญในการทำงานของกลุ่มเจริญโภคภัณฑ์และเป็นสาเหตุที่ทำให้ บริษัทอื่นๆ ต้องจัดการในแนวทางดังกล่าวในเวลาต่อมา

วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์โดยทั่วไป จะเป็นผลผลิตทางการเกษตรหรือเป็นเศษเหลือจากอุตสาหกรรมเกษตร เช่น ข้าวโพด รำละเอียด ปลายข้าว กากถั่วเหลือง เป็นต้น โดยวัตถุดิบอาหารสัตว์จะประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1. ส่วนที่มีคุณค่าทางอาหาร คือ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต วิตามิน แร่ธาตุและน้ำ ซึ่งเป็นโภชนาที่สัตว์ต้องการ
2. ส่วนที่ไม่มีคุณค่าทางอาหาร คือส่วนที่เป็นสารพวกเยื่อใย หรือกากที่ร่างกายไม่สามารถย่อยได้ หรือสารพิษที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น สารพิษอะฟลาทอกซิน ซึ่งถ้าสัตว์ได้รับสารพิษเข้าไปในร่างกายในปริมาณมาก จะส่งผลให้การเจริญเติบโตลดลงหรือเป็นอันตรายต่อชีวิตได้

วัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบสูตรอาหารสัตว์ในประเทศ แบ่งเป็น

1. วัตถุดิบอาหารสัตว์ประเภทแป้ง เป็นแหล่งวัตถุดิบที่ให้พลังงาน (Basal Feed Ingredient) ได้แก่
 - ข้าวโพด
 - ข้าวและผลิตภัณฑ์จากการสีข้าว ได้แก่ ปลายข้าว ละเอียด รำสกัด
 - มันสำปะหลัง
 - ข้าวฟ่าง
2. วัตถุดิบอาหารสัตว์ประเภทโปรตีน (Protein Supplement) ได้แก่
 - กากถั่วเหลือง
 - กากพืชน้ำมัน
 - กากถั่วลิสง
 - กากเมล็ดทานตะวัน
 - กากเมล็ดงา
 - กากมะพร้าว
 - กากเรปซิด
 - กากปาล์ม
 - ปลาป่น
 - เนื้อและกระดูกป่น
 - เนื้อหมูป่น
 - เนื้อไก่ป่น

สถานการณ์วัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตอาหารสัตว์ (ธุรกิจอาหารสัตว์, 2548: 55-76)

ข้าวโพด

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศมีผลผลิตประมาณปีละ 4-4.5 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าปีละ 20,000 ล้านบาท ผลผลิตที่ได้เกือบทั้งหมดประมาณร้อยละ 95 ใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตอาหารสัตว์ และใช้เลี้ยงสัตว์ในประเทศ โดยมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งเกษตรกรผู้ผลิต พ่อค้า ไซโล โรงงานอาหารสัตว์ ผู้ประกอบการอาหารสัตว์ และผู้ส่งออกเนื้อสัตว์ ผลผลิตจะออกสู่ตลาดพร้อมกันเป็นจำนวนมากเกินความต้องการของตลาดในช่วง 2-3 เดือน จึงทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องบริหารจัดการปริมาณข้าวโพดให้เพียงพอกับการใช้ตลอดทั้งปี

สถานการณ์ข้าวโพดในประเทศไทย :

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ ปีละ 7 ล้านไร่เศษ และผลผลิตแต่ละปีมีประมาณ 4-4.5 ล้านตัน ปริมาณการผลิตแต่ละปีไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศ แหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ นครราชสีมา ลพบุรี สระบุรี นครสวรรค์ เลย ตาก เชียงราย พะเยา อุทัยธานี ชัยภูมิ พิษณุโลก กำแพงเพชร และน่าน ซึ่งผลผลิตรวมของทั้งประเทศ สำหรับปี 2548/2549 จะมีประมาณ 4.003 ล้านตัน ลดลงจากปี 2547/2548 ที่มีผลผลิต 4.205 ล้านตัน ความต้องการใช้ :

ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศมีประมาณร้อยละ 95 ของผลผลิตทั้งประเทศ ใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ปีละ 4-4.2 ล้านตัน ใช้ในอาหารไก่ประมาณร้อยละ 64 ใช้เป็นอาหารในการเลี้ยงสุกรประมาณร้อยละ 34 และใช้ในการเลี้ยงสัตว์อื่นๆ ประมาณร้อยละ 2 ความต้องการใช้ในปี 2547 มีแนวโน้มลดลง เหลือประมาณ 3.317 ล้านตัน เนื่องจากได้เกิดปัญหาแพร่ระบาดของไข้หวัดนกในสัตว์ปีก ทำให้การเลี้ยงไก่ลดลง สำหรับปี 2548 ความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศประมาณ 3.687 ล้านตัน

การนำเข้า :

ปัจจุบันข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีความสำคัญยิ่งต่อภาคปศุสัตว์ในประเทศ ซึ่งมีอัตราส่วนการขยายตัวสูงขึ้น ทำให้บางช่วงจำเป็นต้องมีการอนุญาตให้มิ้นำเข้ามาจากต่างประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการใช้ในแต่ละปี เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อระบบการค้าข้าวโพดภายในประเทศ และรักษาระดับราคาให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม มีเสถียรภาพ เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การส่งออก :

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สามารถส่งออกได้เสรีไม่ต้องเสียภาษีส่งออก ในอดีตประเทศไทยสามารถส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้มากถึง 1.2 ล้านตัน (ปี 2533) แต่เนื่องจากความต้องการใช้

ภายในประเทศที่เพิ่มมากขึ้นตามการขยายตัวของอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ ประกอบกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยมีคุณภาพต่ำ ความชื้นสูง เนื่องจากผลผลิตส่วนใหญ่ ออกสู่ตลาดมากในช่วงฤดูฝน อีกทั้งราคาในประเทศสูงกว่าตลาดโลก ทำให้การส่งออกมีแนวโน้มลดลง

นโยบายของรัฐ :

1. นโยบายและมาตรการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

การกำหนดนโยบายและมาตรการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นอำนาจหน้าที่ คณะกรรมการนโยบายอาหาร ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี โดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการ อธิบดีกรมการค้าภายในเป็นเลขานุการ

นโยบายและมาตรการนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2548

1.1 ตามข้อผูกพัน WTO การนำเข้าจากประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ปริมาณนำเข้าต่ำสุด 54,700 ตัน อกรนำเข้าสูงสุดในโควตาร้อยละ 20 นอกโควตาร้อยละ 73

1.2 การเปิดตลาดนำเข้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2548 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบนโยบายและมาตรการนำเข้า ตามมติคณะกรรมการนโยบายอาหาร ดังนี้

1.2.1 การนำเข้าจากประเทศสมาชิกและไม่ใช่สมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO)

1.2.1.1 ในโควตา กำหนดปริมาณนำเข้า 54,700 ตัน อกรนำเข้าร้อยละ 20 โดยให้องค์การคลังสินค้า เป็นผู้นำเข้า และกำหนดคระยะเวลานำเข้าระหว่างวันที่ 1 มีนาคม ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2548

1.2.1.2 นอกโควตา ให้นำเข้าเสรีไม่จำกัดปริมาณ และช่วงเวลานำเข้า โดยการนำเข้าจากประเทศสมาชิก WTO กำหนดอกรนำเข้าร้อยละ 73 และค่าธรรมเนียมพิเศษตันละ 180 บาท และการนำเข้าจากประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) กำหนดอกรนำเข้า กก.ละ 2.75 บาท และอกรพิเศษอกรร้อยละ 10.22 ของอกรนำเข้า และค่าธรรมเนียมพิเศษตันละ 180 บาท

1.2.2 การนำเข้าจากประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ให้นำเข้าเสรีไม่จำกัดปริมาณ และช่วงเวลานำเข้า โดยกำหนดอกรนำเข้าร้อยละ 5

1.2.3 การนำเข้าจากกัมพูชา ลาว พม่า ตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ให้นำเข้าได้เสรีไม่จำกัดปริมาณและช่วงเวลานำเข้า โดยกำหนดอกรนำเข้าร้อยละ 0 ทั้งนี้ ผู้นำเข้าทุกรายต้องจดทะเบียนและแจ้งปริมาณการนำเข้า การใช้ หรือจำหน่ายซึ่งต้องระบุผู้รับซื้อ และสต็อกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่นำเข้าเป็นประจำทุกเดือน

1.2.4 การนำเข้าตามข้อตกลง FTA ไทย-ออสเตรเลีย

1.2.4.1 ในโควตา ปริมาณนำเข้า 5,470 ตัน อากรนำเข้าร้อยละ 20 โดยให้องค์การคลังสินค้าเป็นผู้นำเข้า และกำหนดระยะเวลาการนำเข้าระหว่าง วันที่ 1 มีนาคมถึง วันที่ 30 มิถุนายน 2548

1.2.4.2 นอกโควตา ให้นำเข้าโดยไม่จำกัดปริมาณ และช่วงเวลานำเข้า อากรนำเข้าร้อยละ 65.70

2. นโยบายการส่งออก

การส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของประเทศไทย สามารถส่งออกได้เสรี ไม่ต้องเสียภาษีส่งออก

3. นโยบายและมาตรการแทรกแซงตลาด

กระทรวงพาณิชย์ได้กำหนดมาตรการแทรกแซงตลาดมาตั้งแต่ปี 2537/38 จนถึงปัจจุบันโดยในปี 2547/2548 ได้กำหนดมาตรการการรับจำนำข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยให้ อสค. และ ธ.ก.ส. รับจำนำข้าวโพด เมล็ดความชื้นไม่เกิน 30% จากเกษตรกรรายบุคคล ปริมาณ 800,000-1,000,000 ตัน เพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการจำหน่ายและสร้างอำนาจด้านการต่อรองราคาเพิ่มขึ้น รวมทั้งสามารถชะลอการจำหน่าย เพื่อราคาที่สูงขึ้น และได้กำหนดราคารับจำนำข้าวโพด เมล็ดความชื้น 14.5 กก.ละ 5 บาท สูงกว่าราคารับจำนำในปีที่ผ่านมา 0.81 บาท

กากถั่วเหลือง

กากถั่วเหลืองเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ในหมวดโปรตีนจากพืชที่มีคุณภาพสูง มีกรดอะมิโนจำเป็นหลายตัวและมีปริมาณมากที่สุดในโลก โดยมีผลผลิตเฉลี่ย 5 ปีซ้อนหลัง (ปี 2542/43-2546/47) ประมาณ 121.70 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 67.46 ของปริมาณการผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์หมวดโปรตีน

สถานการณ์กากถั่วเหลืองในประเทศไทย :

กากถั่วเหลืองเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโรงงานสกัดน้ำมันถั่วเหลือง ปัจจุบันมีโรงงานสกัดน้ำมันถั่วเหลืองจำนวน 11 ราย มีกำลังผลิตรวมปีละ 2,972 ล้านตันเมล็ดถั่วเหลือง ในปี 2547 โรงงานสกัดน้ำมันถั่วเหลือง ใช้เมล็ดถั่วเหลืองในการผลิต 1,341 ล้านตัน ผลิตกากถั่วเหลืองได้ประมาณ 0.906 ล้านตัน

ความต้องการใช้ :

ในปี 2548 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ประมาณความต้องการใช้กากถั่วเหลืองในประเทศสำหรับการผลิตอาหารสัตว์ ไว้ที่ประมาณ 2,246,862 ล้านตัน

การนำเข้า :

กากถั่วเหลืองที่ผลิตได้ในประเทศไม่เพียงพอับความต้องการใช้ จึงต้องมีการนำเข้า จากต่างประเทศ ซึ่งมีการนำเข้าเฉลี่ยปีละ 1.5 ล้านตัน ในปี 2547 มีการนำเข้าจำนวน 1,262,261 ตัน มูลค่า 15,897 ล้านบาท ลดลงจากปี 2546 ซึ่งนำเข้าจำนวน 1,917,874 ตัน มูลค่า 18,948 ล้านบาท ผลมาจากการระบาดของโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีก ส่งผลให้ความต้องการใช้กากถั่วเหลืองใน อุตสาหกรรมการผลิตอาหารสัตว์ลดลง แหล่งนำเข้าที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ บราซิล อาร์เจนติน่า อินเดีย และอเมริกา

การส่งออก :

การส่งออกกากถั่วเหลืองของประเทศไทย ต้องขออนุญาตในการส่งออก โดยไม่เสียอากรในการส่งออก แต่ในทางปฏิบัติไม่เคยอนุญาตให้มีการส่งออก เนื่องจากปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อการใช้ในประเทศ

นโยบายของรัฐ :

1. นโยบายและมาตรการการนำเข้ากากถั่วเหลือง

การกำหนดนโยบายและมาตรการการนำเข้ากากถั่วเหลืองเป็นอำนาจหน้าที่ของอำนาจหน้าที่คณะกรรมการนโยบายอาหาร ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี โดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการ อธิบดีกรมการค้าภายในเป็นเลขานุการ

นโยบายและมาตรการนำเข้ากากถั่วเหลือง ปี 2548

1.1 ตามข้อผูกพัน WTO การนำเข้าจากประเทศสมาชิก องค์การการค้าโลก (WTO) ปริมาณนำเข้าต่ำสุด 230,559 ตัน อกรนำเข้าสูงสุดในโควต้า ร้อยละ 20 นอกโควต้าร้อยละ 133

1.2 ประเทศไทยเปิดตลาดนำเข้ากากถั่วเหลือง ปี 2548 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบนโยบายและมาตรการการนำเข้ากากถั่วเหลืองปี 2548 โดยให้นำเข้าเสรี ไม่จำกัดปริมาณ และช่วงเวลานำเข้า ดังนี้

1.2.1 การนำเข้าจากประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก(WTO)

1.2.1.1 กำหนดอกรนำเข้าร้อยละ 4 และกำหนดให้ผู้มีสิทธินำเข้า ได้แก่ ผู้มีสิทธินำเข้ารายเดิม (สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย สมาคมผู้เลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก สมาคมผู้เลี้ยงเป็ดเพื่อการค้าและการส่งออก สมาคมปศุสัตว์ไทย สมาคมส่งเสริมการเลี้ยงไก่แห่งประเทศไทย และสมาคมส่งเสริมผู้ใช้อัตถุดิบอาหารสัตว์)

หากมีผู้ยื่นขอมีสิทธินำเข้ารายใหม่ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการนโยบายอาหาร ทั้งนี้ผู้มีสิทธินำเข้าต้องรับซื้อกากถั่วเหลืองที่ผลิตจากเมล็ดในประเทศทั้งหมด ของโรงงานสกัดน้ำมันพืช ในราคาไม่ต่ำกว่า กก.ละ 9.50 บาท ณ หน้าโรงงานสกัดน้ำมันพืช ตลาดกรุงเทพมหานคร กำหนด

1.2.1.2 อากรนำเข้านอกโควต้า ร้อยละ 119

1.2.2 การนำเข้าจากประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) กำหนด อากรนำเข้าร้อยละ 5

1.2.3 การนำเข้าจากประเทศไม่ใช่สมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) และไม่ใช่สมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) กำหนดอากรนำเข้าร้อยละ 6 และค่าธรรมเนียมพิเศษ ตันละ 2,519 บาท

1.2.4 การนำเข้าตามความตกลง FTA ไทย-ออสเตรเลีย กำหนดอากรนำเข้า ร้อยละ 0

2. นโยบายการส่งออก

การส่งออกกากถั่วเหลืองของประเทศไทย ต้องขออนุญาตในการส่งออก ไม่เสียอากรส่งออก แต่ในทางปฏิบัติไม่เคยขออนุญาตให้มีการส่งออก เนื่องจากปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อการใช้ใน ประเทศ

ปลาป่น

ปลาป่นเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ในหมวดโปรตีนจากสัตว์ที่มีคุณภาพสูง มีกรดอะมิโน ที่จำเป็นครบทุกชนิด และยังมีสาร UGF (Un-identified Growth Factor) ซึ่งเร่งการเจริญเติบโตของ สัตว์ มีปริมาณการผลิตเฉลี่ยย้อนหลัง 5 ปีย้อนหลัง (ปี 2542/43 – 2546/47) ประมาณ 5.66 ล้านตัน หรือเป็นร้อยละ 2.55 ของปริมาณการผลิตวัตถุดิบอาหารสัตว์หมวดโปรตีน โดยมีโปรตีนและราคา สูงสุดในบรรดาวัตถุดิบอาหารสัตว์ในหมวดโปรตีน

สถานการณ์ประเทศไทย :

ปลาป่นเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากปลาสด และใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ โดยทั่วไปใน อาหารสัตว์จะมีปลาป่นประมาณร้อยละ 7-10 บางชนิดมีถึงร้อยละ 35 เนื่องจากต้องการเร่งการ เจริญเติบโต เช่น อาหารกุ้งกุลาดำ

การผลิต :

1. วัตถุดิบ แหล่งจับปลาของไทยจะอยู่บริเวณรอบอ่าวไทย และทะเลอันดามัน และ เนื่องจากมีการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (exclusive economic zone) ของประเทศเพื่อนบ้าน ทำ

ให้เนื้อที่การทำประมงของไทยถูกจำกัด เขตความกว้างของเขตเศรษฐกิจจำเพาะด้านอ่าวไทยและทะเลอันดามัน เป็นระยะ 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการผลิตปลาป่นได้แก่

- ปลาเป็ด (trash fish) เป็นปลาเบญจพรรณที่เก็บโดยเรือประมงที่ใช้เครื่องมือประเภทอวนลาก

- ปลาหลังเขียว เป็นปลาผิวน้ำ
- เศษปลา จากโรงงานอาหารทะเลกระป๋อง

2. แหล่งผลิต โรงงานปลาป่นส่วนใหญ่จะรับซื้อวัตถุดิบจากเรือประมงทั่วไป และบางโรงงานก็จะมีเรือเป็นของตนเอง รวมทั้งมีการรับซื้อปลานอกน่านน้ำไทยด้วย เพื่อให้มีวัตถุดิบเพียงพอในการเดินเครื่องจักร โรงงานผลิตปลาป่นของไทยมีดังนี้ ภาคใต้มี 30 โรงงาน ภาคกลาง 27 โรงงาน

3. ผลผลิต ปริมาณการผลิตปลาป่นของไทยมีประมาณปีละ 4.5-6 แสนตัน ขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิตในปีนั้นๆ โดยปริมาณการผลิตปลาป่นมีมากที่สุดที่ จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณร้อยละ 27.99 ของปริมาณการผลิตทั้งประเทศ รองลงมาได้แก่จังหวัด นครศรีธรรมราช ปัตตานี สงขลา ตรัง สมุทรปราการ ตราด ระยอง และภูเก็ต โดยปกติการผลิตปลาป่น 1 กิโลกรัมจะต้องใช้ปลาเป็ดประมาณ 3.4-4.5 กิโลกรัม

ความต้องการใช้ :

ในปี 2548 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประมาณความต้องการใช้ปลาป่นในประเทศ สำหรับการผลิตอาหารสัตว์ไว้ประมาณ 589,215 ตัน

การนำเข้า :

การผลิตปลาป่นคุณภาพดีในประเทศไทยไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ จึงต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ การนำเข้าลดลงตามลำดับ จากจำนวน 100,650 ตัน มูลค่า 1,844 ล้านบาท ในปี 2543 เหลือจำนวน 4,725 ตัน มูลค่า 118 ล้านบาท ในปี 2546 แต่กลับเพิ่มขึ้นในปี 2547 เป็นจำนวน 10,081 ตัน มูลค่า 247 ล้านบาท โดยนำเข้าจากประเทศ เปรู พม่า มาเลเซีย เดนมาร์ก และเวียดนาม

การส่งออก :

การส่งออกของประเทศไทยมีการส่งออกปีละ 4,000-8,000 ตันเศษ ระหว่างปี 2542-45 ปริมาณการส่งออกเพิ่มสูงขึ้นเป็นประมาณปีละ 10,000 ตันเศษ และในปี 2547 มีการส่งออกจำนวน 18,954 ตัน มูลค่า 436 ล้านบาท โดยส่งออกไปยัง ไต้หวัน จีน เวียดนาม อินเดีย อินโดนีเซีย และญี่ปุ่น

นโยบายของรัฐ :

1. นโยบายและมาตรการการนำเข้าปลาป่น

การกำหนดนโยบายและมาตรการการนำเข้ากากถั่วเหลืองเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายอาหาร ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี โดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงมหาดไทย เป็นกรรมการ อธิบดีกรมการค้าภายในเป็นเลขานุการ

นโยบายและมาตรการการนำเข้าปลาป่นปี 2548

- ปลาป่น โปรตีน 60% ขึ้นไป ให้นำเข้าได้เสรี และช่วงเวลานำเข้า
- การนำเข้าจากประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) กำหนดการนำเข้าร้อยละ 5
- การนำเข้าจากประเทศสมาชิก และไม่ใช้สมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) รวมทั้งไม่ใช่สมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) กำหนดการนำเข้าร้อยละ 10 และอากรพิเศษอีกร้อยละ 50

2. นโยบายการส่งออกปลาป่น การส่งออกปลาป่นของประเทศไทยสามารถส่งออกได้เสรี และไม่เสียอากรส่งออก

กระบวนการผลิตอาหารสัตว์

การผลิตอาหารสัตว์ของโรงงานขนาดใหญ่ในปัจจุบัน จะมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากต่างประเทศเข้ามาควบคุมกระบวนการผลิต ทำให้มีการใช้แรงงานคนน้อยลง โดยมีขั้นตอนในการผลิตอาหารสัตว์ดังนี้

1. การจัดเก็บวัตถุดิบ วัตถุดิบที่จะใช้ในการผลิตเป็นอาหารสัตว์จะมีการจัดเก็บที่ถัง โดยข้าวโพดที่ใช้ในการผลิตจะต้องเป็นข้าวโพดที่แห้ง ความชื้นไม่เกิน 14.5 % ถ้าข้าวโพดมีความชื้นมากกว่า 14.5 % โรงงานจะต้องอบข้าวโพดเพื่อให้ความชื้นในเมล็ดลดลง ก่อนที่จะจัดเก็บเนื่องจากถ้าจัดเก็บในขณะที่ความชื้นสูงจะทำให้เกิดรา ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ได้

2. การโม่วัตถุดิบ เนื่องจากวัตถุดิบที่จะใช้ในการผลิตอาหารสัตว์บางชนิดมีขนาดใหญ่ เช่น ข้าวโพด มันเส้น ข้าวฟ่าง กากถั่วเหลือง ต้องทำการโม่ให้มีขนาดเล็กก่อน เพื่อให้การผสมคลุกเคล้ามีประสิทธิภาพไม่เกิดการแยกชั้น นอกจากนั้นการโม่ยังส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้อาหารของสัตว์ทำให้เกิดประโยชน์ได้มากกว่า

3. การชั่งน้ำหนักวัตถุดิบ จะควบคุมโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ซึ่งโรงงาน วัตถุดิบที่จะใช้ในการผสมเป็นอาหารสัตว์จะชั่งตามสัดส่วนตามที่สูตรกำหนดไว้ โดยในปัจจุบันการทำสูตรอาหารสัตว์จะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณว่าอาหารสัตว์ในแต่ละชนิดและแต่ละระยะต้องการพลังงาน โปรตีน วิตามิน และแร่ธาตุจำนวนเท่าใด เพื่อคำนวณว่าต้องการใช้วัตถุดิบแต่ละชนิดเท่าใดเพื่อประกอบเป็นสูตรอาหาร ให้สอดคล้องกับความต้องการของสัตว์ การชั่งวัตถุดิบจะควบคุมโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งทำให้ใช้พนักงานน้อยลง

4. การผสมอาหารสัตว์ จะมีการผสมวัตถุดิบอาหารสัตว์และของเหลว ตามเวลาที่กำหนดในโปรแกรม เพื่อให้วัตถุดิบ ของเหลวและแร่ธาตุผสมกันเป็นเนื้อเดียว

5. การเติมน้ำ เพื่อให้อาหารสุกและฆ่าจุลินทรีย์ที่เป็นอันตรายต่อสัตว์ เช่น เชื้อ Salmonella ซึ่งเป็นจุลินทรีย์ที่ทำให้สัตว์ที่กินมีอาการท้องเสีย

6. การอัดเม็ด เนื่องจากปัจจุบันการเลี้ยงสัตว์จะเลี้ยงในเชิงพาณิชย์การนำอาหารสัตว์ที่ผสมแล้วไปอัดเม็ดจะทำให้การกินได้ของสัตว์และการเจริญเติบโตของสัตว์สม่ำเสมอ และได้ประสิทธิภาพตามที่กำหนดในแต่ละสายพันธุ์ อุณหภูมิที่ใช้ในการอัดเม็ดจะอยู่ประมาณ 70-80 องศาเซลเซียส

7. การทำให้เย็น เนื่องจากในกระบวนการอัดเม็ดอาหารสัตว์จะมีอุณหภูมิสูง จึงต้องทำให้เย็นอย่างรวดเร็ว เพื่อป้องกันการจับกันเป็นก้อนของอาหารและการเกิดเชื้อรา

8. การบรรจุ เมื่ออาหารสัตว์ผ่านกระบวนการผลิตเรียบร้อยแล้ว ต้องมีการนำมาบรรจุให้เหมาะสม เพื่อรักษาคุณภาพของอาหารสัตว์ไว้ก่อนที่จะนำไปเลี้ยงสัตว์ ซึ่งปัจจุบันอาหารสัตว์จะมีการบรรจุขายเป็นรถบรรทุก (bulk) และบรรจุถุง โดยแต่ละบริษัทจะมีขนาดถุงบรรจุที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ 10 ถึง 40 กิโลกรัม

โครงสร้างต้นทุนของการผลิตอาหารสัตว์

จากตารางที่ 3.1 แสดงถึงต้นทุนในการผลิตอาหารสัตว์ 1 ถุง ของโรงงานอาหารสัตว์ โดยสามารถจำแนกตามค่าใช้จ่ายแต่ละประเภทต่อต้นทุนทั้งหมด ดังนี้

1. ต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านวัตถุดิบ เป็นต้นทุนในสัดส่วนที่สูงที่สุดในการผลิตอาหารสัตว์ถึงร้อยละ 87.45 ของต้นทุนทั้งหมด ซึ่งประกอบวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบสูตรอาหารสัตว์ ได้แก่ ข้าวโพด กากถั่วเหลือง ปลาป่น ปลาขี้ขาว รำข้าว น้ำมัน วิตามิน และเกลือแร่ต่างๆ การประกอบสูตรอาหารแต่ละผู้ประกอบการจะต้องให้มีต้นทุนในการผลิตที่คงที่และมีต้นทุนต่ำ และมีการใช้วัตถุดิบทดแทนในช่วงที่วัตถุดิบที่มีราคาแปรปรวน เนื่องจากอาหารสัตว์เป็นสินค้าที่ควบคุมราคาจากผู้ประกอบการไม่สามารถที่จะขึ้นราคาเองได้ ประกอบกับถ้าราคาสูงก็ไม่สามารถ

แข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้ทางผู้ประกอบการแต่ละรายจึงนำโปรแกรมสำเร็จรูปมาใช้ในการคำนวณสูตรอาหาร เพื่อให้ต้นทุนในการผลิตอาหารเหมาะสมและสามารถเปลี่ยนแปลงสูตรได้อย่างรวดเร็ว เมื่อเกิดสภาวะการเปลี่ยนแปลงราคาของวัตถุดิบ

2. ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิต เป็นต้นทุนที่มีสัดส่วนสูงเป็นอันดับสอง รองจากต้นทุนด้านวัตถุดิบ มีสัดส่วนร้อยละ 10.06 ประกอบด้วยต้นทุนค่าแรงงาน ค่าพลังงาน ค่าภาชนะบรรจุ ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร ค่าซ่อมบำรุง และค่าวัสดุสิ้นเปลืองอื่นๆ

3. ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการบริหาร เป็นต้นทุนที่มีสัดส่วนร้อยละ 1.89 ประกอบด้วยค่าเงินเดือน ค่าดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายอื่นๆด้านการบริหาร

4. ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการขาย เป็นต้นทุนที่มีสัดส่วนร้อยละ 0.6 ประกอบด้วยค่าโฆษณา และค่าใช้จ่ายด้านการตลาด

จากโครงสร้างของต้นทุนอาหารสัตว์พบว่า ต้นทุนส่วนใหญ่ในการผลิตอาหารสัตว์ ได้แก่ ต้นทุนด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ ดังนั้นผู้ผลิตแต่ละรายจึงต้องมีกลยุทธ์ในการซื้อวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ในช่วงที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก และมีราคาถูก เพื่อเก็บไว้ในโกดัง หรือไซโล หรืออาจจะมีการนำวัตถุดิบทดแทนอื่นๆมาใช้ในการผลิตอาหารสัตว์ เพื่อให้ต้นทุนในการผลิตอาหารสัตว์ถูกหรือมีสารอาหารใกล้เคียงกับช่วงที่วัตถุดิบมีราคาแพง ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งของผู้ประกอบการรายใหญ่ที่ใช้ในการแข่งขันกับคู่แข่งในตลาด เนื่องจากผู้ประกอบการรายใหญ่ มีความสามารถในการเก็บวัตถุดิบที่มากกว่าผู้ประกอบการรายเล็ก ซึ่งเสียเปรียบในด้านของต้นทุน

ตารางที่ 3.1 แสดงโครงสร้างต้นทุนอาหารสัตว์ พ.ศ.2545

รายการ ต้นทุนการผลิตอาหารสัตว์ร้อยละ

ค่าวัตถุดิบ	87.45	
ค่าใช้จ่ายในการผลิต	10.06	
ดอกเบี้ยจ่าย		4.47
ค่าภาชนะบรรจุ		1.46
เงินเดือน ค่าจ้าง และสวัสดิการ		1.25
ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา		1.02
ค่าพลังงาน เชื้อเพลิง		0.30
ค่าซ่อมแซม		0.22
ค่าวัสดุสิ้นเปลือง		0.06
ค่าเบี้ยประกันภัย		0.05
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ		0.60
ค่าเสื่อมราคา		0.63
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	1.89	
เงินเดือนค่าจ้าง และสวัสดิการ		1.07
ค่าน้ำมัน		1.02
ค่าซ่อมแซม		0.10
ค่าไฟฟ้า น้ำประปา		0.07
ค่าโทรศัพท์- สื่อสาร		0.06
ค่าวัสดุอุปกรณ์		0.05
ค่าเสื่อมราคา		0.23
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ		0.26
ค่าใช้จ่ายในการขาย	0.60	
ค่าขนส่ง		0.56
ค่าโฆษณาและส่งเสริมการขาย		0.04
รวม		100.00

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย, 2546

ประเภทของอาหารสัตว์

แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

1. อาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูป เป็นอาหารสัตว์ที่สามารถนำไปเลี้ยงสัตว์ได้ทันที เพราะมีสารอาหารครบถ้วน คือ คาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน เกลือแร่ และวิตามิน อาหารสัตว์ประเภทนี้มีทั้งชนิดที่เป็นเม็ดและผง แล้วแต่ชนิดของสัตว์หรือความต้องการของเกษตรกร

ข้อดีของอาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูป ได้แก่

อาหารมีคุณค่าทางอาหารครบถ้วนตามความต้องการของสัตว์ในแต่ละระยะ

ตัดปัญหาเรื่องการควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบที่จะนำมาผสมเป็นอาหารสัตว์

มีความน่ากินและสัตว์จะได้รับสารอาหารครบถ้วน

ทำให้ประสิทธิภาพการใช้อาหารและอัตราการเจริญเติบโตดีขึ้น

ลดปัญหาเรื่องฝุ่นอาหาร และปัญหาระบบทางเดินหายใจของสัตว์

2. หัวอาหาร หรืออาหารสัตว์เข้มข้น ประกอบด้วยวัตถุดิบที่ให้โปรตีน ไขมัน เกลือแร่ที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของสัตว์ เช่น ปลาป่น กากถั่วเหลือง วิตามิน เกลือแร่ และยาปฏิชีวนะ ซึ่งเมื่อผู้เลี้ยงจะนำไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์จะต้องผสมกับวัตถุดิบอื่นๆ เพิ่มเติมเข้าไปอีก ซึ่งเป็นคาร์โบไฮเดรต เช่น ข้าวโพด ปลายข้าว รำข้าว เป็นต้น ตามสัดส่วนที่แต่ละโรงงานกำหนด อาหารสัตว์ประเภทนี้จะเป็นอาหารผงทั้งหมด

ข้อดีของการใช้หัวอาหาร ได้แก่

2.1 มีความคล่องตัวในการเลือกใช้วัตถุดิบที่ต้องผสมกับหัวอาหารให้เหมาะสมกับสภาวะราคา และคุณภาพในขณะนั้นๆ

2.2 มีความคล่องตัวในการเลือกใช้ยา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของสัตว์ในแต่ละระยะ

2.3 ช่วยลดต้นทุนค่าอาหารในกรณีที่วัตถุดิบที่นำมาผสมกับหัวอาหารมีราคาสูงกว่าราคาทั่วไป

ปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ในประเทศไทย

เนื่องจากการผลิตอาหารสัตว์ในปัจจุบันประสบกับปัญหาปริมาณวัตถุดิบในประเทศไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ เช่น กากถั่วเหลือง ปลาป่น เป็นต้น สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทยจึงมีการประมาณการความต้องการอาหารสัตว์ เพื่อประมาณการความต้องการใช้วัตถุดิบที่สำคัญทั้งที่ผลิตได้เองในประเทศและควรนำเข้าเป็นปริมาณเท่าใด วิธีการประมาณเริ่มจากการกำหนดปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ต่อตัวสัตว์แต่ละชนิด แล้วประมาณการจำนวนสัตว์แต่ละชนิดที่จะเลี้ยงในรอบ

ปีนั้น ซึ่งผลคูณของข้อมูลทั้งสองก็จะเป็นปริมาณอาหารสัตว์ที่ต้องการ แต่ละชนิดในปีนั้น ซึ่งเป็นตัวเลขปริมาณอาหารสัตว์ที่ใกล้เคียงกับตัวเลขความเป็นจริงมากที่สุด ประกอบกับเป็นตัวเลขที่ได้รับการยอมรับจากบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมากที่สุด เพราะไม่มีหน่วยงานใดสามารถสำรวจหาตัวเลขที่แท้จริงได้ ดังผลการประมาณของปี พ.ศ. 2541-2548 ดังข้อมูลในตารางที่ 3.2

จากการวิเคราะห์ความต้องการอาหารใช้อาหารสัตว์ภายในประเทศ พบว่าหมวดอาหารไก่ทุกประเภทรวมกันมีสัดส่วนมากที่สุดประมาณร้อยละ 48-55 ของอาหารสัตว์ทั้งหมด ซึ่งพบว่าโรงงานอาหารสัตว์เกือบทุกบริษัทมีสัดส่วนการผลิตอาหารไก่สูงที่สุด เนื่องจากการเลี้ยงไก่ในประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าไปมาก โดยเฉพาะไก่กระทงหรือไก่เนื้อ จากเหตุผลที่นอกจากมีการผลิตเพื่อการบริโภคในประเทศแล้วยังมีการส่งออกเนื้อไก่ไปจำหน่ายยังต่างประเทศเป็นจำนวนมากในแต่ละปี จากตารางที่ 3.2 พบว่า ปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2546 จาก 810 ล้านตัวเป็น 957 ล้านตัว แต่ในปี พ.ศ. 2547 เกิดวิกฤติการณ์ไข้หวัดนกทำให้ปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศลดลงเหลือเพียง 717 ล้านตัวเท่านั้น สำหรับความต้องการใช้อาหารสัตว์ในปี พ.ศ. 2547 ประเภทไก่เนื้อมีความต้องการเพียง 2.99 ล้านตันลดลงจากปี พ.ศ. 2546 ที่มี 3.9 ล้านตัน ส่วนทางไก่ไข่ จะเห็นว่าจำนวนไก่ไข่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นลักษณะเดียวกับไก่เนื้อจากที่มีอยู่ 38.60 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2541 เพิ่มขึ้นเป็น 60.37 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2546 และมีปริมาณไก่ไข่ลดลงในช่วงที่เกิดไข้หวัดนกปี พ.ศ. 2547 เหลือเพียง 45.88 ล้านตัว ทำให้ความต้องการใช้อาหารไก่ไข่ลดลงมีเพียง 0.877 ล้านตันลดลงจากปี พ.ศ. 2546 ที่มี 1.16 ล้านตัน

หมวดอาหารสุกรจากตารางที่ 3.2 พบว่ามีสัดส่วนประมาณร้อยละ 30-37 โดยมีแนวโน้มการเลี้ยงเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2541 มีจำนวนสุกร 8.08 ล้านตัว เพิ่มขึ้นเป็น 12.8 ล้านตัวในปี พ.ศ. 2548 ส่งผลให้ปริมาณการใช้อาหารสุกรเพิ่มมากขึ้นจาก 2.70 ล้านตันเป็น 4.28 ล้านตันในปี พ.ศ. 2548 ส่วนหมวดอาหารเป็ดและอาหารโค ยังมีสัดส่วนปริมาณน้อยทั้งด้านปริมาณตัวสัตว์และปริมาณการใช้อาหารจากปริมาณความต้องการใช้ทั้งหมดในประเทศ

ตารางที่ 3.2 ประมาณการปริมาณประชากรสัตว์และปริมาณความต้องการอาหารสัตว์ในประเทศ
ปี พ.ศ. 2541-2548

ชนิดของสัตว์	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548
ปริมาณสัตว์ที่เลี้ยง (ล้านตัว)								
ไก่เนื้อ	728.00	800.00	837.20	885.04	885.04	957.00	717.60	730.00
ไก่พ่อแม่พันธุ์	8.00	8.80	9.72	10.28	10.79	12.34	9.26	9.30
ไก่ไข่เล็กรุ่น	10.00	21.34	28.65	25.51	25.51	27.97	21.26	32.00
ไก่ไข่ให้ไข่	28.60	30.48	33.18	29.55	29.55	32.40	24.62	36.00
ไก่ไข่พ่อแม่พันธุ์	0.84	0.88	0.48	0.45	0.45	0.49	0.37	0.40
หมูขุน	7.40	7.40	8.40	8.46	8.41	9.94	9.94	12.00
หมูพันธุ์	0.68	0.65	0.65	0.65	0.68	0.71	0.74	0.80
เป็ดเนื้อ	15.00	15.00	15.00	17.68	17.68	19.00	15.00	18.00
เป็ดพันธุ์	0.19	0.19	0.19	0.19	0.19	0.20	0.13	0.18
เป็ดไข่	2.45	2.45	1.90	1.70	1.50	1.50	1.00	1.00
โคนม	0.34	0.35	0.32	0.34	0.35	0.37	0.37	0.39
ปริมาณอาหารสัตว์ที่ใช้ (พันตัน)								
ไก่เนื้อ	2,577.12	2,832.00	3,013.92	3,354.30	3,354.30	3,923.70	2,999.57	3,051.40
ไก่พ่อแม่พันธุ์	360.00	396.00	437.40	462.51	485.55	555.30	416.66	418.50
ไก่ไข่เล็กรุ่น	216.67	462.37	620.75	552.65	552.65	606.02	460.57	693.33
ไก่ไข่ให้ไข่	1,144.00	1,219.20	1,327.20	1,181.96	1,181.96	1,296.30	984.96	1,440.00
ไก่ไข่พ่อแม่พันธุ์	37.80	39.60	21.60	20.03	20.03	21.96	16.65	18.00
หมูขุน	2,072.00	2,072.00	2,352.00	2,496.59	2,480.95	2,923.30	2,932.30	3,540.00
หมูพันธุ์	632.40	604.50	604.50	604.50	632.40	660.30	688.20	744.00
เป็ดเนื้อ	126.00	126.00	126.00	148.51	148.51	159.60	126.00	151.20
เป็ดพันธุ์	13.87	13.87	13.87	13.87	13.87	14.60	9.49	13.14
เป็ดไข่	159.25	59.25	123.50	110.50	97.50	97.50	65.00	65.00
โคนม	372.30	383.25	350.40	367.92	386.32	405.15	405.15	427.05

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย, 2548

ความเป็นมาของโรคไข้หวัดนก

ไข้หวัดนก (อังกฤษ: avian influenza หรือชื่อสามัญ bird flu) เป็นเชื้อหวัดที่พบในสัตว์ปีก ค้นพบครั้งแรกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในประเทศอิตาลี(เรียกกันว่าไข้หวัดสเปน) โรคนี้ระบาดอย่างหนักทั่วทวีปเอเชีย ปัจจุบันพบกระจายอยู่ทั่วโลก เริ่มระบาดครั้งแรกที่ฮ่องกงในปี พ.ศ. 2540 ในครั้งนั้นมีผู้ติดเชื้อ 18 คน เสียชีวิตไป 6 คน และกลับมาระบาดอีกครั้ง ในประเทศไทย บริเวณจังหวัดอุษายาและปทุมธานี และเมือง Chaohu ในประเทศจีน เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2547 การระบาดของไข้หวัดนก สร้างความเสียหายอย่างมากให้กับอุตสาหกรรมสัตว์ปีก โดยเฉพาะในประเทศไทยและเวียดนาม มีการฆ่าสัตว์ปีก โดยเฉพาะไก่ในฟาร์มไปหลายล้านตัว เพื่อระงับการแพร่กระจายของโรค

โรคไข้หวัดนก เป็นโรคติดต่อของสัตว์ประเภทนก เกิดจากเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่บางสายพันธุ์ที่พบในนก ตามปกติโรคนี้ติดต่อกันได้ไม่มากนัก แต่คนที่สัมผัสใกล้ชิดกับสัตว์ที่เป็นโรคอาจติดเชื้อได้ มีรายงานการเกิดโรคในคนครั้งแรกในปี 2540 เมื่อเด็กชายชาวฮ่องกงวัย 3 ขวบ เสียชีวิตด้วยไข้หวัดใหญ่อย่างกะทันหันจากการติดเชื้อไวรัสไก่ ในคราวที่เกิดโรคระบาดของสัตว์ปีกในฮ่องกง

ไข้หวัดใหญ่ หรือ Influenza หมายถึง โรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัส Influenza ในตระกูล Orthomyxoviridae ซึ่งเป็น RNA ไวรัสชนิดมีเปลือกหุ้ม (Envelope) โดยมี Surface Antigens ที่สำคัญ ได้แก่ Hem agglutinin (H) มี 15 ชนิด และ Neuraminidase (N) มี 9 ชนิด เชื้อไวรัส Influenza แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่ม A : แบ่งย่อยเป็นหลาย Subtypes ตามความแตกต่างของ H และ N Antigens พบในคนและสัตว์ชนิดต่าง ๆ ดังนี้ คน ปกติพบ 3 ชนิด ได้แก่ H1N1, H2N2, H3N2 ส่วน H5N1 หรือไข้หวัดนกนั้นเพิ่งพบเป็นครั้งแรกในปี 2540 สุกกร พบ 3 ชนิด ได้แก่ H1N1, H1N2 และ H3N2 ม้า พบ 2 ชนิด ได้แก่ H3N8 และ H7N7 สัตว์ปีก พบทุกชนิด ได้แก่ H1-15 และ N1-9

กลุ่ม B : ไม่มี Subtype พบเฉพาะในคน

กลุ่ม C : ไม่มี Subtype พบในคนและสุกร

เชื้อไวรัสนี้มีเปลือกหุ้มจึงถูกทำลายได้ง่ายด้วยความร้อน (เช่น ที่อุณหภูมิ 56°C นาน 3 ชั่วโมง ที่อุณหภูมิ 60°C นาน 30 นาที เป็นต้น) และสารเคมีต่าง ๆ เช่น สารที่มีคุณสมบัติในการละลายไขมัน (Lipid Solvents), ฟอรัมาลิน (Formalin), Betapropiolactone, Oxidizing Agents, Sodium Dodecylsulfate, Hydroxylamine, Ammonium Ions และ Iodine Compounds แต่เชื้อนี้สามารถคงอยู่ได้นานในสิ่งขับถ่าย เช่น น้ำมูก น้ำตา น้ำลาย เสมหะ อุจจาระ เชื้อนี้ยังสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงทาง Antigenicity ได้ง่าย โดยมีการเปลี่ยนแปลงที่ยีนเพียงเล็กน้อย (Antigenic

Drift) หรือมีการเปลี่ยนแปลงในกรณีที่เซลล์มีการติดเชื้อ 2 Subtype ที่แตกต่างกัน กลายเป็น Subtype ใหม่ (Antigenic Shift) หรือกลายพันธุ์ได้

ลำดับเหตุการณ์การระบาดของไข้หวัดนก

รัฐบาลไทยยอมรับเป็นครั้งแรกว่ามีการระบาดของไข้หวัดนกในประเทศ เมื่อเดือนมกราคม 2647 หลังจากประเทศเวียดนามและประเทศเกาหลีใต้ ได้ประกาศว่ามีการระบาดของไข้หวัดนกในประเทศ จากการประกาศครั้งนี้ส่งผลให้สหภาพยุโรปและญี่ปุ่นงดนำเข้าเนื้อสัตว์ปีกจากประเทศไทย ในเดือนเดียวกันนั้นพบเด็กชายวัย 6 ปี เสียชีวิตจากการติดเชื้อไข้หวัดนกเป็นคนแรก วันที่ 27 มกราคม 2547 ไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม เรื่องไข้หวัดนก ระหว่างประเทศ ปลายเดือนมกราคมกรมปศุสัตว์ประกาศเพิ่มพื้นที่พบไข้หวัดนกเพิ่มอีก 4 จังหวัด คือ แม่ฮ่องสอน ตาก มหาสารคาม และอุดรธานี

ต้นเดือนเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ประกาศพื้นที่พบเชื้อไข้หวัดนกในเพชรบุรี พังงา ลพบุรี ชลบุรี และ เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ เพิ่ม หลังจากนั้นช่วงกลางเดือนกรมปศุสัตว์ได้ประกาศห้าพื้นที่ที่พบไข้หวัดนก ได้แก่ อุทัยธานี อุดรดิตถ์ สุโขทัย เพชรบุรี กาญจนบุรี ชัยภูมิ พังงา นครปฐม ให้ทำลายไก่ในรัศมี 1 ก.ม. และพบจุดใหม่ที่ จ. ร้อยเอ็ด ให้ทำลายสัตว์ปีกในรัศมี 5 ก.ม.พบผู้ป่วยเด็กอายุ 6 ปี ที่ต้องสงสัยติดเชื้อไข้หวัดนก จังหวัดกาญจนบุรี และผู้ป่วยหญิงอายุ 58 ปี ที่จังหวัดสุพรรณบุรีเสียชีวิต และพบผู้ป่วยเด็กติดเชื้อไข้หวัดนกที่จังหวัดชัยภูมิ ไข้หวัดนกใน วันที่ 3 ก.พ. EU ประกาศห้ามนำเข้าไก่สดแช่แข็งจากประเทศไทย แต่ยังไม่ให้นำเข้าสินค้าปรุงสุกได้ กรมปศุสัตว์มีประกาศหากผลการตรวจสอบไก่ Positive จะเข้าไปทำลายไก่ที่เลี้ยงในรัศมี 1 ก.ม. วันที่ 18 ก.พ. รัฐบาลจะให้มีการจัดโซนการเลี้ยงไก่เพื่อการส่งออกและเพื่อขายในประเทศ ในต่างประเทศจีนประกาศพบโรคไข้หวัดใน 10 มณฑล ญี่ปุ่น เกาหลี มาเลเซีย ฮองกง สั่งห้ามนำเข้าไก่จากอเมริกา เนื่องจากพบไข้หวัดนก

เดือนมีนาคม ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ประกาศมาตรการการลงลูกไก่ต้องเป็นฟาร์มมาตรฐาน หรือต้องผ่านการรับรองว่าฟาร์มปลอดเชื้อจากปศุสัตว์จังหวัด และต้องมีใบอนุญาตลงลูกไก่อุ่นต่อรุ่น ด้านผู้ติดเชื้อไข้หวัดนก พบหญิงอายุ 39 ปีที่ จ. พระนครศรีอยุธยาเสียชีวิตแล้วเป็นรายที่ 8 ในต่างประเทศพบไข้หวัดนกที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น และฮองกงมีประกาศให้นำเข้าไก่แช่แข็งจากประเทศจีนได้ แต่ยังไม่อนุญาตไก่มีชีวิต

เดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2547 พบพื้นที่เกิดโรคไข้หวัดนกในจังหวัดอุดรดิตถ์ ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถประกาศเป็นพื้นที่ปลอดโรคไข้หวัดนกได้ ในต่างประเทศพบไข้หวัดนกในเป็ด ที่ประเทศญี่ปุ่น

เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยประกาศเป็นพื้นที่สีเขียวทั่วประเทศพร้อมทั้งประกาศให้เงินช่วยเหลือเกษตรกรรอบที่ 2

เดือนมิถุนายน ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ได้ขอความร่วมมือบริษัทต่างๆ ให้ผลิตไก่เนื้อเพื่อการส่งออกไม่เกิน 13 ล้านตัวต่อสัปดาห์ เกาหลีอนุญาตให้นำเข้าไก่ปรุงสุกจากจีนและไทย ในต่างประเทศยังพบไข้หวัดนกในเวียดนามอย่างต่อเนื่อง

เดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์มีประกาศพื้นที่พบการระบาดของไข้หวัดนกได้แก่ พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี อุดรดิตถ์ สุโขทัย อ่างทอง สุพรรณบุรี นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร ชลบุรี ลพบุรี สระบุรี หนองคาย กรุงเทพฯ ขอนแก่น นนทบุรี พิษณุโลก เชียงราย ต่างประเทศพบการระบาดที่เกาะชวา อินโดนีเซีย และที่ไซบีเรีย รัสเซีย

เดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ประกาศพื้นที่พบเชื้อไข้หวัดนกรวม 26 จังหวัดได้แก่ เชียงราย สุโขทัย อุดรดิตถ์ กำแพงเพชร พิษณุโลก นครสวรรค์ ปราจีนบุรี อุทัยธานี ปทุมธานี อยุธยา ปทุมธานี ลพบุรี สระบุรี อ่างทอง กรุงเทพฯ สมุทรปราการ ชลบุรี หนองคาย เลย ขอนแก่น นนทบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก นครราชสีมา นครศรีธรรมราช และสงขลา และออกมาตรการควบคุมการเลี้ยงสัตว์ปีกทุกชนิด เป็นเวลา 5 ปี ด้านกระทรวงสาธารณสุขประกาศไม่มีผู้ติดเชื้อไข้หวัดในการระบาดรอบสอง และออกประกาศห้ามใช้วัคซีนรวมทั้งมีบทลงโทษ 3 ปีเป็นกฏกระทรวง รวมทั้งประกาศกฏกระทรวงห้ามขายวัคซีนป้องกันไข้หวัดนก ต่างประเทศยังพบการเสียชีวิตจากผู้ที่ติดเชื้อไข้หวัดนกและมีการระบาดในสัตว์ปีก เวียดนามอย่างต่อเนื่อง มาเลเซียพบการระบาดที่รัฐกลันตัน

เดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2547 สมาคมไก่ชนเรียกร้องขอให้มีการใช้วัคซีนป้องกันไข้หวัดนก ส่วนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อประชุมคัดค้านการใช้วัคซีนป้องกันไข้หวัดนก รัฐบาลมีประกาศห้ามการใช้วัคซีนในไก่ทุกประเภท ยกเว้นในห้วงทดลองในความรับผิดชอบของรัฐบาลเท่านั้น กรมปศุสัตว์ประกาศพบเชื้อไข้หวัดนกเพิ่มขึ้นเป็น 30 จังหวัด

เดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ประกาศพบเชื้อไข้หวัดนกรวม 40 จังหวัด พบเสียชีวิตที่สวนเสือศรีราชาตาย 23 ตัวจากการกินไก่ที่คาดว่าติดเชื้อไข้หวัดนก ต่างประเทศพบไข้หวัดนกที่เกาะชวา อินโดนีเซีย

เดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์สรุปผลการ X-Ray พื้นที่ไม่พบโรคไข้หวัดนกเลยมี 26 จังหวัด พบโรคประปราย 29 จังหวัด และพื้นที่พบเกิน 5 ครั้ง 21 จังหวัด โดย 65% พบในไก่ชนและไก่พื้นบ้าน 12.48%พบในเป็ดไข่ 7.9%พบในเป็ดเนื้อ 2.39%พบในไก่ไข่ และ 2.0%พบในไก่เนื้อ รัฐบาลให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการกู้เงินเพื่อนำไก่สดไปขายในต่างประเทศ จำนวน 100,000 ตัน

เดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2547 กรมปศุสัตว์ประกาศพื้นที่เฝ้าระวัง 19 จังหวัด และพบนกธรรมชาติติดเชื้อไขหวัดนก 6 ชนิด ได้แก่ นกกระสา นกปากห่าง นกฟิราบ นกกระดิกจี๋หมู นกเขาไฟ และนกแซงแซวหางปลา ต่างประเทศพบผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นที่เมืองกัมบะ โตเกียว และที่เวียดนาม

เดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2548 FAO, กรมปศุสัตว์และคณะสัตวแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดตั้งศูนย์พยากรณ์ไขหวัดนกขึ้นที่ จังหวัดสุพรรณบุรี EU ประกาศยกเลิกการนำเข้าสัตว์ปีกจากญี่ปุ่น และเกาหลี

เดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2548 กรมปศุสัตว์ประกาศพบพื้นที่ต้องสงสัยเป็นไขหวัดนก รวม 7 จังหวัด ได้แก่ นครสวรรค์ เพชรบุรี สุพรรณบุรี อุตรธานี พิษณุโลก นครราชสีมาและพิจิตร ในเวียดนามยังพบผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตจากการติดเชื้อไขหวัดนกเพิ่มขึ้น

เดือนมีนาคม ปี พ.ศ. 2548 กรมปศุสัตว์ประกาศเหลือพื้นที่เฝ้าระวังอยู่ 7 จังหวัด ได้แก่ พิษณุโลก นนทบุรี สุพรรณบุรี กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร และอุตรดิตถ์ ที่เวียดนามพบผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเพิ่มขึ้น

เดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2548 รัฐบาลจัดตั้งเครือข่ายการเฝ้าระวังและควบคุมโรคไขหวัดนก โดยแบ่งพื้นที่เป็น 3 ส่วน ได้แก่ พบการระบาดเกิน 3 ครั้ง เป็นสีแดงมี 9 จังหวัด พบการระบาดเกิน 2 ครั้งเป็นสีเหลืองมี 42 จังหวัด และพบการระบาดเกิน 1 ครั้งหรือไม่พบเลยเป็นสีเขียวมี 24 จังหวัด

เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2548 พบว่ามีผู้ติดเชื้อไขหวัดนกที่เกาะสุลาเวสี เป็นคนแรกของอินโดนีเซีย และที่เวียดนามมีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอีก 1 ราย

เดือนมิถุนายน ปี พ.ศ. 2548 ที่เวียดนามพบผู้ติดเชื้อไขหวัดนกเพิ่มขึ้นอีก 8 รายและมีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอีก 1 ราย ในจีนพบว่ามีการเปิดและห้ามติดเชื้อที่เมืองซางจิง มณฑลซินเจียง

เดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2548 กรมปศุสัตว์ประกาศการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกต้องมีใบรับรองจากต้นทาง ส่วนปลายทางต้องให้ผู้นำเข้าท้องถิ่นและปศุสัตว์ปลายทางยินยอมด้วย ในต่างประเทศฟิลิปปินส์มีรายงานว่าพบไขหวัดนกในเป็ด ที่เมืองคาลิมบัต กรุงมะนิลา ญี่ปุ่นพบการระบาดที่เมืองอิราบากิ รัสเซียพบเชื้อไขหวัดนกที่ Novosibirsk ไชบีเรีย

เดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2548 ยังพบว่ามีการการทำลายสัตว์ปีกอย่างต่อเนื่องในจังหวัดที่พบโรคไขหวัดนก ในต่างประเทศเวียดนามเริ่มใช้วัคซีนไขหวัดนกในไก่และเป็ด รัสเซียมีการระบาดเพิ่มที่เมือง Kurgan, Omsk , Altani และ Tyumun และแถบเทือกเขาอูราน คาซัคสถานพบการระบาดที่เมือง Golubovka อิหร่านประกาศยกเลิกการนำเข้าอาหารสัตว์จากประเทศที่มีไขหวัดนก

เดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2548 กรมปศุสัตว์ได้รับงบประมาณในการจัดตั้งห้อง Lab ในการจัดการไข้หวัดนกในภูมิภาคเอเชีย ประมาณ 100 ล้านบาท ต่างประเทศพบผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อไข้หวัดนกที่อินโดนีเซียเพิ่มขึ้นเป็น 5 ราย

เดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2548 ยังมีการรายงานพบการระบาดของไข้หวัดนกอย่างต่อเนื่อง ใน ลพบุรี กำแพงเพชร นครปฐม สุพรรณบุรี นครสวรรค์ ราชบุรี พิจิตร โลก กาฬสินธุ์ กระบองเพชรฯ ออกมาตรการการควบคุมไข้หวัดนก ดังนี้

1. มาตรการการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก และการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อป้องกันไข้หวัดนก
 2. ห้ามเลี้ยงสัตว์ปีกในพื้นที่พบเชื้อรัศมี 10 ก.ม. เป็นเวลา 90 วัน ฝ่าฝืนมีโทษจำคุก 6 เดือนปรับ ปรับ 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
 3. สัตว์ปีกที่เลี้ยงอยู่ในรัศมี 10 ก.ม. จากจุดเกิดโรคห้ามเคลื่อนย้ายเป็นเวลา 90 วัน แต่หากต้องเคลื่อนย้ายต้องมีเหตุผลชี้แจงต่อสัตวแพทย์ท้องถิ่น
- กรมปศุสัตว์ออกมาตรการ 4 ข้อใหญ่ ดังนี้

1. การเลี้ยงไก่ในพื้นที่ที่พบเชื้อ ทางราชการจะจัดทำโรงเลี้ยงกลางให้เกษตรกรในพื้นที่
2. การเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งต้องเข้าระบบปิด
3. การเลี้ยงไก่ชนต้องเป็นโรงเลี้ยงในพื้นที่
4. ต้องแยกสัตว์ปีกออกจากการเลี้ยงสุกร

ส่วนในต่างประเทศพบการระบาดครั้งใหม่ที่เทือกเขาอัลไต รัสเซีย โครเอเชีย โรมานี แคนาดาและญี่ปุ่น พบผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อไข้หวัดนกอีก 2 ราย ที่เวียดนาม

เดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2548 กรมปศุสัตว์ประกาศจังหวัดที่เป็นพื้นที่สีแดง ได้แก่ อ่างทอง กำแพงเพชร สุพรรณบุรี กาญจนบุรี กาฬสินธุ์ นนทบุรี และฉะเชิงเทรา จีนประกาศห้ามนำเข้าสินค้าจากสัตว์ปีกจาก 14 ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม ไทย กัมพูชา ญี่ปุ่น เกาหลีเหนือ โรมานี โครเอเชีย การซัคสถาน อัฟริกาใต้ มองโกเลีย ตุรกี รัสเซีย สวีเดน และอินโดนีเซีย

เดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2548 กรมปศุสัตว์ประกาศไทยไม่พบไข้หวัดนกครบรอบ 21 วัน แต่ยังมีการเฝ้าระวังอย่างเข้มงวดในพื้นที่ 7 จังหวัดที่เสี่ยง

สรุปการเสียชีวิตจากจากไข้หวัดนก ในประเทศไทยจะถึงสิ้นปี พ.ศ. 2548 ทั้งสิ้น 14 ราย ประเทศเวียดนาม 44 ราย ประเทศอินโดนีเซีย 11 ราย กัมพูชา 5 รายและประเทศจีน 6 ราย

DRU

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในบทนี้จะกล่าวถึงปริมาณการผลิตอาหารสัตว์และส่วนแบ่งตลาดของอาหารสัตว์ โครงสร้างตลาดอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ และกลยุทธ์ในการทำธุรกิจอาหารสัตว์ ตลอดจนพิจารณา สัดส่วนการครองตลาดของผู้ผลิตรายใหญ่รวมทั้งสัดส่วนการถือครองตลาดในอาหารสัตว์โดยรวม อาหารไก่เนื้อและอาหารสุกร ของบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทในเครือเบทาโกร บริษัทในเครือแหลมทองสหการ บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ และบริษัทในเครือลีพัฒนาอาหารสัตว์

วิเคราะห์อุตสาหกรรมอาหารสัตว์โดยรวม

1. วิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาด

จากตารางที่ 4.1 และ 4.2 พบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2540-2546 ปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ ของแต่ละกลุ่มบริษัทมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นปีที่เกิดวิกฤตการณ์ใช้หัวค นกในประเทศ ทำให้ปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ของแต่ละบริษัทลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อส่วน แบ่งในตลาดของแต่ละบริษัท จากข้อมูลพบว่าบริษัทที่มียอดขายการผลิตอาหารสัตว์มากที่สุด คือ บริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งมีแนวโน้มการผลิตเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2540 มียอดขายผลิต 2,780 พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดสูงสุดเมื่อเทียบกับบริษัท ในตลาดถึงร้อยละ 41.21 และมี แนวโน้มการผลิตที่เพิ่มขึ้นทุกปี โดยปี พ.ศ. 2547 มียอดขายผลิตถึง 4,166 พันตันหรือมีส่วนแบ่งใน ตลาดร้อยละ 51.56 บริษัทในเครือเบทาโกรในช่วง ปี พ.ศ. 2540-2547 มีปริมาณการผลิตเป็นอันดับ 2 รองจากบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ โดยในปี พ.ศ. 2540 ผลิตได้ 472.15 พันตันหรือมีส่วนแบ่ง ตลาดร้อยละ 7.00 และในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มการผลิตเป็น 945.64 ล้านตันหรือมีส่วนแบ่ง ตลาดร้อยละ 11.70 บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ มีปริมาณการผลิตเป็นอันดับ 3 ในปี พ.ศ. 2540 ผลิตได้ 404.70 พันตัน หรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 6.00 แต่ในปี พ.ศ. 2547 ปริมาณการผลิตกลับ ลดลงเหลือ 259.20 พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 3.21 เป็นอันดับ 4 บริษัทในเครือแหลมทองสหการในปี พ.ศ. 2540 มีปริมาณการผลิตเป็นอันดับ 4 ผลิตได้ 377.25 พันตันหรือมีส่วนแบ่ง ตลาดร้อยละ 5.60 แต่ในปี พ.ศ. 2547 ขึ้นมาอยู่เป็นอันดับ 3 มีปริมาณการผลิต 288 พันตันหรือมี ส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 3.56 ส่วนกลุ่มบริษัทลีพัฒนา ในปี พ.ศ. 2540 มีปริมาณการผลิต 357.73

พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 5.30 ในปี พ.ศ. 2547 ปริมาณการผลิตลดลงเหลือ 252 พันตัน หรือมีส่วนแบ่งตลาดลดลงเหลือร้อยละ 3.12

ตารางที่ 4.1 แสดงปริมาณการผลิตอาหารสัตว์สำเร็จรูประหว่างปี พ.ศ. 2540-2547

บริษัท /ปี พ.ศ.	หน่วย (พันตัน)						รวม
	บริษัทในเครือ เจริญโภคภัณฑ์	บริษัทในเครือ เบทาโกร	บริษัทในเครือ แหลมทองสหการ	บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์	บริษัทในเครือ ลิพัฒนา	อื่นๆ	
2540	2,780.00	472.15	377.25	404.70	357.73	2,353.17	6,745.00
2541	2,690.00	447.86	403.42	420.00	286.03	2,150.69	6,398.00
2542	2,758.97	480.00	404.75	448.01	314.10	2,264.73	6,670.56
2543	2,880.41	580.18	447.89	470.17	307.94	2,433.21	7,119.80
2544	3,310.56	660.75	455.63	565.54	380.00	2,715.32	8,087.80
2545	3,885.38	805.36	452.53	672.40	450.76	3,119.34	9,385.77
2546	4,216.00	1,040.27	489.60	432.00	473.20	2,730.21	9,380.87
2547	4,166.40	945.64	288.00	259.20	252.00	2,169.34	8,080.58

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

ตารางที่ 4.2 แสดงส่วนแบ่งตลาดของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.
2540-2547

บริษัท /ปี พ.ศ.	หน่วย : ร้อยละ						รวม
	บริษัทในเครือ เจริญโภคภัณฑ์	บริษัทในเครือ เบทาโกร	บริษัทในเครือ แหลมทองสหการ	บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์	บริษัทในเครือ ลีพัฒนา	อื่นๆ	
2540	41.22	7.00	5.60	6.00	5.30	34.88	100.00
2541	42.04	7.00	6.31	6.56	4.47	33.62	100.00
2542	41.36	7.20	6.07	6.71	4.71	33.95	100.00
2543	40.46	8.15	6.29	6.60	4.33	34.17	100.00
2544	40.93	8.17	6.53	6.99	4.70	32.68	100.00
2545	41.40	8.58	4.82	7.16	4.80	33.24	100.00
2546	44.94	11.09	5.22	4.60	5.04	29.11	100.00
2547	51.56	11.70	3.56	3.21	3.12	26.85	100.00

ที่มา : คำนวณจากปริมาณการผลิตของแต่ละบริษัทหารด้วยปริมาณการผลิตทั้งหมดจากข้อมูลใน
ตารางที่ 4.1

2. การวัดการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

2.1 อัตราส่วนการกระจุกตัว

จากการวิเคราะห์อัตราส่วนการกระจุกตัวของกลุ่มบริษัทอาหารสัตว์รายใหญ่จำนวน 5 ราย ในตารางที่ 4.3 โดยใช้ปริมาณการผลิตอาหารสัตว์ของแต่ละกลุ่มเป็นตัวแปรที่นำมาใช้ในการวัดอัตราส่วนการกระจุกตัวในปี พ.ศ. 2545-2547 ซึ่งเป็นช่วงก่อนและหลังการเกิดวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก พบว่าในปี พ.ศ.2545 ซึ่งเป็นปีก่อนที่จะเกิดไข้หวัดนก อัตราส่วนการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิตรายใหญ่อันดับ 1 (CR1) ในตลาด คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ มีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 41.31 ส่วนอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิต 2 อันดับแรก (CR2) คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ และเครือเบทาโกร มีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 49.87 ส่วนอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิต 3 อันดับแรก (CR3) คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทในเครือเบทาโกรและกลุ่มบริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ มีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 57.02 ส่วนอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิต 4 อันดับแรก (CR4) คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทในเครือเบทาโกร บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ และบริษัทในเครือแหลมทองสหการ มีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 61.96 ส่วนอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิต 5 อันดับแรก (CR5) คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทในเครือเบทาโกร บริษัทในเครือ

ป.เจริญพันธุ์ บริษัทในเครือแหลมทองสหการ และบริษัทในเครือดีพัฒนามีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 66.77

ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งในช่วงปลายปีเกิดวิกฤตการณ์ใช้หวัตนกพบว่า อัตราส่วนการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิตรายใหญ่อันดับ 1 (CR1) ในตลาด คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ มีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 44.94 ส่วนอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิต 2 อันดับแรก (CR2) คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์และเครือเบทาโกร มีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 56.02 ส่วนอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิต 3 อันดับแรก (CR3) คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทในเครือเบทาโกรและกลุ่มบริษัทในเครือแหลมทองสหการมีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 61.25 ส่วนอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิต 4 อันดับแรก (CR4) คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทในเครือเบทาโกร บริษัทในเครือแหลมทองสหการ และบริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ มีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 66.30 ส่วนอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิต 5 อันดับแรก (CR5) คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทในเครือเบทาโกร บริษัทในเครือแหลมทองสหการ บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ และบริษัทในเครือดีพัฒนามีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 70.90

ในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นปีที่เกิดวิกฤตการณ์ใช้หวัตนกพบว่า อัตราส่วนการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิตรายใหญ่อันดับ 1 (CR1) ในตลาด คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ มีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 51.56 ส่วนอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิต 2 อันดับแรก (CR2) คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์และเครือเบทาโกร มีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 63.26 ส่วนอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิต 3 อันดับแรก (CR3) คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทในเครือเบทาโกรและกลุ่มบริษัทในเครือแหลมทองสหการมีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 66.83 ส่วนอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิต 4 อันดับแรก (CR4) คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทในเครือเบทาโกร บริษัทในเครือแหลมทองสหการ และบริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ มีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 70.03 ส่วนอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิต 5 อันดับแรก (CR5) คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทในเครือเบทาโกร บริษัทในเครือแหลมทองสหการ บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ และบริษัทในเครือดีพัฒนามีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 73.15

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอัตราส่วนการกระจุกตัว (CR) ของกลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 อันดับแรก ในช่วงก่อนและเกิดวิกฤตการณ์พบว่า อัตราส่วนการกระจุกตัวของผู้ผลิตรายใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดได้แก่ บริษัทในกลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ที่มีอัตราการกระจุกตัว (CR1) ร้อยละ 41.31 ในปี พ.ศ. 2545 เพิ่มขึ้นเป็น 51.56 ในปี พ.ศ. 2547 ส่วนเมื่อพิจารณาอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิตรายใหญ่ 2 อันดับแรก (CR2) มีค่าอัตราการกระจุกตัวเพิ่มขึ้นเช่นกัน จาก ปี พ.ศ. 2545 ที่มีค่าร้อยละ 49.87 เพิ่มขึ้นเป็น 63.26 ใน ปี พ.ศ. 2547

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่าอัตราส่วนการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 อันดับแรก พบว่าอัตราการกระจุกตัวมีค่ามากกว่าร้อยละ 67 ตามหลักแนวความคิดการกระจุกตัวที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 จึงทำให้สรุปได้ว่าอุตสาหกรรมอาหารสัตว์มีอำนาจผูกขาดมาก ซึ่งทำให้มีลักษณะโครงสร้างตลาดเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย

ตารางที่ 4.3 อัตราการกระจุกตัวของผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 รายแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547

ปี / CR	หน่วย : ร้อยละ				
	CR1	CR2	CR3	CR4	CR5
2545	41.31	49.87	57.02	61.96	66.77
2546	44.94	56.02	61.25	66.30	70.90
2547	51.56	63.26	66.83	70.03	73.15

ที่มา : จากการคำนวณ

2.2 ดัชนีเฮอร์ฟินดัล

จากการวิเคราะห์ค่าการกระจุกตัวในปี พ.ศ. 2545 โดยใช้ดัชนีเฮอร์ฟินดัล พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.30 และมีแนวโน้มสูงขึ้นในปี พ.ศ. 2546-2547 ซึ่งมีค่าดัชนีเฮอร์ฟินดัลเท่ากับ 0.31 และ 0.35 ตามลำดับ แสดงว่าค่ากระจุกตัวสูงขึ้นและมีลักษณะการผูกขาดเพิ่มมากขึ้นในธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

ตารางที่ 4.4 แสดงดัชนีเฮอร์ฟินดัลของกลุ่มผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 รายแรก ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547

HI	ปี พ.ศ.		
	2545	2546	2547
HI	0.30	0.31	0.35

ที่มา : จากการคำนวณ

วิเคราะห์อุตสาหกรรมอาหารไก่เนื้อ

1. วิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาด

จากตารางที่ 4.5 และ 4.6 พบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2545-2546 ปริมาณการผลิตอาหารไก่เนื้อของแต่ละกลุ่มบริษัทมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นปีที่เกิดวิกฤติการณ์ไข้หวัดนกในประเทศ ทำให้ปริมาณในประเทศลดลง ส่งผลให้ปริมาณการผลิตอาหารไก่เนื้อของแต่ละบริษัทลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อส่วนแบ่งในตลาดของแต่ละบริษัท จากข้อมูลพบว่าบริษัทที่มียอดการผลิตอาหารไก่เนื้อมากที่สุด คือ บริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ โดยในปี พ.ศ. 2545 และ 2546 มียอดการผลิต 1,127.44 และ 1,178.08 พันตัน หรือมีส่วนแบ่งตลาดสูงสุดเมื่อเทียบกับบริษัทในตลาดถึงร้อยละ 33.61 และ 30.02 ตามลำดับส่วนในปี พ.ศ. 2547 มียอดการผลิตลดลงเหลือ 909.23 พันตันหรือมีส่วนแบ่งในตลาดร้อยละ 30.31 บริษัทในเครือเบทาโกรในช่วงปี พ.ศ. 2545-2546 มีปริมาณการผลิตเป็นอันดับ 2 รองจากบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ โดย ผลิตได้ 476.25 และ 55.2 พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 14.20 และ 14.07 ตามลำดับ และในปี พ.ศ. 2547 การผลิตลดลงเหลือ 348.12 พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดลดลงเหลือร้อยละ 11.61 บริษัทในเครือแหลมทองสหการ มีปริมาณการผลิตเป็นอันดับ 3 ในปี พ.ศ. 2545-2546 ผลิตได้ 278.08 และ 284.40 พันตัน หรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 8.29 และ 7.25 ตามลำดับ แต่ในปี พ.ศ. 2547 ปริมาณการผลิตกลับลดลงเหลือ 194.22 พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 6.47 บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ในปี พ.ศ. 2545-2546 มีปริมาณการผลิต 192.72 และ 231.60 พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 5.75 และ 5.90 ตามลำดับ แต่ในปี พ.ศ. 2547 กลับลดลงเหลือ 182.28 พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 6.08 ส่วนกลุ่มบริษัทพัฒนา ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์ที่ไม่มีโรงเชือด ปริมาณการผลิตอาหารไก่เนื้อจึงน้อยมากเมื่อเทียบกับผู้ผลิตรายอื่นๆ โดยในปี พ.ศ. 2545-2546 มีปริมาณการผลิต 22.54 และ 25.20 พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 0.67 และ 0.64 ตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2547 ปริมาณการผลิตลดลงเหลือ 12.60 พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดลดลงเหลือร้อยละ 0.42

ตารางที่ 4.5 แสดงปริมาณการผลิตอาหารไก่เนื้อของผู้ประกอบการรายใหญ่ 5 รายแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547

บริษัท /ปี พ.ศ.	หน่วย (พันตัน)						รวม
	บริษัทในเครือ เจริญโภคภัณฑ์	บริษัทในเครือ เบทาโกร	บริษัทในเครือ แหลมทองสหการ	บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์	บริษัทในเครือ ลีพัฒนา	อื่นๆ	
2545	1,127.44	476.25	278.08	192.72	22.54	1,257.27	3,354.30
2546	1,178.08	552.00	284.40	231.60	25.20	1,652.42	3,923.70
2547	909.23	348.12	194.22	182.28	12.60	1,353.12	2,999.57

ที่มา : จากการสอบถามผู้ประกอบการอาหารสัตว์
สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

ตารางที่ 4.6 แสดงส่วนแบ่งตลาดของอาหารไก่เนื้อของผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 รายแรกในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547

บริษัท /ปี พ.ศ.	หน่วย : ร้อยละ						รวม
	บริษัทในเครือ เจริญโภคภัณฑ์	บริษัทในเครือ เบทาโกร	บริษัทในเครือ แหลมทองสหการ	บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์	บริษัทในเครือ ลีพัฒนา	อื่นๆ	
2545	33.61	14.20	8.29	5.75	0.67	37.48	100.00
2546	30.02	14.07	7.25	5.90	0.64	42.12	100.00
2547	30.31	11.61	6.47	6.08	0.42	44.42	100.00

ที่มา : คำนวณจากปริมาณการผลิตของแต่ละบริษัทหารด้วยปริมาณการผลิตทั้งหมดจากข้อมูลในตารางที่ 4.5

2. การจัดการกระดูกตัวของอาหารไก่เนื้อ

2.1 อัตราส่วนการกระดูกตัว

จากการวิเคราะห์อัตราการกระดูกตัวของกลุ่มบริษัทอาหารสัตว์เฉพาะอาหารไก่เนื้อรายใหญ่จำนวน 5 ราย ในตารางที่ 4.7 ในปี พ.ศ. 2545-2547 ซึ่งเป็นช่วงก่อนและหลังการเกิดวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก พบว่าในปี พ.ศ.2545 ซึ่งเป็นปีก่อนที่จะเกิดไข้หวัดนก อัตราส่วนการกระดูกตัวของกลุ่มผู้ผลิตอาหารไก่เนื้อรายใหญ่อันดับ 1 (CR1) ในตลาด คือบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์

โกร บริษัทในเครือแหลมทองสหการ บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ และบริษัทในเครือลีพัฒนามีค่าการกระจุกตัวร้อยละ 54.89

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอัตราส่วนการกระจุกตัว (CR) ของอาหารไก่เนื้อของกลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 อันดับแรก ในช่วงก่อนและเกิดวิกฤตการณ์พบว่า อัตราส่วนการกระจุกตัวของผู้ผลิตรายใหญ่มีแนวโน้มลดลงในทุกกลุ่มบริษัท โดย บริษัทในกลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ที่มีอัตราการกระจุกตัว (CR1) ร้อยละ 33.61 ในปี พ.ศ. 2545 ลดลงเหลือ 30.31 ในปี พ.ศ. 2547 ส่วนเมื่อพิจารณาอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิตรายใหญ่ 2 อันดับแรก (CR2) มีค่าอัตราการกระจุกตัวลดลงเช่นกัน จาก ปี พ.ศ. 2545 ที่มีค่าร้อยละ 47.81 ลดลงเหลือ 41.92 ใน ปี พ.ศ. 2547

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่าอัตราส่วนการกระจุกตัวของอาหารไก่เนื้อในกลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 อันดับแรก (CR5) พบว่าอัตราการกระจุกตัวมีน้อยกว่าร้อยละ 67 ตามหลักแนวความคิดการกระจุกตัวที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 จึงทำให้สรุปได้ว่าการผลิตอาหารไก่เนื้อในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์มีการแข่งขันในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.7 อัตราการกระจุกตัวของผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 รายแรก ของอาหารไก่เนื้อระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547

หน่วย : ร้อยละ					
ปี / CR	CR1	CR2	CR3	CR4	CR5
2545	33.61	47.81	56.10	61.85	62.52
2546	30.02	44.09	51.34	57.24	57.89
2547	30.31	41.92	48.39	54.47	54.89

ที่มา : จากการคำนวณ

2.2 ดัชนีเฮอร์ฟิנדาล์

จากการวิเคราะห์ค่าการกระจุกตัวในปี พ.ศ. 2545-2547 โดยใช้ดัชนีเฮอร์ฟิנדาล์ พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.28, 0.30 และ 0.31 ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มเข้า 1 จึงสรุปได้ว่าโครงสร้างตลาดของอาหารไก่เนื้อ แสดงว่าค่าการกระจุกตัวสูงขึ้นและมีลักษณะการผูกขาดเพิ่มมากขึ้นของอาหารไก่เนื้อในธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

ตารางที่ 4.8 แสดงดัชนีเฮอร์ฟิנדาล์ของอาหารไก่เนื้อของกลุ่มผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 รายแรก ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547

HI	ปี พ.ศ.		
	2545	2546	2547
HI	0.28	0.30	0.31

ที่มา : จากการคำนวณ

วิเคราะห์อุตสาหกรรมอาหารสุกร

1. วิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาด

จากตารางที่ 4.9 และ 4.10 พบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2545-2547 ปริมาณการผลิตอาหารสุกรของแต่ละกลุ่มบริษัทมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากข้อมูลพบว่าบริษัทที่มียอดการผลิตอาหารสุกรมากที่สุดคือ บริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ โดยในปี พ.ศ. 2545 – 2547 มียอดการผลิต 475.46, 527.45 และ 530.84 พันตัน หรือมีส่วนแบ่งตลาดสูงสุดเมื่อเทียบกับบริษัท ในตลาดถึงร้อยละ 15.27, 14.68 และ 14.66 ตามลำดับ บริษัทในเครือเบทาโกร มีปริมาณการผลิตเป็นอันดับ 2 รองจากบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ โดยในปี พ.ศ. 2545-2547 ผลิตได้ 185.23, 239.36 และ 236.41 พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 5.96, 6.66 และ 6.53 ตามลำดับ บริษัทในเครือลีพัฒนา มีปริมาณการผลิตเป็นอันดับ 3 ในปี พ.ศ. 2545-2547 ผลิตได้ 181.44, 196.56 และ 211.68 พันตัน หรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 5.83, 5.47 และ 5.85 ตามลำดับ บริษัทในเครือแหลมทองสหการมีปริมาณการผลิตเป็นอันดับ 4 ในปี พ.ศ. 2545-2547 มีปริมาณการผลิต 42.92, 48.10 และ 48.39 พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 1.38, 1.34 และ 1.34 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มบริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ มีปริมาณการผลิตเป็นอันดับ 5 ในปี พ.ศ. 2545-2547 มีปริมาณการผลิต 9.76, 11.06 และ 11.13 พันตันหรือมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 0.31 ในปี พ.ศ. 2545-2547

ตารางที่ 4.9 แสดงปริมาณการผลิตอาหารสุกรของผู้ประกอบการรายใหญ่ 5 แรก ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547

บริษัท /ปี พ.ศ.	หน่วย (พันตัน)						รวม
	บริษัทในเครือ เจริญโภคภัณฑ์	บริษัทในเครือ เบทาโกร	บริษัทในเครือ แหลมทองสหการ	บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์	บริษัทในเครือ ลีพัฒนา	อื่นๆ	
2545	475.46	185.23	42.92	9.76	181.44	2,218.54	3,113.35
2546	527.45	239.26	48.10	11.06	196.56	2,570.17	3,592.60
2547	530.84	236.41	48.39	11.13	211.68	2,582.05	3,620.50

ที่มา : จากการสอบถามผู้ประกอบการอาหารสัตว์
สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

ตารางที่ 4.10 แสดงส่วนแบ่งตลาดของอาหารสุกรของผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 รายแรก
ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547

บริษัท /ปี พ.ศ.	หน่วย : ร้อยละ						รวม
	บริษัทในเครือ เจริญโภคภัณฑ์	บริษัทในเครือ เบทาโกร	บริษัทในเครือ แหลมทองสหการ	บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์	บริษัทในเครือ ลีพัฒนา	อื่นๆ	
2545	15.27	5.96	1.38	0.31	5.83	71.26	100.00
2546	14.68	6.66	1.34	0.31	5.47	71.54	100.00
2547	14.66	6.53	1.34	0.31	5.85	71.32	100.00

ที่มา : คำนวณจากปริมาณการผลิตของแต่ละบริษัทหารด้วยปริมาณการผลิตทั้งหมดจากข้อมูลใน
ตารางที่ 4.9

2. การวัดการกระจุกตัวของอาหารสุกร

2.1 อัตราส่วนการกระจุกตัว

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอัตราส่วนการกระจุกตัว (CR) ของอาหารสุกรของกลุ่มผู้ผลิต
อาหารสัตว์รายใหญ่ 5 อันดับแรก ในช่วงก่อนและเกิดวิกฤตการณ์พบว่า อัตราส่วนการกระจุกตัว
ของผู้ผลิตรายใหญ่มีแนวโน้มต่ำเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก โดย บริษัทในกลุ่มเครือเจริญโภค
ภัณฑ์ที่มีอัตราการกระจุกตัว (CR1) ในปี พ.ศ. 2545-2547 ร้อยละ 15.27, 14.68 และ 14.66

ตามลำดับ ส่วนเมื่อพิจารณาอัตราการกระจุกตัวของกลุ่มผู้ผลิตรายใหญ่ 2 อันดับแรก (CR2) มีค่าอัตราการกระจุกตัวในลักษณะเดียวกันคือ ปี พ.ศ. 2545-2547 ที่มีค่าร้อยละ 21.22, 21.34 และ 21.19 ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่าอัตราส่วนการกระจุกตัวของอาหารสุกรในกลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 อันดับแรก (CR5) พบว่าอัตราการกระจุกตัวมีน้อยกว่าร้อยละ 34 ตามหลักแนวความคิดการกระจุกตัวที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 จึงทำให้สรุปได้ว่าการผลิตอาหารสุกรในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์มีการกระจุกตัวต่ำซึ่งมีการแข่งขันมาก

ตารางที่ 4.11 อัตราส่วนการกระจุกตัวของผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 รายแรก ของอาหารสุกรระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547

ปี / CR	หน่วย : ร้อยละ				
	CR1	CR2	CR3	CR4	CR5
2545	15.27	21.22	27.05	28.43	28.74
2546	14.68	21.34	26.81	28.15	28.46
2547	14.66	21.19	27.04	28.38	28.68

ที่มา : จากการคำนวณ

2.2 ดัชนีเฮอร์ฟิנדาคัล

จากการวิเคราะห์ค่าการกระจุกตัวในปี พ.ศ. 2545-2547 โดยใช้ดัชนีเฮอร์ฟิנדาคัล พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.54 ทั้งสามปี ซึ่งมีแนวโน้มเข้า 1 จึงสรุปได้ว่าโครงสร้างตลาดของอาหารสุกรแสดงว่าค่าการกระจุกตัวสูงต่ำ มีการแข่งขันสูง

ตารางที่ 4.12 แสดงดัชนีเฮอร์ฟิנדาล์ของอาหารสุกรของกลุ่มผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 รายแรก ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547

HI	ปี พ.ศ.		
	2545	2546	2547
HI	0.54	0.54	0.54

ที่มา : จากการคำนวณ

สรุปความแตกต่างระหว่างก่อนและหลังการเกิดวิกฤติการณ์ใช้หัวคอก ของผู้ประกอบการรายใหญ่ 5 รายแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547 โดยใช้อัตราส่วนการกระจุกตัว พบว่าอาหารสัตว์โดยรวม แนวโน้มค่า CR เพิ่มมากขึ้น จาก 66.77 ในปี พ.ศ. 2545 เป็น 73.15 ในปี พ.ศ. 2547 แสดงว่า ในภาพรวมการผลิตอาหารสัตว์มีอำนาจการผูกขาดเพิ่มมากขึ้น และมีโครงสร้างเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย ส่วนอาหารไก่เนื้อ อัตราส่วนการกระจุกตัว แนวโน้มค่า CR ลดลง จาก 62.52 ในปี พ.ศ. 2545 เหลือ 54.89 ในปี พ.ศ. 2547 แสดงว่า อาหารไก่เนื้อมีอำนาจการผูกขาดลดลง กล่าวคือมีการแข่งขันมากขึ้น อัตราส่วนการกระจุกตัวปานกลาง มีการแข่งขันในระดับปานกลาง และยังถือว่ามีการสร้างตลาดแบบผู้ขายน้อยราย ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าอาหารสัตว์ในภาพรวม เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้นำปริมาณการผลิตอาหารไก่เนื้อรายใหญ่บางราย ได้แก่ กลุ่มบริษัทซัลวัลเลย์ กลุ่มบริษัทสหฟาร์ม มาคิดทำให้ค่าการกระจุกตัวของอาหารไก่เนื้อน้อยลง นอกจากนั้นการกำหนดขอบเขตการศึกษาในภาพรวมของอาหารสัตว์และแยกตามชนิดของอาหารสัตว์แต่ละประเภทอาจจะต้องแยกให้เหมาะสมตามปริมาณการผลิตรายใหญ่ที่เกิดขึ้นจริง ส่วนอาหารสุกร อัตราส่วนการกระจุกตัวค่อนข้างคงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก พบว่า ค่า CR ในปี พ.ศ. 2545-2547 มีค่า 28.74, 28.46 และ 28.68 ตามลำดับ แสดงว่า อาหารสุกรมีการกระจุกตัวต่ำ เป็นอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันสูง กว่าอาหารไก่เนื้อและเป็นตลาดที่มีลักษณะใกล้เคียงตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้นำเอาข้อมูลการผลิตอาหารสุกรของเกษตรกรรายย่อยเข้ามาศึกษา พบว่าสัดส่วนของเกษตรกรรายย่อยที่มีการผลิตอาหารสุกรเพื่อใช้ในฟาร์มของตนเองมีเป็นจำนวนมาก เมื่อเปรียบเทียบแล้วมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 60 ของอาหารสุกรที่ผลิตทั้งประเทศ ทำให้ตัวเลขที่ใช้ในการคำนวณเมื่อเรียงตามลำดับจากภาพรวมไม่สอดคล้องกับอาหารสุกรที่ผลิตในประเทศไทย

ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบค่าอัตราส่วนการกระจุกตัวของอาหารสัตว์, อาหารไก่เนื้อและอาหารสุกร
ของกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่ 5 รายแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2545-4547

หน่วย : ร้อยละ			
ปี / CR	อาหารสัตว์ (รวม)	อาหารไก่เนื้อ	อาหารสุกร
2545	66.77	62.52	28.74
2546	70.90	57.89	28.46
2547	73.15	54.89	28.68

เมื่อวิเคราะห์โดยใช้ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล แนวโน้มค่า HI มากขึ้น จาก 0.30 ในปี พ.ศ. 2545 เป็น 0.35 ในปี พ.ศ. 2547 แสดงว่า การแข่งขันลดลง ส่วนอาหารไก่เนื้อ อัตราส่วนการกระจุกตัว แนวโน้มค่า CR เพิ่มขึ้น จาก 0.28 ในปี พ.ศ. 2545 เป็น 0.31 ในปี พ.ศ. 2547 แสดงว่า อาหารไก่เนื้อมีการแข่งขันลดลง ส่วนอาหารไก่สุกร อัตราส่วนการกระจุกตัวค่อนข้างคงที่ไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก พบว่า ค่า HI ในปี พ.ศ. 2545-2547 มีค่า 0.54 การแข่งขันไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าการใช้ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ลไม่เหมาะสำหรับการวัดการกระจุกตัวของตลาดแข่งขันสมบูรณ์ แต่เหมาะสำหรับการวัดการผูกขาดในตลาดผู้ขายน้อยราย ฉะนั้นในการศึกษาเรื่องการวัดการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ในภาพรวมของอาหารสัตว์, อาหารไก่เนื้อและอาหารสุกร การใช้อัตราส่วนการกระจุกตัวจึงมีความเหมาะสมและสอดคล้องมากกว่าการใช้ดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล ของอาหารสัตว์(รวม), อาหารไก่เนื้อและอาหารสุกร
ของกลุ่มผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 รายแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547

ปี / HI	อาหารสัตว์ (รวม)	อาหารไก่เนื้อ	อาหารสุกร
2545	0.30	0.28	0.54
2546	0.31	0.30	0.54
2547	0.35	0.31	0.54

โครงสร้างด้านการตลาดของอาหารสัตว์

ในยุคเริ่มแรกโรงงานอาหารสัตว์เป็นธุรกิจที่ผลิตอาหารสัตว์จำหน่ายเพียงอย่างเดียว ยังไม่มีการทำฟาร์มของบริษัทเอง รวมทั้งลูกค้าโดยทั่วไปยังมีขนาดเล็กทำให้ไม่มีการขายตรงเข้าฟาร์ม ซึ่งทำให้การตลาดในช่วงแรกต้องอาศัยร้านค้าในท้องถิ่นเป็นตัวแทนจำหน่าย เมื่ออุตสาหกรรมนี้มีการขยายตัวขึ้นเนื่องจากรัฐบาลมีการส่งเสริมการลงทุน โรงงานขนาดใหญ่จึงเกิดขึ้น ใช้เงินลงทุนมากขึ้น มีเทคโนโลยีและการจัดการที่ดี ทำให้เกิดการพัฒนารัฐกิจเป็นอุตสาหกรรมครบวงจร เกิดการแข่งขันของผู้ประกอบการรายใหญ่ที่รุนแรงมากขึ้น ผู้ผลิตรายใหญ่นอกจากจะลงทุนทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์เองแล้ว ยังมีการส่งเสริมให้เกิดการเลี้ยงสัตว์ในเกษตรกร โดยการทำเป็นการขายทั้งโครงการ (Package of Technology) ตั้งแต่พันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ อุปกรณ์การเลี้ยง พร้อมทั้งมีสัตวแพทย์หรือสัตวบาล เข้าไปให้ความรู้ในเรื่องการเลี้ยง การจัดการฟาร์ม เพื่อให้มีตลาดที่แน่นอนในการระบายสินค้า และประกันราคารับซื้อ ปัจจุบันช่องทางในการจำหน่ายอาหารสัตว์สามารถแบ่งได้ 3 ช่องทาง ดังแผนภาพที่ 1 ได้แก่

1. จำหน่ายผ่านตัวแทนจำหน่าย
2. จำหน่ายโดยตรงให้แก่ฟาร์มของบริษัทในเครือ หรือ โครงการของบริษัทที่ส่งเสริมแก่เกษตรกร
3. จำหน่ายให้แก่ผู้เลี้ยงสัตว์รายใหญ่ หรือฟาร์มขนาดใหญ่

ในปัจจุบันพบว่าบทบาทของตัวแทนจำหน่ายลดลงมาก โดยจะเพิ่มส่วนของการขายตรงให้ให้แก่ผู้เลี้ยงสัตว์ขนาดใหญ่ และการใช้เองในฟาร์มของบริษัท หรือโครงการของบริษัท โดยสาเหตุที่การขายผ่านตัวแทนจำหน่ายลดลง เพราะว่ามีเพิ่มขึ้นของฟาร์มขนาดใหญ่มากขึ้น ขณะที่ฟาร์มขนาดเล็กก็จะเลิกไปหรือไปอยู่เป็นลูกเจ้าของฟาร์มขนาดใหญ่ หรือไม่อยู่ในโครงการของบริษัท โดยปัจจุบันสัดส่วนการขายผ่านแต่ละทาง ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 สัดส่วนการจำหน่ายผ่านช่องทางต่างๆ

ช่องทาง	สัดส่วน (%)
ผ่านตัวแทนจำหน่าย	10
บริษัทใช้เองหรือโครงการส่งเสริม	60
ขายตรงสู่ฟาร์มขนาดใหญ่	30

พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านราคาของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

กลุ่มบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ เป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้นำทางด้านราคา (Price Leader) เนื่องจากกลุ่มเจริญโภคภัณฑ์เป็นกลุ่มที่เข้ามาอยู่ในอุตสาหกรรมนี้ก่อนกลุ่มอื่นๆ มีจำนวนโรงงานและส่วนแบ่งในตลาดมากที่สุด แต่การกำหนดราคาอาหารสัตว์ แม้ว่าทุกกลุ่มจะยอมรับในความเป็นผู้นำทางด้านราคา แต่การกำหนดราคาที่ต้องมีการอิงกับราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์และความเคลื่อนไหวในกลุ่มอื่นๆ ในอุตสาหกรรมนี้ด้วยเช่นกัน

จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ด้านการตลาดถึงหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดราคาอาหารสัตว์พบว่าหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะราคาวัตถุดิบที่ใช้ในการผสมอาหารสัตว์
2. ความเคลื่อนไหวของราคาสัตว์ในตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งราคาอาหารสัตว์ของผู้นำตลาด
3. อุปสงค์ของตลาด หรือความต้องการของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ซึ่งขึ้นอยู่กับราคาไก่เนื้อ ราคาเนื้อหมูในตลาด ถ้าราคาดีผู้เลี้ยงมีกำไร ความต้องการอาหารสัตว์มีสูง ผู้ผลิตก็สามารถตั้งราคาสูงได้

พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านราคา

โดยทั่วไปผู้ผลิตในตลาดผู้ขายน้อยราย มักไม่นิยมใช้การแข่งขันทางด้านราคา เนื่องจากผู้ผลิตในตลาดมีความขึ้นอยู่แก่กันอย่างใกล้ชิด การที่ผู้ผลิตรายหนึ่งรายใดในตลาดแสดงพฤติกรรมใดๆออกไป มักได้รับการตอบโต้จากผู้ผลิตรายอื่นในตลาดเสมอ

จากการศึกษาพบว่าอาหารสัตว์เป็นสินค้าควบคุม บริษัทอาหารสัตว์จะต้องแจ้งราคา (Price List) ผ่านสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทยไปสู่กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ในการอนุมัติการปรับราคา จากการที่การกำหนดราคาขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านจะเห็นว่าราคาอาหารสัตว์ของแต่ละบริษัทจึงมีราคาแตกต่างกันไม่มากนัก จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการมีการใช้กลยุทธ์ต่างๆทางด้านราคา ดังนี้

1. ส่วนลดปกติหรือส่วนลดการค้า (Trade Discounts หรือ Functional Discount) หมายถึงส่วนลดที่ผู้ผลิตให้แก่ตัวแทนจำหน่ายเป็นค่าตอบแทนในการทำหน้าที่ทางการตลาด ส่วนลดนี้จะคิดราคาจากใบแจ้งราคา กล่าวคือผู้ผลิตจะจำหน่ายให้แก่ร้านค้าตัวแทนจำหน่ายในราคาลดจากราคาในใบแจ้งร้อยละ 10 ถึงร้อยละ 20 โดยให้เครดิต 7 ถึง 30 วัน โดยทั่วไปส่วนลดการค้าค่อนข้างแน่นอนไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง การที่ผู้ผลิตในวิธีการตั้งราคาเช่นนี้ ทำให้ผู้ซื้อไม่

สามารถเปรียบเทียบราคาจำหน่ายระหว่างร้านค้าต่างๆ แม้ว่าผู้ซื้อจะมีใบแจ้งราคา เว้นแต่ผู้ซื้อจะทราบว่าคุณค่าส่วนลดในขณะนั้นของแต่ละร้านเป็นเท่าใด

2. ส่วนลดเป้าหมายหรือส่วนลดปริมาณ (Target Discounts หรือ Quantity Discount) หมายถึงส่วนลดที่ผู้ผลิตให้แก่ร้านค้าตัวแทนจำหน่าย เมื่อตัวแทนจำหน่ายสามารถจำหน่ายได้ในปริมาณหรือมูลค่าตามที่ผู้ผลิตกำหนดในระยะเวลาช่วงใดช่วงหนึ่ง เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้แทนจำหน่ายสนใจ และเพิ่มความพยายามในการจำหน่ายสินค้าให้มากขึ้น โดยส่วนลดเป้าหมายที่ผู้ผลิตกำหนดอาจมีอัตราเดียว หรือกำหนดเป็นหลายอัตราก็ได้ โดยทั่วไปอยู่ในช่วง 1-3% ขึ้นอยู่กับพื้นที่การขาย ปริมาณการเลี้ยงสัตว์ และการแข่งขันในแต่ละพื้นที่ ส่วนลดเป้าหมายที่ผู้ผลิตให้แก่ตัวแทนอาจจะให้เป็นเงินสดหรือคูปองสามารถชำระแทนเงินสดได้ ผู้ประกอบการนิยมการตั้งเป้ารายเดือนหรือรายไตรมาส ทั้งนี้เพื่อสามารถที่จะระบายสินค้า และมีการผลิตออกมาได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสามารถวางแผนการผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาด

3. ส่วนลดเงินสด (Cash Discount) หมายถึงส่วนลดที่ให้แก่ลูกค้าที่จ่ายเป็นเงินสด โดยทั่วไปจะมีการให้เครดิตกับลูกค้าประมาณ 15-45 วัน ขึ้นอยู่กับฐานะทางการเงินของลูกค้า โดยลูกค้าที่ยอมจ่ายเงินสดมักจะเป็นลูกค้าที่มียอดการซื้อไม่สูง ซึ่งผู้ประกอบการจะให้ส่วนลดประมาณร้อยละ 3-10

4. ส่วนลดพิเศษ (Special Discounts) หมายถึงส่วนลดพิเศษที่ผู้ผลิตจะให้เพิ่มขึ้นจาก

5. ส่วนลดการค้าและส่วนลดเป้าหมายอีกทีหนึ่ง เพื่อเพิ่มอุปสงค์ในบางช่วงที่ความต้องการของตลาดต่ำ กว่าระดับปกติ เนื่องจากการแข่งขันกันสูงหรือเพื่อต้องการขยายตลาดออกไป โดยทั่วไปจะอยู่ในช่วง 3-10 บาทแล้วแต่ข้อตกลงระหว่างร้านค้ากับตัวแทนจำหน่าย โดยผู้ผลิตจะคำนึงถึงฐานะการเงินและปริมาณซื้อของร้านค้า รวมถึงเขตการขายในแต่ละพื้นที่ด้วยว่ามีการแข่งขันมากหรือน้อย

การเปรียบเทียบทางด้านราคาของผู้ผลิตอาหารสัตว์รายใหญ่

การตั้งราคาจำหน่ายของผู้ผลิตรายใหญ่ 5 รายที่ทำการศึกษามีดังนี้

1. บริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ จะให้ส่วนลดทางการค้าแก่ลูกค้าดังนี้คือ ผู้ผลิตจะตั้งราคาจำหน่ายอาหารสัตว์ตามใบแจ้งราคาและจะให้ส่วนลดการค้าร้อยละ 10 และร้อยละ 3 โดยมีระยะเวลาการชำระเงิน 7 วัน เงื่อนไขทางการค้าของกลุ่มนี้ค่อนข้างแข็ง เนื่องจากสินค้าดีตลาดและกลุ่มลูกค้าก็เป็นลูกค้ารายเดิมรวมทั้งการทำธุรกิจแบบครบวงจร แต่ปัจจุบันการแข่งขันด้านอาหารสัตว์ค่อนข้างรุนแรง ระยะเวลาการชำระเงินทางบริษัทเริ่มยืดหยุ่นให้กับลูกค้าจากเดิม 7 วัน เป็น 10-15 วัน ขึ้นอยู่กับฐานะทางการเงินและชื่อเสียงของลูกค้า ส่วนการตั้งราคาขายยังขึ้นกับราคา

วัตถุดิบโดยจะมีการตั้งราคาขายเป็นราคาสุทธิขึ้นลงตามภาวะราคาวัตถุดิบ ที่จะปรับเปลี่ยนราคา
ทุกๆ 10 วัน

2. กลุ่มบริษัทในเครือเบทาโกร วิธีการให้ส่วนลดทางการค้าจากราคาที่แจ้งไว้ในใบ
แจ้งราคาเท่ากับร้อยละ 15 โดยให้ระยะเวลาการชำระเงินหรือเครดิตเท่ากับ 30 วัน และร้านค้าหรือ
ตัวแทนจำหน่ายที่ชำระเงินสด จะให้ส่วนลดเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 1 นอกจากนี้ยังมีการเสนอขายอาหาร
สัตว์โดยตั้งราคาขายตามราคาวัตถุดิบ ซึ่งตั้งเป็นราคาขายสุทธิที่จะปรับเปลี่ยนราคาทุกๆ 10 วัน

3. บริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ จะให้ส่วนลดทางการค้าจากราคาที่แจ้งไว้ในใบแจ้ง
ราคาเท่ากับร้อยละ 10 ร้อยละ 3 และร้อยละ 3 โดยที่ร้านค้าตัวแทนจำหน่ายชำระเป็นเงินสดจะให้
ส่วนลดเป้าหมายอีกร้อยละ 1 ถึงร้อยละ 2 กรณีที่ร้านค้าสามารถขายสินค้าได้ในปริมาณที่กำหนด
อาจจะให้ส่วนลดเพิ่มอีกถูกลงละ 3-5 บาท ขึ้นอยู่กับพื้นที่การขายหรือในช่วงที่มีการแข่งขันกันสูง ใน
เรื่องระยะเวลาการชำระเงินหรือเครดิตที่ผู้ประกอบการจะให้แก่ร้านค้าตัวแทนจำหน่ายจะให้นาน
สุดถึง 45 วัน ขึ้นอยู่กับฐานะทางการเงินและชื่อเสียงของลูกค้า นอกจากนี้ปัจจุบันก็ยังมี การเสนอ
ขายอาหารสัตว์ที่มีการตั้งราคาขายตามราคาวัตถุดิบเช่นเดียวกับกลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ และ
เครือเบทาโกร ที่จะปรับเปลี่ยนราคาทุกๆ สัปดาห์หรือทุกๆ 15 วัน

4. กลุ่มบริษัทในเครือแหลมทองสหการ วิธีการให้ส่วนลดทางการค้าจากราคาที่แจ้ง
ไว้ในใบแจ้งราคาเท่ากับร้อยละ 10 ร้อยละ 3 และร้อยละ 3 สำหรับร้านค้าตัวแทนจำหน่ายที่ชำระ
เป็นเงินสด และจะให้ส่วนลดเป้าหมายเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 1 ถึงร้อยละ 2 กรณีที่ร้านค้าสามารถขาย
ได้ในปริมาณที่กำหนดไว้ ส่วนระยะเวลาในการชำระเงินหรือเครดิต จะให้อยู่ระหว่าง 15-30 วัน
ขึ้นอยู่กับฐานะทางการเงินและชื่อเสียงของลูกค้า นอกจากนี้ปัจจุบันยังมีการเสนอราคาขายที่มีการ
ตั้งราคาขายตามราคาวัตถุดิบ โดยจะขายเป็นราคาขายเป็นราคาขายสุทธิที่จะปรับเปลี่ยนทุกๆ
สัปดาห์ หรือทุกๆ 15 วัน

5. กลุ่มบริษัทในเครือลิพัฒนา วิธีการให้ส่วนลดทางการค้าที่แจ้งไว้ในใบแจ้งราคา
เท่ากับร้อยละ 10 ร้อยละ 2 และร้อยละ 3 สำหรับร้านค้าตัวแทนจำหน่ายที่ชำระเป็นเงินสด และจะ
ให้ส่วนลดเป้าหมายอีก 3 ถึง 10 บาท ในกรณีที่ร้านค้าตัวแทนจำหน่ายสามารถขายได้ตามเป้าที่
กำหนด ระยะเวลาการชำระเงินให้นานที่สุด 30 วัน ขึ้นอยู่กับฐานะทางการเงินและชื่อเสียงของ
ลูกค้า และยังให้ส่วนลดพิเศษในกรณีที่ลูกค้าสามารถชำระเงินได้เร็ว กว่ากำหนดของบริษัทจะได้
ส่วนลดเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 2 คิดเป็นจำนวนวันตามที่จ่ายเร็ว นอกจากนี้ก็ยังมี การเสนอขายอาหาร
สัตว์โดยการปรับราคาตามราคาวัตถุดิบ ซึ่งจะตั้งราคาเป็นราคาสุทธิที่จะปรับเปลี่ยนราคาทุกๆ 15
วัน เช่นเดียวกับกลุ่มบริษัทอื่นๆ

พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านมิใช่ราคาของผู้ผลิตรายใหญ่

การแข่งขันที่มีมิใช่ราคาของผู้ประกอบการ เป็นการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ โดยทั่วไปอาหารสัตว์ที่ผลิตขึ้นจากโรงงานต่างๆ ในประเทศไทยต้องมีคุณภาพและมาตรฐานตาม พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2525 คือ กำหนดอัตราส่วนของโปรตีน ไขมัน กาก และความชื้น ซึ่งปัจจุบันผู้ประกอบการรายใหญ่จะมีสูตรอาหารมากมายหลายชนิด แยกตาม ประเภท และอายุของการเลี้ยง แต่เนื่องจากอาหารสัตว์เป็นสินค้าที่มองด้วยสายตาแล้วไม่เห็นความแตกต่าง ผู้ซื้อจึงมีแนวโน้มที่เชื่อว่าอาหารสัตว์สำเร็จรูปของผู้ผลิตแต่ละรายสามารถทดแทนกันได้ โดยสมบูรณ์ ดังนั้นผู้ผลิตแต่ละรายจึงพยายามทำให้อาหารสัตว์ที่ผลิตขึ้นมีความแตกต่างจากผู้ประกอบการรายอื่น นอกจากนี้แล้วผู้ผลิตยังแข่งขันทางด้านบริการแก่ผู้เลี้ยงสัตว์ที่ใช้ อาหารผสมสำเร็จรูปของตนด้วย จากผลการศึกษาด้าน โครงสร้างตลาดของอุตสาหกรรมอาหาร สัตว์ ทำให้ทราบว่า อุตสาหกรรมอาหารสัตว์มีลักษณะโครงสร้างเป็นตลาดผู้ขายน้อยรายซึ่งทำ การแข่งขันที่มีมิใช่ราคาของผู้ประกอบการให้มีพฤติกรรม การแข่งขันด้านมิใช่ราคาเป็นสำคัญ ซึ่งได้แก่ การแข่งขันด้านผลิตภัณฑ์ การแข่งขันด้านช่องทางการจำหน่าย การแข่งขันด้านการส่งเสริม การตลาด

1. พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านผลิตภัณฑ์

1.1 การเพิ่มจำนวนสูตรอาหารสัตว์ อาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูปที่ผลิตจากโรงงานต่างๆ จะมีอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ หัวอาหารสัตว์ อาหารสัตว์สำเร็จรูปชนิดผงและอาหารสัตว์สำเร็จรูปชนิดเม็ด หัวอาหารสัตว์เป็นอาหารที่มีความเข้มข้น อาหารสัตว์แต่ละประเภทจะผลิตขึ้นเป็นสูตรต่างๆตาม ระยะเวลาการเจริญเติบโตและตามชนิดของสัตว์ ได้แก่ อาหารไก่เนื้อ จะมี 3 ประเภท คือ ไก่เนื้อ ระยะแรกอายุ 0-3 สัปดาห์ ไก่เนื้อระยะที่สองอายุ 3-6 สัปดาห์ และไก่เนื้อระยะสุดท้าย อาหารไก่ไข่ จะมี 4 ประเภท ได้แก่ ไก่ไข่เล็ก ไก่ไข่รุ่น ไก่ไข่ก่อนไข่ ไก่ระยะไข่ อาหารหมูมี 8 ประเภท ได้แก่ หมูนม หมูเล็ก หมูรุ่น หมูใหญ่ หมูเล็ก หมูพันธุ์ระยะตั้งท้อง และหมูพันธุ์ระยะให้นม โดยบริษัท ต่างๆจะพยายามคิดสูตรอาหารเพื่อให้ได้จำนวนสูตรมากที่สุด เพื่อที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีความ แตกต่างจากบริษัทอื่นๆ

1.2 ทางด้านบรรจุภัณฑ์ ผู้ประกอบการรายใหญ่จะคิดรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ให้มีสีสันสด งามเห็นเครื่องหมายการค้าชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้สามารถจดจำเครื่องหมายการค้าได้ง่าย และเพื่อ ป้องกันปัญหาการฉีกขาดของบรรจุภัณฑ์ ในปัจจุบันผู้ประกอบการแต่ละรายมีการนำถุงพลาสติก มาใส่อาหารแทนถุงกระดาษ ส่วนขนาดของบรรจุภัณฑ์ปัจจุบันมีหลายขนาด ได้แก่ 10 กิโลกรัม, 20 กิโลกรัม และ 30 กิโลกรัม บนถุงบรรจุภัณฑ์จะบอกชื่อของอาหารสัตว์ตามสูตรต่างๆ และมีภาพ

บนฉลากเพื่อบอกชนิดของอาหารสัตว์แต่ละประเภท ซึ่งข้อความและสรรพคุณบนฉลากจะต้องได้รับอนุญาตจากกองควบคุมอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

2. พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านเครื่องหมายการค้า

2.1 จากการศึกษาสินค้าในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์มีความแตกต่างกันไม่มาก บริษัทต่างๆจึงพยายามสร้างสินค้าชนิดใหม่ออกมาในตลาด เพื่อสร้างความแตกต่าง เพื่อจะได้เป็นทางเลือกแรกให้กับลูกค้าในการใช้สินค้าของบริษัท เพราะการทำให้สินค้าแตกต่างกันเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการกำหนดโครงสร้างตลาดด้วยการปิดกั้นการเข้ามาแข่งขันของผู้ผลิตรายใหม่ การสร้างความแตกต่างในธุรกิจอาหารสัตว์นี้เพื่อสร้างความหลากหลายตรงตามความต้องการของตลาด โดยเน้นสินค้าเฉพาะกลุ่มมากขึ้น เนื่องจากในธุรกิจนี้บริษัทใดนำเสนอสินค้าออกขายก่อนและได้รับการยอมรับจากตลาดหมายถึงส่วนแบ่งตลาดที่จะเพิ่มมากขึ้น

พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านเครื่องหมายการค้า เป็นพฤติกรรมที่ผู้ผลิตรายใหญ่ในอุตสาหกรรมใช้แข่งขันในกรณีที่เขตการค้าเดิมไม่สามารถเพิ่มยอดขายได้ หรือต้องการขยายตลาดออกไป โดยไม่ให้ตัวแทนรายใหม่ไปแย่งลูกค้าจากตัวแทนรายเดิม นอกจากนี้ยังทำให้ลูกค้ามีโอกาสได้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย ผู้ผลิตรายใหญ่จึงมักสร้างเครื่องหมายการค้าให้มีมากกว่า 1 ชนิด โดยเครื่องหมายการค้าแต่ละชนิดจะระบุไว้ว่า ใช้สำหรับสูตรอาหารสัตว์ประเภทใด เพื่อสร้างเครื่องหมายการค้าให้กับผลิตภัณฑ์ของตนให้หลากหลายจึงเป็นข้อได้เปรียบสำหรับผู้ผลิตรายใหญ่ในอุตสาหกรรม เนื่องจากลูกค้ายอมรับในชื่อเสียงและประสบการณ์ที่มีมานาน ทำให้ผู้ผลิตสามารถครอบครองส่วนแบ่งตลาดได้ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการคือผู้จัดการฝ่ายการตลาดของบริษัทต่างๆ มีดังนี้

กลุ่มบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ :

ซึ่งเป็นกลุ่มดั้งเดิมในอุตสาหกรรม มีประสบการณ์มาอย่างยาวนานทำให้ปัจจุบันมีเครื่องหมายการค้าถึง 7 แบบ ได้แก่

1. ไฮโปรไวท์ เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารไก่ ทั้งไก่เนื้อและไก่ไข่ สูตรอาหารเปิดเนื้อและเปิดไข่
2. แอนไวโปร เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารไก่ ทั้งไก่เนื้อและไก่ไข่ สูตรอาหารเปิดไข่
3. ฮอกโกนัล เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารสุกร
4. ไฮโกร เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารสุกร
5. ซี พี เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารทุกสูตร ได้แก่ อาหารไก่เนื้อ ไก่ไข่ สูตรอาหารสุกร สูตรอาหารเปิด สูตรอาหารโคเนื้อ สูตรอาหารโคนม

6. สตาร์ฟีด เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารสัตว์ทุกสูตร ซึ่งผลิตโดยบริษัท ในเครือ คือ บริษัท บี พี อาหารสัตว์ จำกัด

7. โนวา เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารสัตว์ทุกสูตร ซึ่งผลิตโดยบริษัท กรุงเทพมหานคร โภคภัณฑ์ จำกัด

กลุ่มบริษัทในเครือเบทาโกร :

มีเครื่องหมายการค้า 6 แบบ ได้แก่

1. เบทาโกร เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารสัตว์ทุกสูตร
2. เพิ่มพูน เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารสัตว์ทุกสูตร
3. ฟาร์ม เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารสัตว์ทุกสูตร
4. บาลานซ์ เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารสัตว์ทุกสูตร
5. เบ-เล็ก เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารลูกสุกร
6. เบ-มัม เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารแม่สุกร

กลุ่มบริษัทในเครือ ป.เจริญพันธุ์ :

มีเครื่องหมายการค้า 4 แบบ ได้แก่ ป.เจริญพันธุ์, กรุงเทพ, จีเอฟ และ ท็อปมิก เป็น เครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารสัตว์ทุกสูตร

กลุ่มบริษัทในเครือลิพัฒนาอาหารสัตว์ :

มีเครื่องหมายการค้า 3 แบบ ได้แก่ ลิ, วิน และ แม็ก เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสูตรอาหารสัตว์ทุกสูตร

กลุ่มบริษัทในเครือแหลมทองสหการ :

มีเครื่องหมายการค้า 2 แบบ ได้แก่ แหลมทอง และสามเหลี่ยม เป็นเครื่องหมายการค้า สำหรับสูตรอาหารสัตว์ทุกสูตร

3. พฤติกรรมการแข่งขันทางการส่งเสริมการจัดจำหน่าย (Promotion)

การส่งเสริมการขายเป็นสิ่งจำเป็นในการขายสินค้าและบริการ และนับวันยิ่งมีความสำคัญยิ่งขึ้น เนื่องจากการผลิตสินค้าในปัจจุบันเป็นการผลิตแบบจำนวนมาก เพื่อให้สินค้าสามารถไปถึงลูกค้าให้เร็วที่สุด จึงต้องมีการส่งเสริมการจัดจำหน่ายเข้ามาเกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดของการส่งเสริมการจัดจำหน่ายดังนี้

1. การให้บริการพิเศษควบคู่ไปกับสินค้า

โดยให้พนักงานขายติดต่อกับตัวแทนจำหน่ายหรือลูกค้าซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมาก และเป็น การส่งเสริมการจัดจำหน่ายวิธีหนึ่งในการเพิ่มยอดขาย โดยพนักงานขายสามารถช่วยให้ คำปรึกษาในเรื่องการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมการขายให้กับบริษัทได้ด้วย นอกจากนี้ในบริษัท

ใหญ่ๆ ยังมีทีมส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการ สัตวแพทย์ของบริษัทออกไป แนะนำวิธีการเลี้ยง การให้อาหาร การให้น้ำ การให้แสงสว่าง การป้องกันโรคหรือความรู้อื่นๆ กับเกษตรกรหรือลูกค้าโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เพื่อให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการหรือซื้ออาหารสัตว์มีความมั่นใจในการเลี้ยงของตน เพื่อให้การเลี้ยงได้ผลดีและทำรายได้ให้กับผู้เลี้ยงมากที่สุด

2. พฤติกรรมการแข่งขันทางการโฆษณา (Advertising)

การโฆษณาในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดความต้องการซื้อได้มากนัก เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่ คือกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ ดังนั้นจึงมีการใช้โฆษณาก่อนขำน้อย มีการโฆษณาในนิตยสาร วารสารต่างๆ เช่น ชูรักจอาหารสัตว์, สัตว์เศรษฐกิจ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีติดแผ่นป้าย โฆษณาตามร้านค้าตัวแทนจำหน่ายด้วย สำหรับข้อความในการโฆษณา จะต้องเป็นข้อความที่ได้รับการตรวจสอบจากกองควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์กรมปศุสัตว์ และได้รับอนุญาตแล้วแต่รูปแบบในการจัดภาพและสีสรรขึ้นอยู่กับแต่ละบริษัท การโฆษณาของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมนี้ นอกจากจะลงในหนังสือหรือวารสารเกี่ยวกับปศุสัตว์แล้ว บางบริษัทอาจแทรกไปโฆษณาลงในหนังสือ หรือคู่มือทางวิชาการที่บริษัทแจกฟรี เพื่อแนะนำสินค้าของบริษัท

3. การส่งเสริมการขาย

การส่งเสริมการขายในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์นั้นจะเน้นเพิ่มยอดขาย โดยการส่งเสริมการขายเป็นกิจกรรมทางการตลาดในช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่ถ้าสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคได้ก็จะช่วยเพิ่มยอดขายให้มากขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาหารสัตว์จะมีลักษณะไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก จะแตกต่างกันตรงช่วงระยะเวลาการส่งเสริมการขายเท่านั้น ซึ่งสามารถแยกรายละเอียดได้ดังนี้

การส่งเสริมการขายให้แก่ตัวแทนจำหน่ายหรือฟาร์มขนาดใหญ่โดยแต่ละบริษัทมีนโยบายจูงใจลูกค้าให้ซื้อสินค้าของตน โดยเมื่อซื้อสินค้าถึงเป้าจะได้ไปเที่ยวต่างประเทศ ฟรี เช่นกลุ่มบริษัทในเครือเบทาโกร ตั้งเป้าเอาไว้ว่าเมื่อลูกค้าซื้ออาหารไก่ไข่ในปริมาณ 500 ตันต่อเดือนเป็นระยะเวลา 6 เดือนก็มีสิทธิ์จะได้ไปเที่ยวยุโรป และสำหรับลูกค้าใหม่เมื่อซื้ออาหารสุกรครบ 100 ตันต่อเดือนเป็นระยะเวลา 6 เดือนก็มีสิทธิ์ไปเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น

การส่งเสริมการขายโดยร่วมกับตัวแทนจำหน่าย ซึ่งนิยมออกค่าใช้จ่ายกันคนละครั้งกับบริษัท โดยการจัดทำของแจกหรือของแถมให้กับลูกค้า ในช่วงที่มีการแข่งขันในตลาดสูง

การแจกสินค้าตัวอย่าง เป็นกลยุทธ์ที่ได้รับความนิยม เนื่องจากสามารถทราบผลตอบรับจากกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะสังเกตได้จากยอดขาย การแจกสินค้าตัวอย่างส่วนมากจะใช้เมื่อมีการออกผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งมักจะจัดรวมกับการสัมมนาทางวิชาการหรือ

การประกวดสัตว์ เช่นบริษัทในเครือที่พัฒนาอาหารสัตว์ ผลิตอาหารไก่ชนออกขาย โดยบริษัทได้นำสินค้าตัวอย่างออกแจกในงานการประกวดไก่ชนเพื่อให้เป็นที่รู้จักของลูกค้า เป็นต้น

4. Tie-in-Sale

Tie-in-Sale หมายถึงการทำสัญญากับผู้เลี้ยงสัตว์ หรือเจ้าของฟาร์มขนาดใหญ่ ที่ต้องการซื้อลูกไก่จากบริษัทที่ผลิตอาหารสัตว์ ผูกมัดในการที่ต้องรับซื้ออาหารสัตว์จากโรงงานด้วย โดยแต่ละบริษัทจะสร้างความผูกพันระหว่างบริษัทและผู้เลี้ยง ดังนี้

สัญญาจ้างเลี้ยงไก่เนื้อ (หมูขุน) เป็นวิธีการผูกพันที่บริษัทจะจ้างเกษตรกรให้เลี้ยงสัตว์ให้กับบริษัท โดยเกษตรกรจะต้องมีที่ดินเป็นของตนเอง เมื่อเกษตรกรต้องการจะเลี้ยงไก่หรือหมูกับบริษัท ทางบริษัทจะเป็นผู้ติดต่อกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ให้ โดยยินดีเป็นผู้รับรองเกษตรกร เกษตรกรจะต้องเอาที่ดินของตนเองไว้กับธนาคาร จากนั้นเกษตรกรจะมีเงินจากการกู้เพื่อสร้างโรงเรือนในการเลี้ยงสัตว์ ต่อจากนั้นบริษัทจะจัดส่งลูกไก่หรือลูกหมู อาหารสัตว์ ยารักษาโรค และจัดสัตวบาล สัตวแพทย์แนะนำการเลี้ยงให้ เมื่อไก่หรือหมูโตเต็มที่บริษัทจะมารับซื้อคืน โดยบริษัทจะคำนวณรายได้จากการขาย หักดอกเบี้ยและเงินต้นที่ต้องชำระคืนในแต่ละงวดกับธนาคาร รายได้ที่เหลือเกษตรกรจะเป็นผู้รับไป ในที่สุด เมื่อส่งเงินกู้ให้ธนาคารครบแล้ว โรงเรือนและที่ดินก็จะเป็นของเกษตรกรไป

สัญญาประกันราคา คือผู้ผลิตอาหารสัตว์มีสัญญากับเกษตรกรว่าจะขายซื้อลูกไก่หรือลูกหมู อาหารสัตว์ ยาสัตว์ให้แก่เกษตรกร พร้อมทั้งสัญญาจะซื้อคืนในราคาประกันที่ได้ตกลงกันไว้ โดยทางผู้ผลิตอาหารสัตว์จะหักชำระค่าซื้อไก่หรือหมูคืนกับนี้ค่าลูกไก่หรือลูกหมู อาหารสัตว์ ยาสัตว์ที่ค้างอยู่ ช่วงสัญญาดังกล่าวจะทำให้ผู้ผลิตอาหารมีตลาดรองรับอาหารสัตว์ที่แน่นอน ส่วนเกษตรกรผู้เลี้ยงก็มีตลาดสำหรับรับซื้อที่แน่นอน และราคาที่ค่อนข้างคงที่

การให้วงเงินสินเชื่อ สำหรับกิจการฟาร์มปศุสัตว์ขนาดค่อนข้างใหญ่ที่มที่ดินหรือหลักทรัพย์มาค้ำประกันค่าลูกไก่หรือลูกหมูอาหารสัตว์ ยาสัตว์ ที่ทางผลิตอาหารสัตว์จะขายเชื่อให้แล้ว ทางผู้ผลิตอาหารสัตว์จะตั้งวงเงินสินเชื่อให้แก่ฟาร์มดังกล่าว เมื่อเกษตรกรสามารถขายสัตว์ที่เลี้ยงโตเต็มที่แล้ว จึงจะนำเงินมาชำระค่านี้ลูกไก่หรือลูกหมู อาหารสัตว์ ยาสัตว์ ที่ค้างอยู่ โดยทางเกษตรกรผู้เลี้ยงมีอิสระที่จะขายสัตว์ที่โตแล้วให้ผู้ซื้อรายใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องขายคืนให้กับบริษัทผู้ผลิตอาหารสัตว์ที่ให้วงเงินสินเชื่อ แต่เกษตรกรผู้เลี้ยงต้องซื้อลูกไก่หรือลูกหมูอาหารสัตว์ และยาสัตว์จากผู้ผลิตอาหารสัตว์ที่ให้สินเชื่อเท่านั้น

ปัจจุบันวิธีการทำสัญญากับผู้เลี้ยงสัตว์ พบในผู้ผลิตรายใหญ่เกือบทุกราย เนื่องจากมีตลาดรองรับอาหารสัตว์ที่แน่นอน และทำให้ผู้ผลิตสามารถวางแผนการผลิตอาหารสัตว์ได้

อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด

จากการสอบถามผู้ประกอบการอาหารสัตว์รายใหญ่ 5 กลุ่มบริษัท พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามาดำเนินงานมีรายละเอียด ดังนี้

1. การประหยัดจากขนาด

เนื่องจากต้นทุนการผลิตจะลดต่ำลงเมื่อปริมาณการผลิตขยายตัวในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพิ่มขึ้น เพราะต้นทุนคงที่ด้านเครื่องจักร อุปกรณ์ในการผลิต ได้ถูกเฉลี่ยไปตามจำนวนของสินค้าที่มีการผลิตมากขึ้น ทำให้อุตสาหกรรมที่มีขนาดการผลิตใหญ่มีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของสินค้าที่ผลิตต่ำ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสกัดกั้นการเข้ามาของผู้ประกอบการรายใหม่ โดยที่ผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีบริษัทในเครือที่มีธุรกิจต่อเนื่องกันจะมีอัตราการใช้จ่ายแรงงานเพื่อการผลิตสูงกว่าโรงงานขนาดเล็กหรือขนาดกลางที่ไม่มีบริษัทในเครือที่มีธุรกิจต่อเนื่อง โดยโรงงานที่มีขนาดใหญ่จะมีการผลิต 24 ชั่วโมงทำงานต่อวัน ส่วนโรงงานที่มีขนาดกลางหรือขนาดเล็กจะมีการผลิตเพียง 8-16 ชั่วโมงต่อวัน ทำให้โรงงานขนาดใหญ่สามารถใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรได้มากกว่าโรงงานที่มีขนาดเล็ก ส่งผลให้ต้นทุนต่อหน่วยในการผลิตต่ำ

นอกจากนั้นโรงงานขนาดใหญ่ยังมีความได้เปรียบในการซื้อวัตถุดิบได้คราวละมากๆ ซึ่งทำให้ราคาซื้อต่ำกว่าราคาปกติ ส่วนในช่วงที่วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารเช่น ข้าวโพด กากถั่วเหลือง ซึ่งเป็นสินค้าเกษตรออกสู่ตลาด ผู้ประกอบการรายใหญ่ก็สามารถเก็บวัตถุดิบในช่วงที่มีราคาถูกได้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีไซโลและโกดังขนาดใหญ่ ด้านอาหารเสริมที่ต้องใส่ในอาหารผู้ประกอบการรายใหญ่ยังสามารถติดต่อกับผู้ขายจากต่างประเทศได้โดยตรง ทำให้ได้ราคาถูกและเป็นจำนวนมากโดยไม่ต้องผ่านตัวแทนจำหน่าย เกิดความได้เปรียบในเรื่องของต้นทุนอีกด้วย

2. การขยายธุรกิจแบบครบวงจรของผู้ผลิตรายใหญ่

ปัจจุบันผู้ประกอบการธุรกิจปศุสัตว์จะมีรูปแบบในการทำธุรกิจแบบครบวงจร และลูกค้าส่วนใหญ่เป็นต่างประเทศ ซึ่งต้องสร้างความมั่นใจในเรื่องของคุณภาพสินค้าสามารถควบคุมการผลิตได้ทุกขั้นตอน สามารถควบคุมให้สินค้ามีต้นทุนต่ำ ตลอดจนสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์เพื่อให้สามารถแข่งขันกับรายอื่นๆ ได้ โดยมีธุรกิจหลักที่สำคัญได้แก่

- ฟาร์มพ่อแม่พันธุ์สัตว์
- โรงงานผลิตอาหารสัตว์
- ฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อหรือหมูขุนหรือมี contact farm
- โรงงานผลิตสารเสริมหรือยาสัตว์
- โรงงานผลิตอุปกรณ์ที่ใช้ในฟาร์ม หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในโรงงาน

- โรงงานชำแหละ
- โรงงานแปรรูปเนื้อสัตว์หรือโรงงานปรุงสุก

จากการที่มีการขยายธุรกิจแบบครบวงจรของผู้ประกอบการรายใหญ่ จึงทำให้เป็นอุปสรรคในการเข้ามาของผู้ประกอบการรายใหม่ที่จะเข้ามาในอุตสาหกรรมนี้ เนื่องจากผู้ประกอบการจะมีการทำสัญญาในการเลี้ยงกับเกษตรกร ตั้งแต่การขายลูกไก่ / หมู ขายอาหารสัตว์ ยาต่างๆ ในการเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนถึงการนำสัตว์เข้าโรงงานชำแหละ ซึ่งรูปแบบในการทำสัญญาจะเป็นการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า โดยการประกันราคาหรือมีการจ้างเลี้ยง โดยการประกันราคาจะมีการซื้อไก่/หมูคืนในราคาที่บริษัทกำหนด ส่วนการจ้างเลี้ยงเป็นการจ้างเกษตรกรให้เลี้ยงไก่หรือหมูแล้วคิดค่าเลี้ยงให้กับเกษตรกรตามน้ำหนักของสัตว์ตามที่บริษัทกำหนด ซึ่งรูปแบบในการทำธุรกิจครบวงจรปัจจุบันมีเฉพาะบริษัทใหญ่เท่านั้น

3. การประหยัดอันเนื่องมาจากประสิทธิภาพที่สะสม

เนื่องจากองค์กรที่มีการดำเนินธุรกิจมาอย่างยาวนาน ได้พบปัญหาและข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งทำให้ต้นทุนอาหารสัตว์สูง ฉะนั้นเมื่อเวลาผ่านไปก็ได้มีการดำเนินการแก้ไขในสิ่งต่างๆ ที่บกพร่อง ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตลดลง เกิดโอกาสที่ได้เปรียบด้านต้นทุนอันเกิดมาจากประสิทธิภาพและการเรียนรู้มากกว่านักลงทุนรุ่นใหม่ เพราะนักลงทุนรุ่นใหม่ยังไม่เคยพบปัญหาที่กลุ่มนักธุรกิจรุ่นเก่าประสบมาไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการขาย ด้านการวิจัย เป็นต้น โดยปัจจัยที่สำคัญซึ่งมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพที่สะสมมาอย่างยาวนาน ได้แก่

3.1 ปัจจัยด้านความแม่นยำในด้านข้อมูลสถานะการผลิตและราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรซึ่งเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเป็นสินค้าที่มีราคาขึ้นลง และมีความไวต่ออุปสงค์และอุปทานทั้งภายในและต่างประเทศเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้ผลิตรายเดิมที่มีประสิทธิภาพย่อมสามารถเข้าใจสถานะการผลิต และราคาของวัตถุดิบได้ดี เกิดการวางแผนการซื้อวัตถุดิบล่วงหน้าหรือซื้อในช่วงราคาที่เหมาะสม

3.2 ข้อมูลทางการตลาด เนื่องจากผู้ผลิตรายเดิมมีการเก็บข้อมูลมาอย่างยาวนาน และมีการใช้เทคโนโลยี เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนพนักงานที่ทำงานมีความชำนาญ ทำให้มีข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ ส่งผลให้มีโอกาสน้อยที่จะตัดสินใจผิดพลาด

4. ความจงรักภักดีต่อตราผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค (Bran Royalty)

เป็นอุปสรรคสำคัญของผู้ประกอบการรายใหม่ที่จะเข้ามาแบ่งส่วนแบ่งในตลาดกับผู้ประกอบการรายเดิม ซึ่งมีความเป็นไปได้น้อยมาก เนื่องจากผู้ประกอบการรายเดิมอยู่ในตลาดมา

นาน สามารถสร้างภาพพจน์ที่ดีกับตัวผลิตภัณฑ์ และสร้างความน่าเชื่อถือในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ในความรู้สึกของลูกค้าแล้ว

5. อุปสรรคโดยผ่านตัวแทนจำหน่าย

พบว่าทำให้ผลประโยชน์โดยการให้ส่วนลดแก่ตัวแทนจำหน่ายที่มีความสัมพันธ์กัน มาอย่างยาวนาน ประกอบกับสินค้ามีผู้รู้จักเป็นอย่างดี ทำให้การขายเป็นไปอย่างง่าย ซึ่งเป็น อุปสรรคในการเข้ามาแข่งขันในตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ปริมาณและส่วนแบ่งตลาดของอาหารสัตว์

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์มีปริมาณการผลิตอาหารสัตว์โดยรวมมากที่สุด โดยมีส่วนแบ่งตลาดถึงร้อยละ 50 อาหารไก่เนื้อร้อยละ 30 และอาหารสุกรร้อยละ 14 อันดับสองได้แก่กลุ่มบริษัทเครือเบทาโกร ทั้งในอาหารสัตว์โดยรวม, อาหารไก่เนื้อและอาหารสุกร

โครงสร้างตลาดของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

ผลการศึกษาด้าน โครงสร้างตลาดของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะโครงสร้างตลาด 3 ด้านด้วยกันคือ การกระจุกตัวของอุตสาหกรรม อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด และพฤติกรรมการแข่งขันของผู้ผลิต ซึ่งผลการศึกษาเป็นดังนี้

1. ผลจากการวัดระดับการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อัตราส่วนการกระจุกตัว (Concentration Ratio) โดยใช้ปริมาณการผลิตหรือส่วนแบ่งตลาดมาเป็นข้อมูลในการคำนวณพบว่าอัตราส่วนการกระจุกตัวของผู้ประกอบการ 5 รายแรก (CR5) มีการอัตราส่วนการกระจุกตัวมากกว่าร้อยละ 67 ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2547 แสดงว่าอุตสาหกรรมอาหารสัตว์มีการกระจุกตัวสูง และมีโครงสร้างอุตสาหกรรมเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย ส่วนระดับการกระจุกตัวหาด้วยวิธีการหาดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล มีค่าอยู่ที่ระดับประมาณ 0.30-0.35 ซึ่งถือว่าระดับการกระจุกตัวที่สูงมาก แต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จะเห็นว่าค่าการกระจุกตัวของทั้งอัตราส่วนการกระจุกตัวและดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นทำให้แสดงว่าโครงสร้างในอุตสาหกรรมเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย

ส่วนผลจากการวัดระดับการกระจุกตัวของอาหารไก่เนื้อ ด้วยอัตราส่วนการกระจุกตัว (Concentration Ratio) โดยใช้ปริมาณการผลิตหรือส่วนแบ่งตลาดมาเป็นข้อมูลในการคำนวณพบว่าอัตราส่วนการกระจุกตัวของผู้ประกอบการ 5 รายแรก (CR5) มีการอัตราส่วนการกระจุกตัวร้อยละ 54-62 ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2547 แสดงว่าอุตสาหกรรมอาหารไก่เนื้อมีการกระจุกตัวปานกลาง มีแนวโน้มจะเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย ส่วนระดับการกระจุกตัวหาด้วยวิธีการหาดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล มีค่าอยู่ที่ระดับประมาณ 0.28-0.31 ซึ่งถือว่าระดับการกระจุกตัวที่สูงมาก แต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จะเห็นว่าค่าการกระจุกตัวของทั้งอัตราส่วนการกระจุกตัวมีแนวโน้มลดลงและดัชนีเฮอร์ฟินดาห์ล มี

แนวโน้มที่เพิ่มขึ้นแสดงว่าโครงสร้างตลาดของอาหารไก่เนื้อในอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเข้าใกล้เป็นตลาดผู้ขายน้อยราย

ส่วนผลจากการวัดระดับการกระจุกตัวในอาหารสุกร ด้วยวิธีหาอัตราส่วนการกระจุกตัว (Concentration Ratio) โดยใช้ปริมาณการผลิตหรือส่วนแบ่งตลาดมาเป็นข้อมูลในการคำนวณพบว่าอัตราส่วนการกระจุกตัวของผู้ประกอบการ 5 รายแรก (CR5) มีการอัตราส่วนการกระจุกร้อยละ 28 ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2547 ไม่มีการเปลี่ยนแปลง แสดงว่าอุตสาหกรรมอาหารสัตว์มีการกระจุกตัวปานกลาง ส่วนระดับการกระจุกตัวหาด้วยวิธีการหาดัชนีเฮอร์ฟิנדดาห์ล มีค่าอยู่ที่ระดับประมาณ 0.54 ซึ่งถือว่าระดับการกระจุกตัวปานกลาง แต่มีแนวโน้มคงที่ จะเห็นว่าค่าการกระจุกตัวของทั้งอัตราส่วนการกระจุกตัวและดัชนีเฮอร์ฟิנדดาห์ล มีแนวโน้มคงที่แสดงว่าโครงสร้างตลาดของอาหารสุกรมีแนวโน้มว่าจะเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ผลการวิเคราะห์การเข้าตลาดของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

ผลการวิเคราะห์โดยใช้ดัชนีการวัดการกระจุกตัวได้แสดงให้เห็นแล้วว่า อุตสาหกรรมอาหารสัตว์เป็นอุตสาหกรรมที่อยู่ในโครงสร้างผู้ขายน้อยรายจึงทำให้อำนาจในการครองตลาดเป็นผู้ผลิตรายใหญ่เพียงไม่กี่ราย การเข้ามาลงทุนของผู้ประกอบการรายใหม่จะต้องพบกับอุปสรรคจากผู้ผลิตรายเดิม

1. การประหยัดจากขนาด บริษัทที่มีขนาดใหญ่จะได้เปรียบในเรื่องนี้ เนื่องจากอัตราการใช้แรงงานของเครื่องจักรสูงกว่า ทำให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยต่ำกว่าผู้ผลิตรายเล็ก
2. การขยายธุรกิจแบบครบวงจร บริษัทขนาดใหญ่จะมีการทำสัญญาในการเลี้ยงสัตว์กับเกษตรกรตั้งแต่ ลูกไก่หรือลูกสุกร อาหาร ยา รวมถึงการนำสัตว์เข้าโรงฆ่าและ ทำให้ผู้ประกอบการรายใหม่เข้ามาในอุตสาหกรรมนี้ได้ยาก
3. การประหยัดจากประสบการณ์ที่สะสม เนื่องจากบริษัทใหญ่จะมีการดำเนินธุรกิจมาอย่างยาวนาน ทำให้พบข้อบกพร่องและสามารถแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ทั้งทางด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการขายและด้านการวิจัย
4. ความจงรักภักดีต่อตราผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค เนื่องจากผู้ประกอบการรายเดิมอยู่ในตลาดมานานสามารถสร้างภาพพจน์ที่ดีและสร้างความน่าเชื่อถือในความรู้สึกของลูกค้าได้มากกว่า
5. อุปสรรคโดยผ่านตัวแทนจำหน่าย โดยการให้ส่วนลดแก่ตัวแทนจำหน่ายที่มีความสัมพันธ์มาอย่างยาวนานและสินค้าเป็นที่รู้จัก

พฤติกรรมการแข่งขันของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์

เนื่องจากอุตสาหกรรมอาหารสัตว์มีลักษณะ โครงสร้างตลาดเป็นผู้ขายน้อยราย จากการศึกษา พบว่ากลุ่มบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์เป็นผู้นำทางด้านราคา แต่ไม่มีอำนาจในการชักจูงหรือบังคับให้บริษัทอื่นๆ ขายในราคาที่ตนเองกำหนดได้ และจากผลการศึกษาสามารถแบ่งพฤติกรรมการแข่งขันที่ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมนี้มีสองลักษณะ ดังนี้

1. พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านราคา ได้แก่ ส่วนลดการค้า ส่วนลดเป้าหมาย ส่วนลดเงินสดและส่วนลดพิเศษ นอกจากนั้นก็มีการตั้งราคาขายตามราคาขึ้นลงของวัตถุดิบ โดยประกาศทุก 10-15 วัน

2. พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านที่มีใช้ราคา เนื่องจากอาหารสัตว์เป็นสินค้าที่มองด้วยสายตาไม่เห็นความแตกต่าง ผู้ซื้อจึงมีแนวโน้มที่เชื่อว่าอาหารสัตว์ของแต่ละบริษัทสามารถทดแทนกันได้โดยสมบูรณ์ ผู้ผลิตแต่ละรายจึงต้องพยายามให้สินค้ามีความแตกต่างจากผู้อื่น เนื่องจากอุตสาหกรรมอาหารสัตว์มีลักษณะ โครงสร้างเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย การแข่งขันทางด้านที่มีใช้ราคาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ได้แก่

พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การเพิ่มสูตรอาหารและทางด้านบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้ลูกค้าสามารถจำได้ง่ายและป้องกันการฉีกขาด

พฤติกรรมทางด้านเครื่องหมายการค้า โดยแต่ละบริษัทพยายามสร้างสินค้าชนิดใหม่ออกมาในตลาด เพื่อสร้างความแตกต่าง จากการศึกษาพบว่ากลุ่มบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์จะมีเครื่องหมายการค้ามากที่สุดถึง 7 แบบ

3. พฤติกรรมการแข่งขันทางการส่งเสริมการจัดจำหน่าย การโฆษณาในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดความต้องการซื้อสินค้าได้มากนัก เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่คือเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ซึ่งไม่ค่อยติดตามโฆษณามากนัก วิธีการส่งเสริมการขายของผู้ประกอบการอาหารสัตว์มีลักษณะไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก ประกอบด้วย การให้บริการพิเศษควบคู่กับสินค้า การส่งเสริมการขายร่วมกับตัวแทนจำหน่าย การส่งเสริมการขายให้กับตัวแทนจำหน่ายหรือฟาร์มขนาดใหญ่ การแจกสินค้าตัวอย่าง หรือการทำ Tie -in-Sale กับผู้เลี้ยงสัตว์หรือเจ้าของฟาร์มขนาดใหญ่ที่ต้องการซื้อลูกไก่จากบริษัท

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลกระทบของใช้หัวคนต่อโครงสร้างตลาดของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์กรณีศึกษาในไก่เนื้อและสุกร จะแบ่งข้อเสนอแนะเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะจากการศึกษา และข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำการศึกษารั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. จากการศึกษพบว่าอุตสาหกรรมอาหารสัตว์เป็นอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับภาคการเกษตรและภาคการเลี้ยงสัตว์ตลอดจนอุตสาหกรรมในการแปรรูปเนื้อสัตว์ ดังนั้นรัฐบาลควรเข้ามาส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์หรืออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้อุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์มีความเจริญเติบโตขึ้น
2. จากการศึกษสภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์พบว่าต้องการใช้วัตถุดิบทางการเกษตรเป็นจำนวนมากทำให้ผลผลิตในประเทศบางชนิดไม่เพียงพอต่อการใช้ เช่นกากถั่วเหลือง ฉะนั้นรัฐบาลควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตของวัตถุดิบเพื่อลดต้นทุนการผลิต และลดการนำเข้าจากต่างประเทศ
3. จากการศึกษารั้งนี้พบว่าเมื่อเกิดวิกฤติการณ์โรคระบาดในประเทศทำให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ฉะนั้นรัฐบาลควรกำหนดแนวทางในการเฝ้าระวังการเกิดโรคระบาดต่างๆ หรือมีมาตรการในป้องกัน ตลอดจนแนวทางในการช่วยเหลือป้องกันอย่างรวดเร็ว เพื่อมิให้เกิดความเสียหายในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะในการศึกษารั้งต่อไป

1. จากการศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับโครงสร้างตลาดของอาหารไก่เนื้อและอาหารสุกร เท่านั้น ฉะนั้นในการศึกษารั้งต่อไปอาจจะทำการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้น เช่น โครงสร้างอาหารปลา เป็นต้น
2. จากการศึกษาด้านโครงสร้างตลาดของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ในอาหารสัตว์แต่ละประเภท จำนวน 5 รายที่ศึกษา อาจไม่ครอบคลุมผู้ผลิตรายใหญ่ของอาหารสัตว์บางประเภท ฉะนั้นในการศึกษารั้งต่อไปผู้ที่จะทำการศึกษาอาจจะแบ่งจำนวนรายของผู้ผลิตรายใหญ่ในแต่ละประเภท ซึ่งจะทำให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนขึ้น

DRU

Draft

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- นราทิพย์ ชุตินวงศ์. (2542). **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราทิพย์ ชุตินวงศ์. (2546). **หลักเศรษฐศาสตร์ 1 : จุลเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2544). **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. กรุงเทพฯ: เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป.
- วิทย์ สัตยารักษ์วิทย์. (2544). **เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการ โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

บทความ

- ปัญญาลักษณ์ สุวรรณฯ. (2547). “หายนะทางเศรษฐกิจจากไข้หวัดนก.” **มติชนรายวัน**. หน้า 20.
- สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย. (2548, กรกฎาคม-สิงหาคม). “วัตถุดิบอาหารสัตว์.” **ธุรกิจอาหารสัตว์, ฉ.103**. หน้า 23-36.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.). (2547, 11-14 มีนาคม). “การศึกษาผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยจากการระบาดของไข้หวัดนก.” **ประชาชาติธุรกิจ**.

เอกสารอื่นๆ

- ปรีชา หมั่นประเสริฐดีและสุภาณี อรรถจินดา. (2522). **การแข่งขันในการผลิตและการจัดจำหน่ายอาหารสัตว์ในประเทศไทย** (โครงการวิจัยที่ ชก.3.21). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิทยานิพนธ์

ธนัย เทียนใส. (2543). การวิเคราะห์พฤติกรรมการแข่งขันของอุตสาหกรรมขนสิ่งทางทะเล
ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ วิทยาศาสตร์ (เศรษฐศาสตร์).

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รุ่งลาวัลย์ น้อยประสิทธิ์. (2529). ระดับการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมในประเทศไทย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ วิทยาศาสตร์ (เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วราภรณ์ สุทธิชัยฤกษ์ลักษณ์. (2539). การวิเคราะห์โครงสร้างและพฤติกรรมการแข่งขันของ
อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ

วิทยาศาสตร์ (เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศรีรัตน์ ปัญญากรณ์. (2539). การวิเคราะห์พฤติกรรมการแข่งขันในตลาดผู้ขายน้อยราย :

กรณีศึกษา อุตสาหกรรมยางรถยนต์ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ

วิทยาศาสตร์ (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมปศุสัตว์. ไข้หวัดนก. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2548, จาก http://www.dld.go.th/home/bird_flu

ศูนย์ข่าวไข้หวัดนก. สถานการณ์ไข้หวัดนก. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2548, จาก

<http://www.thaigov.go.th/avian>

ภาษาต่างประเทศ

BOOK

Everly, R. and I.M.D. Little. (1960). **Concentration in British industry**. London. Cambridge.

กรม
การ
การ
การ

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ผลิตอาหารสัตว์ ราคาวัตถุดิบและราคาอาหารสัตว์

ตารางภาคผนวกที่ 1 รายชื่อกลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์ผสมสำเร็จรูป และหัวอาหารสัตว์ปี 2548

ลำดับที่	ชื่อโรงงานที่ผลิตอาหารสัตว์	จังหวัดที่ตั้ง
กลุ่มที่ 1 กลุ่มบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์		
1.	บริษัท กรุงเทพค้าสัตว์ จำกัด	ชลบุรี
2.	บริษัท กรุงเทพผลิตผลอุตสาหกรรมการเกษตร จำกัด (มหาชน)	ลำพูน
3.	บริษัท กรุงเทพโภคภัณฑ์ จำกัด	กรุงเทพฯ
4.	บริษัท กรุงเทพฯอาหารสัตว์ จำกัด	สมุทรปราการ
5.	บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)	สระบุรี
6.	บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)	สงขลา
7.	บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อีสาน จำกัด (มหาชน)	นครราชสีมา
8.	บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อุตสาหกรรม จำกัด	พิษณุโลก
9.	บริษัท บี พี อาหารสัตว์ จำกัด	สระบุรี
10.	บริษัท ราชบุรีอาหารสัตว์ จำกัด	ราชบุรี
11.	บริษัท กรุงเทพโปรดิวส์ จำกัด (มหาชน)	นครราชสีมา
กลุ่มที่ 2 กลุ่มบริษัทในเครือเบทาโกร		
12.	บริษัท เบทาโกร อโกรกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)	สมุทรปราการ
13.	บริษัท เบทาโกร อโกรกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)	นครราชสีมา
14.	บริษัท เบทาโกร อโกรกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)	นครปฐม
15.	บริษัท เบทาโกร อโกรกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)	ลพบุรี
16.	บริษัท เบทาโกรภาคเหนือเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด	นครราชสีมา
17.	บริษัท เบทาโกรภาคใต้ จำกัด	นครปฐม
18.	บริษัท บี ที จี ฟีดมิลล์ จำกัด	ลพบุรี
กลุ่มที่ 3 กลุ่มบริษัทในเครือคาร์กิลล์สยาม		
19.	บริษัท คาร์กิลล์สยาม จำกัด	ฉะเชิงเทรา
20.	บริษัท คาร์กิลล์สยาม จำกัด	นครราชสีมา

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อโรงงานที่ผลิตอาหารสัตว์	จังหวัดที่ตั้ง
----------	-----------------------------	----------------

กลุ่มที่ 9 กลุ่มบริษัทในเครืออุตสาหกรรมอาหารสัตว์ไทย

35. บริษัท อาหารสัตว์ไทยสระบุรี จำกัด สระบุรี
 36. บริษัท อาหารสัตว์สวนหลวง จำกัด สมุทรสาคร
 37. บริษัท อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ไทย จำกัด นครปฐม

กลุ่มที่ 10 กลุ่มบริษัทในเครือท็อป ฟีด มิลล์

38. บริษัท ท็อป ฟีด มิลล์ จำกัด ปทุมธานี
 39. บริษัท ท็อป ฟีด มิลล์ จำกัด ชลบุรี

กลุ่มที่ 11 กลุ่มบริษัทในเครือ เอส ที ซี

40. บริษัท เอส ที ซี จำกัด ฉะเชิงเทรา
 41. บริษัท เอส ที ซี จำกัด เพชรบุรี

กลุ่มที่ 12 กลุ่มบริษัทในเครือ โพรเทคเตอร์นิวทรีชั่น

42. บริษัท โพรเทคเตอร์นิวทรีชั่น (ประเทศไทย) จำกัด ฉะเชิงเทรา
 43. บริษัท โพรเทคเตอร์นิวทรีชั่น (ประเทศไทย) จำกัด เพชรบุรี

กลุ่มที่ 13 กลุ่มผู้ผลิตรายอื่นๆ

ภาคกลาง

44. บริษัท ประวิทย์อาหารสัตว์ จำกัด กรุงเทพฯ
 45. บริษัท โคนมอาหารสัตว์ จำกัด นครนายก
 46. บริษัท เบ็ทเทอร์ โพรดัคส์ แอนด์ เทคโนโลยี จำกัด นครปฐม
 47. บริษัท เพื่อนวัว จำกัด นครปฐม
 48. บริษัท ผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์มหานคร จำกัด นครปฐม
 49. บริษัท หนองขาม ฟีดมิลล์ จำกัด นครปฐม

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อโรงงานที่ผลิตอาหารสัตว์	จังหวัดที่ตั้ง
50.	บริษัท สหกิจอาหารสัตว์ (1993) จำกัด	นครปฐม
51.	สหกรณ์โคนมกำแพงแสน จำกัด	นครปฐม
52.	บริษัท ไทยฟาร์มมี ฟาร์ม จำกัด	นครปฐม
53.	บริษัท เจริญทองฟีด (1992) จำกัด	นครนายก
54.	บริษัท เอ็น เอส เว็ท ซัพพลาย จำกัด	นครปฐม
55.	บริษัท สุปินอินเตอร์เนชั่นแนล (ไทยแลนด์) จำกัด	ปทุมธานี
56.	บริษัท กาญจนอาหารสัตว์ จำกัด	ราชบุรี
57.	บริษัท เอ็น เค อาหารสัตว์ จำกัด	ราชบุรี
58.	บริษัท เอส พี เอ็ม อาหารสัตว์ จำกัด	ราชบุรี
59.	บริษัท เอส อาร์ ซี ฟีดมิลล์ จำกัด	ราชบุรี
60.	บริษัท วี ซี เอฟ กรุ๊ป จำกัด	ราชบุรี
61.	ฟาร์ม ก.ไก่	ราชบุรี
62.	สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี	ราชบุรี
63.	นายหญิงน นายะสุนทรกุล	ราชบุรี
64.	บริษัท มิตรภาพอาหารสัตว์ จำกัด	ลพบุรี
65.	บริษัท สหฟาร์ม จำกัด	ลพบุรี
66.	นายสุกัญญา โปลาจันทร์	ลพบุรี
67.	นายสมปอง จำเนตร	ลพบุรี
68.	บริษัท เอส ดับบลิว ที จำกัด	สมุทรปราการ
69.	บริษัท ซี เอ็น พี อาหารสัตว์ จำกัด	สมุทรสาคร
70.	บริษัท เอฟเวอร์สตอง แอนนิมอลเฮลท์ จำกัด	สมุทรสงคราม
71.	สหกรณ์โคนมมวกเหล็ก	สระบุรี
72.	นายสำราญ จันทโลก	สระบุรี
73.	นางเพลินพิศ วงษ์ชนสุภรณ์	สระบุรี
74.	นายอภิรมย์ สীগพลี	สระบุรี

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อโรงงานที่ผลิตอาหารสัตว์	จังหวัดที่ตั้ง
75.	นายอำพล หิรัญพานิช	สระบุรี
76.	นายฉัตรชัย วงษ์ธนสุภรณ์	สระบุรี
77.	นายเฉลิมพันธ์ ปทุมหิรัญรักษ์	สระบุรี
78.	นายเพ็ญทิพย์ เชาว์สนธิ (ฟาร์มทศพร)	สระบุรี
79.	นางสาวธัญมาศ กรกิ่งมาลา	สระบุรี
80.	โรงงานอาหารสัตว์สงค์สะอาด	สระบุรี
81.	บริษัท ชันฟีด จำกัด	สระบุรี
82.	บริษัท ยูไนเต็ด ฟีดมิลล์ จำกัด	สระบุรี
83.	บริษัท สินเกษตรอาหารสัตว์ จำกัด	สระบุรี
84.	องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย	สระบุรี
85.	บริษัท บางกอกแร็นซ์ จำกัด (มหาชน)	สิงห์บุรี
86.	บริษัท ชัยชินวัฒน์ จำกัด	สุพรรณบุรี
87.	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีซี ฟูดแลนด์	สุพรรณบุรี
ภาคตะวันออก		
88.	บริษัท ไทย เว็ท ฟีด จำกัด	ฉะเชิงเทรา
89.	เอส พี ฟีดลิต	ฉะเชิงเทรา
90.	บริษัท อินฟินิท เวท จำกัด	ฉะเชิงเทรา
91.	บริษัท ยู เค ฟีดมิลล์ จำกัด	ฉะเชิงเทรา
92.	บริษัท โกลเด้น โพลทรี ฟาร์ม จำกัด	ชลบุรี
93.	บริษัท พันัส โภคภัณฑ์ จำกัด	ชลบุรี
94.	บริษัท ฟาร์มชัยอารีย์ จำกัด	ชลบุรี
95.	บริษัท ยูสูงอาหารสัตว์ จำกัด	ชลบุรี
96.	บริษัท ศรีราชาอาหารสัตว์ จำกัด	ชลบุรี
97.	บริษัท ศรีราชาฟาร์ม จำกัด	ชลบุรี

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อโรงงานที่ผลิตอาหารสัตว์	จังหวัดที่ตั้ง
98.	บริษัท เอ เอฟ อี จำกัด ชลบุรี	
99.	บริษัท ศรีไทยปศุสัตว์ จำกัด ปราจีนบุรี	
100.	บริษัท บิ๊กโกลด์อาหารสัตว์ จำกัด สระแก้ว	
101.	บริษัท เพิ่มพูนอุตสาหกรรมการเกษตร จำกัด สระแก้ว	
102.	สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น สระแก้ว	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
103.	บริษัท ซีโก้-ไทย แพลนเตชัน จำกัด (มหาชน) กาฬสินธุ์	
104.	บริษัท ศรีวิโรจน์ฟาร์ม จำกัด ขอนแก่น	
105.	บริษัท ชัยภูมิฟาร์มผลิตภัณฑ์การเกษตร จำกัด ชัยภูมิ	
106.	นายยุทธ อ่อน โคนสูง นครราชสีมา	
107.	นายสมาน เหลิ่งหงาน นครราชสีมา	
108.	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา	
109.	นายอนุสรณ์ ลิมชูวงศ์ นครราชสีมา	
110.	บริษัท โชคชัยแลนด์ จำกัด นครราชสีมา	
111.	บริษัท สมบูรณ์การค้าอาหารสัตว์ จำกัด นครราชสีมา	
112.	สหกรณ์การเกษตรด่านขุนทด นครราชสีมา	
113.	ห้างหุ้นส่วนจำกัด พงศธร วัตถุประสงค์ กรุ๊ป นครราชสีมา	
114.	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยเสรีพืชผลปากช่อง	นครราชสีมา
115.	บริษัท โชคชัยแลนด์ จำกัด นครราชสีมา	
116.	บริษัท สมบูรณ์การค้าอาหารสัตว์ จำกัด นครราชสีมา	
117.	บริษัท เอฟเพิ่มฟูดส์ (ประเทศไทย) จำกัด นครราชสีมา	
118.	นายเจเวียน โพธิ์ศรีอุ้น มหาสารคาม	
119.	นายชวน บุตราช มหาสารคาม	มหาสารคาม

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อโรงงานที่ผลิตอาหารสัตว์	จังหวัดที่ตั้ง
120.	นายปราโมทย์ อ่วมพันธ์เจริญ ศรีสะเกษ	
121.	นายสมชาย ชินสุขเสริม	อุดรธานี
122.	นายประเสริฐ ค้างก้อม หนองคาย	
123.	บริษัท ก้าวหน้าอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ จำกัด	อุบลราชธานี
ภาคเหนือ		
124.	นายอำนาจ สิทธิมงคล เชียงราย	
125.	นายสาคร จุมปูลสม	เชียงราย
126.	บริษัท เชียงใหม่ฮิวโสภา จำกัด เชียงใหม่	
127.	บริษัท วี พี เอฟ กรุ๊ป จำกัด เชียงใหม่	
128.	บริษัท อาร์ พี เอ็ม ฟาร์ม แอนด์ ฟีด จำกัด เชียงใหม่	
129.	โรงงานน่านอาหารสัตว์ น่าน	
130.	บริษัท เจริญกิจอุตสาหกรรม จำกัด ลำพูน	
131.	บริษัท ไบ โอ – เจริญฟีดมิลล์ จำกัด ลำพูน	
132.	บริษัท พี เอ็ม ฟีดมิลล์ จำกัด ลำพูน	
133.	บริษัท สันเกษตรอุตสาหกรรม โภคภัณฑ์ จำกัด ลำพูน	
134.	บริษัท เจ ที เจริญไทย จำกัด อุตรดิตถ์	
135.	ห้างหุ้นส่วนจำกัด เกษตรปัญญา อุตรดิตถ์	
136.	ห้างหุ้นส่วนจำกัด โสภณชัยญุกิจ นครสวรรค์	

ที่มา : กรมปศุสัตว์, 2548

ตารางภาคผนวกที่ 2 ราคาข้าวโพดอาหารสัตว์เฉลี่ยรายเดือน ปี พ.ศ. 2533-2548

หน่วย : บาท/ก.ก.

ปี	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
2533	3.35	3.55	3.72	3.62	3.51	3.44	3.09	2.99	2.79	2.90	3.07	2.98	3.25
2534	3.31	3.22	3.53	3.48	3.44	3.30	3.28	3.40	3.23	3.24	3.26	3.36	3.32
2535	4.00	3.91	3.94	4.02	4.05	4.06	4.11	4.06	3.48	3.21	3.24	3.08	3.76
2536	3.14	3.09	3.04	3.01	3.01	2.99	3.17	3.63	3.39	3.21	3.17	3.18	3.17
2537	3.55	3.64	3.82	3.76	3.81	3.79	3.69	3.86	3.19	3.08	3.21	3.57	3.58
2538	4.17	4.45	4.49	4.74	5.08	5.68	4.85	4.18	4.09	4.67	4.97	4.98	4.70
2539	5.07	5.14	5.45	5.59	5.77	5.50	4.85	4.34	4.44	4.55	4.39	4.19	4.94
2540	4.25	4.33	4.38	4.64	4.83	4.68	5.09	5.26	5.18	5.04	4.73	4.77	4.77
2541	5.55	5.83	5.63	5.46	5.59	5.80	5.60	4.71	4.21	4.03	3.86	4.02	5.02
2542	4.31	4.31	4.47	4.59	4.94	5.04	4.94	4.40	4.29	4.57	5.03	5.21	4.68
2543	5.31	5.30	5.45	5.53	5.30	4.51	4.28	4.02	4.12	4.57	4.61	4.57	4.80
2544	4.55	4.36	4.31	4.37	4.41	4.32	4.20	4.31	4.36	4.49	4.45	4.31	4.37
2545	4.38	4.48	4.85	4.95	5.12	5.03	4.81	4.44	4.40	4.54	4.63	4.56	4.68
2546	4.75	4.90	5.07	5.06	4.99	4.96	4.96	4.95	4.77	4.73	4.97	4.93	4.92
2547	4.88	4.68	5.40	6.94	7.16	7.16	6.06	4.91	4.59	4.74	5.07	5.38	5.58
2548	5.52	5.54	5.53	5.54	5.49	5.48	5.58	5.49	5.41	5.53	5.57	6.36	5.52

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

ตารางภาคผนวกที่ 3 ราคาากากั่วเหลือง (ภายใน) เฉลี่ยรายเดือน ปี พ.ศ. 2533-2548

หน่วย : บาท/ก.ก.

ปี	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
2533	8.49	8.46	8.76	8.66	9.00	9.24	9.25	9.03	9.33	9.07	8.61	8.58	8.87
2534	8.74	8.92	8.61	8.38	8.334	8.36	8.39	9.24	9.87	9.06	8.81	9.14	8.82
2535	9.30	8.92	8.63	9.07	9.14	8.95	8.87	9.03	9.00	8.84	8.93	8.90	8.97
2536	8.92	8.85	8.86	8.42	8.38	8.64	9.09	9.36	9.45	9.05	9.50	9.49	8.99
2537	9.74	9.93	9.47	8.63	8.68	8.86	8.70	8.51	8.47	8.54	8.37	8.05	8.83
2538	8.40	8.48	8.21	8.13	8.64	8.61	8.60	8.77	8.85	9.18	9.12	9.12	8.68
2539	9.74	10.12	10.09	10.37	10.49	9.61	9.63	9.71	10.52	10.56	9.93	0.64	10.03
2540	9.74	9.74	9.95	10.20	10.17	9.96	10.10	10.10	10.10	12.80	12.35	13.05	10.69
2541	15.86	15.86	15.86	11.82	11.51	11.45	11.00	11.00	11.00	11.00	11.00	11.00	12.36
2542	11.00	11.00	11.00	9.50	9.50	9.50	9.50	9.50	9.50	9.50	9.50	9.50	9.88
2543	9.50	9.50	9.50	9.50	9.73	9.75	9.75	9.75	9.78	10.14	10.59	10.95	9.87
2544	11.10	11.23	11.17	11.13	11.05	10.92	11.01	11.05	10.81	10.57	10.29	10.08	10.87
2545	10.37	10.45	10.26	10.14	10.25	10.24	10.48	10.48	10.55	10.38	10.34	10.59	10.38
2546	10.65	11.06	11.25	11.39	11.47	11.58	11.49	11.15	11.15	11.59	13.20	13.04	11.58
2547	13.74	13.94	15.29	16.53	15.90	14.17	13.63	12.75	11.75	11.29	11.40	11.70	13.51
2548	11.19	11.41	12.08	12.22	12.07	12.35	12.08	11.60	11.26	11.18	11.11	10.82	11.61

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

ตารางภาคผนวกที่ 4 ราคาากากั่วเหลือง (นำเข้า) เฉลี่ยรายเดือน ปี พ.ศ. 2533-2548

หน่วย : บาท/ก.ก.

ปี	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
2533	7.91	7.86	8.07	8.20	8.44	8.67	8.52	8.11	8.18	7.97	7.67	7.66	8.11
2534	7.73	7.84	7.70	7.64	7.63	7.67	7.69	8.18	8.73	8.38	8.11	8.24	7.96
2535	8.32	8.17	8.02	8.24	8.33	8.17	8.00	8.12	7.95	8.06	8.28	8.17	8.15
2536	8.07	7.95	7.80	7.64	7.64	7.82	8.32	8.49	8.63	8.26	8.22	7.98	8.07
2537	7.89	8.13	8.08	7.81	7.98	8.22	8.05	7.62	7.72	7.63	7.44	7.46	7.84
2538	7.94	7.97	7.66	7.66	8.02	8.01	7.99	8.12	8.20	8.49	8.61	8.75	8.12
2539	9.55	9.88	10.02	9.79	9.83	9.44	9.23	9.74	10.18	10.39	9.70	9.27	9.75
2540	9.44	9.48	9.51	9.88	9.76	9.42	10.68	11.02	11.86	12.22	11.81	12.71	10.65
2541	15.66	14.80	13.45	11.34	10.13	10.17	9.78	8.98	8.61	7.82	7.65	7.60	10.50
2542	7.53	6.90	6.65	7.56	7.93	7.45	7.30	8.06	8.47	8.35	8.26	8.09	7.71
2543	8.31	8.41	8.17	8.50	9.07	9.25	9.21	9.65	9.84	10.03	9.97	10.05	9.21
2544	10.40	10.61	10.87	11.60	11.16	10.90	10.60	10.37	10.35	10.34	10.55	10.60	10.70
2545	10.51	10.45	10.34	10.18	10.10	9.74	9.81	10.01	9.86	9.90	10.48	10.31	10.14
2546	10.65	11.06	11.25	11.38	11.43	11.58	11.49	11.15	11.15	11.46	13.18	13.00	11.57
2547	13.00	13.28	14.78	16.31	15.83	15.10	15.22	16.20	16.05	14.28	12.83	12.39	14.61
2548	11.57	11.44	11.35	11.26	11.36	12.09	12.40	12.57	12.80	12.50	12.20	11.49	11.92

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

ตารางภาคผนวกที่ 5 ราคาปลาป่น (60%) เฉลี่ยรายเดือน ปี พ.ศ. 2533-2548

หน่วย : บาท/ก.ก.

ปี	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
2533	13.27	13.24	13.84	11.80	12.31	13.29	14.13	14.88	15.20	15.67	14.55	14.75	13.91
2534	14.64	14.04	14.18	13.87	13.62	13.24	13.98	15.18	15.42	14.89	15.02	14.95	14.42
2535	15.50	14.94	13.86	12.95	13.22	13.03	13.57	14.71	15.52	14.81	15.39	15.39	14.41
2536	15.20	14.49	12.89	12.59	12.90	13.25	14.65	15.98	15.61	15.01	14.92	14.32	14.32
2537	14.37	13.79	13.42	13.06	12.82	13.22	14.02	15.11	14.71	14.35	14.14	13.70	13.89
2538	14.01	14.13	13.72	14.00	14.04	14.38	14.31	15.53	16.64	17.42	17.97	18.13	15.36
2539	18.45	18.76	18.83	16.97	17.32	17.55	16.07	17.06	17.20	15.75	15.58	15.05	17.05
2540	15.43	15.13	15.42	15.32	16.59	16.68	18.20	19.30	20.75	21.20	21.66	21.69	18.11
2541	25.83	25.83	20.52	17.97	19.30	21.44	21.71	22.42	21.70	24.91	25.36	23.70	22.47
2542	19.20	16.48	18.22	17.30	18.45	18.15	18.55	21.07	20.93	17.13	16.50	16.60	18.22
2543	15.71	14.27	14.81	15.89	16.75	18.52	17.09	16.81	18.79	16.37	16.70	17.33	16.59
2544	18.78	19.60	19.60	19.79	20.40	22.69	24.02	21.15	20.33	18.64	17.60	17.95	20.05
2545	20.50	22.48	22.51	21.61	20.13	19.83	19.73	20.52	21.86	18.87	18.02	17.50	20.30
2546	17.54	20.13	19.90	19.90	19.80	20.07	19.68	20.96	20.33	19.73	21.43	20.52	20.00
2547	19.90	17.62	21.61	23.46	23.73	24.93	25.34	25.75	26.07	22.22	21.43	22.55	22.88
2548	22.03	20.40	21.09	23.06	21.50	21.32	21.80	21.28	22.18	21.60	21.80	23.08	21.76

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย

ตารางภาคผนวกที่ 6 ราคาอาหารผสมไก่เนื้อ เฉลี่ยรายเดือน ปี พ.ศ. 2531-2547

หน่วย : บาท/ก.ก.

ปี	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
2531	6.20	6.38	6.66	6.68	6.89	6.99	7.00	6.79	6.96	6.50	7.13	6.99	6.78
2532	7.12	7.23	7.27	7.22	7.27	7.40	7.57	7.58	7.34	7.20	7.00	6.90	7.26
2533	6.86	6.73	6.70	6.80	6.93	6.96	6.96	6.96	6.96	6.96	6.96	6.90	6.89
2534	6.90	6.89	6.89	6.89	6.89	6.90	6.89	6.89	7.06	7.06	7.06	7.06	6.95
2535	7.06	7.33	7.33	7.33	7.33	7.33	7.33	7.33	7.33	7.33	7.33	7.33	7.31
2536	7.33	6.98	6.98	6.91	6.81	6.72	6.81	6.98	7.16	7.11	7.11	7.11	6.99
2537	7.11	7.11	7.17	7.17	7.10	7.10	7.10	7.24	7.11	7.11	7.03	7.10	7.12
2538	7.02	7.25	7.27	7.27	7.66	7.66	7.27	7.37	7.19	7.18	7.63	7.63	7.38
2539	7.63	7.69	7.82	7.82	8.57	8.57	7.84	7.83	7.83	7.83	7.83	7.93	7.93
2540	7.67	7.77	7.77	7.92	7.92	8.04	8.45	8.64	8.69	8.69	8.91	9.06	8.29
2541	9.56	9.99	10.48	10.25	10.00	10.00	10.00	9.77	9.28	9.78	8.50	8.38	9.58
2542	8.09	7.92	7.93	7.79	7.74	7.81	7.81	8.13	7.98	7.98	7.91	7.03	7.92
2543	8.02	8.27	8.26	8.36	8.36	8.42	8.49	8.41	8.25	8.15	8.20	8.31	8.29
2544	8.49	8.49	8.65	8.65	8.76	8.90	8.90	8.90	8.50	9.15	9.15	9.15	8.81
2545	9.01	9.01	9.01	9.03	9.03	9.03	9.03	9.03	9.03	9.03	9.03	9.03	9.02
2546	9.00	9.00	8.97	8.97	8.97	8.97	8.95	8.95	8.50	8.50	8.82	8.82	8.86
2547	9.44	9.45	9.37	9.45	9.48	9.50	10.02	10.05	10.86	10.86	9.33	9.33	9.66

ที่มา : สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2548

ตารางภาคผนวกที่ 7 ราคาอาหารผสมไก่ไข่ เฉลี่ยรายเดือน ปี พ.ศ. 2531-2547

หน่วย : บาท/ก.ก.

ปี	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
2531	5.53	5.39	5.29	5.49	5.34	6.22	6.42	5.37	5.26	5.22	5.23	5.13	5.49
2532	5.12	5.49	5.36	5.98	6.05	5.97	5.62	5.55	5.38	5.40	5.61	5.47	5.58
2533	5.40	5.68	5.78	5.85	5.63	5.13	5.08	5.10	5.40	5.30	5.12	5.01	5.37
2534	5.24	5.31	5.04	5.07	5.10	4.96	5.19	5.51	5.13	5.08	5.15	5.16	5.16
2535	5.27	5.25	5.28	5.37	5.56	5.61	5.79	5.90	5.61	5.55	5.29	5.01	5.46
2536	5.14	5.15	4.88	4.85	4.98	5.02	5.25	5.57	5.46	5.29	5.13	4.99	5.14
2537	5.33	5.23	5.13	4.99	5.49	5.62	5.72	5.73	5.34	5.31	5.28	5.42	5.38
2538	5.75	5.79	5.78	5.97	5.81	6.24	5.94	5.77	5.87	5.96	5.80	5.83	5.88
2539	6.24	6.45	6.62	6.62	6.45	6.26	6.00	5.75	6.03	6.17	6.05	5.97	6.22
2540	5.95	5.57	5.68	6.08	6.76	6.62	6.91	7.23	7.13	7.49	7.16	7.59	6.68
2541	7.93	8.16	8.41	8.27	8.12	8.17	7.93	7.70	7.38	6.62	6.14	6.06	7.57
2542	6.47	6.31	6.32	6.32	6.44	6.43	6.54	6.51	6.36	6.34	6.26	6.44	6.40
2543	6.71	6.69	7.08	6.70	6.71	6.38	5.95	5.75	5.82	6.02	6.21	6.33	6.36
2544	6.62	6.62	6.61	6.61	6.66	6.68	7.50	7.44	7.43	7.51	7.46	7.39	7.04
2545	7.20	7.20	7.20	7.37	7.37	7.47	7.47	7.47	7.47	7.47	7.47	7.50	7.39
2546	7.48	7.45	7.45	7.48	7.38	7.38	7.40	7.40	7.40	7.43	7.43	7.38	7.42
2547	7.16	7.17	7.18	7.45	8.28	8.37	7.84	7.28	7.01	6.81	7.04	6.81	7.36

ที่มา : สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2548

ตารางภาคผนวกที่ 8 ราคาอาหารผสมสุกร เฉลี่ยรายเดือน ปี พ.ศ. 2531-2547

หน่วย : บาท/ก.ก.

ปี	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	เฉลี่ย
2531	5.13	5.28	5.30	5.34	5.38	5.45	5.48	5.48	5.46	5.48	5.52	5.55	5.40
2532	5.50	5.38	5.39	5.88	5.95	5.57	5.53	5.55	5.57	5.50	5.35	5.19	5.53
2533	5.01	5.14	5.35	5.28	5.05	4.90	4.91	5.02	5.06	5.14	5.97	4.80	5.05
2534	4.94	5.18	5.06	5.12	5.15	5.03	5.07	5.31	5.52	5.45	5.38	5.24	5.20
2535	5.40	5.38	5.29	5.28	5.40	5.39	5.43	5.51	5.58	5.67	5.71	5.62	5.47
2536	5.40	5.44	5.31	5.22	5.22	5.16	5.18	5.26	5.36	5.42	5.48	5.42	5.33
2537	5.32	5.22	5.19	5.21	5.30	5.39	5.51	5.62	5.69	5.72	5.71	5.68	5.46
2538	5.68	5.66	5.65	5.69	6.13	6.32	6.55	6.82	7.00	7.22	7.23	7.20	6.43
2539	7.31	7.36	7.41	7.39	7.39	7.27	7.16	7.01	6.97	6.95	6.96	6.96	7.18
2540	6.99	7.00	7.01	7.00	7.08	7.13	7.24	7.49	7.81	8.12	8.34	8.42	7.47
2541	8.55	8.71	8.78	8.81	8.88	8.71	8.56	8.38	8.28	8.19	8.08	7.87	8.48
2542	7.84	7.56	7.42	7.23	7.15	7.11	7.21	7.42	7.56	7.58	7.56	7.46	7.43
2543	7.28	7.17	7.16	7.15	7.20	7.17	7.11	7.02	6.95	6.90	6.92	6.98	7.08
2544	7.08	7.20	7.24	7.28	7.34	7.33	7.44	7.50	7.57	7.57	7.50	7.37	7.37
2545	7.50	7.50	7.50	7.90	7.90	7.96	7.96	7.96	7.88	7.85	7.85	7.85	7.80
2546	7.77	7.77	7.70	7.70	7.67	7.67	7.67	7.65	7.65	7.68	7.64	7.64	7.68
2547	7.84	7.88	8.05	8.47	9.00	9.53	9.94	10.04	9.76	9.26	8.86	8.68	8.94

ที่มา : สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2548

DRU

ภาคผนวก ข
มาตรการการควบคุม, กำจัดและ
ช่วยเหลือเกษตรกรจากไข้หวัดนก

ไข้หวัดนกสายพันธุ์ H5N1 เริ่มระบาดในสัตว์ปีกในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2546 โดยพบการระบาดในรอบแรกรวม 181 แห่งใน 41 จังหวัด และการระบาดในระลอกที่สอง ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2547 ทำให้มีการทำลายสัตว์ปีก ทั้งสองรอบไปประมาณ 60 ล้านตัว การระบาดของไข้หวัดนก ได้นำความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงมาสู่เศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจาก ไทยเราส่งออกไก่มากเป็นอันดับ 3 ของโลกรองลงมาจกสหรัฐอเมริกาและบราซิล มีมูลค่าการส่งออกมากถึงปีละ 40,000-50,000 ล้านบาท หรือในราว 3,300-4,100 ล้านบาทต่อเดือน ประมาณการสูญเสียทางเศรษฐกิจ จากการทำลายไก่ การบริโภคในประเทศที่ลดลง การยกเลิกการนำเข้าไก่ในประเทศคู่ค้า รายใหญ่ชั่วคราว คิดเป็นเงินประมาณ 6-8 หมื่นล้านบาท

การติดเชื้อในสัตว์ปีก (Avian Influenza)

แบ่งออกเป็น

1. Apathogenic and Mildly Pathogenic Avian Influenza เป็นชนิดที่ไม่แสดงอาการ และที่ทำให้มีอาการป่วยเพียงเล็กน้อย พบได้ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอาจมีสาเหตุจากเชื้อชนิด H1-15

2. Highly Pathogenic Avian Influenza (HPAI) หรือเดิมเรียกว่า Fowl Plague เป็นชนิดที่ทำให้เกิดอาการรุนแรงมากมีอัตราการตายสูง มีรายงานการระบาดในบางประเทศเท่านั้น เช่น สหรัฐอเมริกา เม็กซิโก ประเทศยุโรป ออสเตรเลีย ฮองกง และปากีสถาน ในประเทศไทยไม่เคยมีการระบาดของโรคนี้ แม้ว่าจะเป็นโรคในพระราชบัญญัติโรคสัตว์ พ.ศ.2499 ก็ตาม

ความแตกต่างของ Basic Amino Acids (Lysine, Arginine) ระหว่างเชื้อชนิดไม่รุนแรง และชนิดรุนแรงมาก ทำให้ความสามารถในการเจริญเติบโตของเชื้อในร่างกายสัตว์แตกต่างกัน เชื้อชนิดไม่รุนแรงสามารถเจริญได้ในเซลล์ของทางเดินหายใจ และทางเดินอาหารเท่านั้น แต่เชื้อชนิดรุนแรงมากสามารถเจริญในเซลล์อวัยวะอื่น ๆ ได้ จึงทำให้เกิดอาการป่วยอย่างรุนแรง การแพร่เชื้อจากสัตว์ที่ติดเชื้อทางสิ่งขับถ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะทางอุจจาระของนกเป็ดน้ำ ซึ่งมักเป็นตัวอมเชื้อแต่ไม่แสดงอาการ (หรือที่ศัพท์วิชาการเรียกว่า “แหล่งรังโรค”) ทำให้มีเชื้อปนเปื้อนอยู่ในแหล่งน้ำได้เป็นเวลานาน ซึ่งจากการระบาดครั้งใหญ่ในสหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ.1983-1984 ได้มีรายงานการพบเชื้อทั้งที่เปลือกไข่และภายในไข่จากแม่ไก่ที่ติดเชื้อ

การติดต่อในสัตว์เกิดขึ้นได้ทั้งทางตรง โดยการสัมผัสกับสัตว์ป่วยและสิ่งขับถ่ายจากสัตว์ป่วย และทางอ้อมจากเชื้อที่ปนเปื้อนในน้ำ อาหาร เสื้อผ้า รองเท้า พาหนะ และอื่น ๆ ระยะการฟักตัวของโรคอาจสั้นเพียงไม่กี่ชั่วโมงจนถึง 3 วัน ขึ้นอยู่กับชนิดของเชื้อ วิธีการที่ได้รับเชื้อ จำนวนเชื้อ และชนิดของสัตว์ ส่วนอาการของโรคจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ชนิดสัตว์ อายุ สภาพวะ

ความเครียด โรคแทรกซ้อน และอื่น ๆ เชื้อที่ทำให้เกิดอาการรุนแรงในสัตว์ปีกชนิดหนึ่งอาจไม่ทำให้เกิดอาการใด ๆ ในสัตว์ปีกอีกชนิดหนึ่ง

อาการที่พบโดยทั่วไป ได้แก่ ซุปพอม ซึมมาก ไม่กินอาหาร ขนยุ่ง ไข่ลด ไข่จาม หายใจลำบาก น้ำตาไหลมาก หน้าบวม หงอนมีสีคล้ำ อาจมีอาการของระบบประสาท และท้องเสีย รายที่รุนแรงจะตายกระทันหันโดยไม่แสดงอาการ (อัตราตายอาจสูงถึง 100%) ส่วนลักษณะผิดปกติที่พบ จะขึ้นอยู่กับชนิดของเชื้อ ชนิดสัตว์ และปัจจัยอื่น ๆ เช่นเดียวกัน ในรายที่รุนแรงและตายทันที อาจไม่พบลักษณะผิดปกติใด ๆ ลักษณะผิดปกติที่มักพบในไก่และไก่งวง ได้แก่ ซากพอมแห้ง มีการบวมน้ำใต้ผิวหนังที่ส่วนหัวและคอ ตาอักเสบบวมแดง และอาจมีจุดเลือดออก หลอดลมอักเสบ รุนแรงมีเมือกมาก มีจุดเลือดออกที่กระเพาะแท้ โดยเฉพาะตรงรอยต่อกับก้น มีการลอกหลุดและจุดเลือดออกที่ผนังของก้น ไตบวมแดงและอาจพบยูเรตที่ท่อไต

สำหรับโรคที่มีอาการคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ อหิวาต์ไก่ชนิดรุนแรง นิวคาสเซิล กล่องเสียงและหลอดลมอักเสบติดต่อกัน การติดเชื้อมัคโคพลาสมา และแบคทีเรียชนิดอื่น ๆ นอกจากนั้น นอกจากนั้นแล้ว สัตว์รังโรคโดยธรรมชาติ ก็ได้แก่บรรดานกอพยพ และนกตามธรรมชาติทั้งหลาย นั่นเอง ส่วนเปิด ไก่ในฟาร์มและในบ้านสามารถติดเชื้อและแสดงอาการป่วยได้

วิธีการติดต่อระหว่างสัตว์สู่คน

คนสามารถติดเชื้อจากสัตว์ได้ทั้งทางตรงจากการสัมผัสสัตว์ป่วยโดยตรง และทางอ้อมจากการสัมผัสกับสิ่งคัดหลั่งจากสัตว์ที่เป็นโรคเช่น อุจจาระ น้ำมูก น้ำตา น้ำลายของสัตว์ป่วย ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีรายงานการติดต่อโรคนี้นี้ระหว่างคนสู่คน

การควบคุมการระบาดของโรค

1. มาตรการสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมือง

1.1 ควบคุมการเข้า-ออก ของคน สัตว์ ไม่ให้ยานพาหนะและคน โดยเฉพาะรถรับซื้อไก่ รถรับซื้อไข่ รถรับซื้อขี้ไก่ รวมถึงคนรับซื้อไก่ ไข่ หรือ ขี้ไก่เข้ามาในฟาร์ม หรือบริเวณบ้าน

1.2 งดซื้อไก่จากพื้นที่อื่น ๆ เข้ามาเลี้ยง

1.3 รักษาความสะอาดในโรงเรือน ทำโรงเรือนแบบปิด หรือใช้ตาข่ายคลุม และกำจัดเศษอาหาร เพื่อป้องกันไม่ให้สัตว์อื่น รวมทั้งนก หนูเข้ามาในโรงเรือน เพราะอาจนำเชื้อโรคเข้ามาในฟาร์ม

1.4 ไม่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะเช่นแม่น้ำลำคลอง เลี้ยงไก่ หากจำเป็นให้ผสมยามาเชื้อ เช่น คลอรีน

1.5 หากมีไก่อป่วยหรือตายไม่ว่าด้วยสาเหตุใด ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในพื้นที่ทันที ไม่นำไก่ที่ป่วยหรือตายออกมาจำหน่าย อย่าทิ้งซากสัตว์ลงในแหล่งน้ำ หรือที่สาธารณะ ต้องกำจัดทิ้งโดยการเผา หรือฝังในหลุมลึกไม่น้อยกว่า 5 เมตร ณ จุดเกิดโรค รวมทั้งมูลไก่ ไข่ และอาหารสัตว์ด้วย แล้วราดด้วยด่างน้ำยามาเชื้อ

1.6 ก่อนเข้าไปในฟาร์ม สัมผัสสัตว์ป่วย ซากสัตว์ที่ตาย หรือทำลายสัตว์ ควรสวมผ้าพลาสติกกันเปื้อน ผ้าปิดปาก จมูก ถุงมือ หมวก หลังเสร็จงานรีบอาบน้ำด้วยน้ำและสบู่ให้สะอาด เปลี่ยนเสื้อผ้าทุกครั้ง เสื้อผ้าที่ใช้แล้ว พลาสติก หรือผ้ากันเปื้อน ผ้าปิดปาก จมูก ถุงมือต้องถอดทิ้ง หรือนำไปซักหรือล้างให้สะอาดก่อนนำมาใช้อีก

1.7 ทำลายเชื้อโรคในพื้นที่ที่เกิดโรคระบาดโดยการฉีดพ่นน้ำยามาเชื้อโรคในบริเวณฟาร์ม ทรง เล้า พื้นคอก และรอบ ๆ เข้า เย็น ทุกวัน

2. มาตรการสำหรับฟาร์มไก่เนื้อและไก่ไข่

2.1 ห้ามนำยานพาหนะต่าง ๆ โดยเฉพาะรถส่งอาหารไก่ รถรับซื้อไก่ รถรับซื้อไข่ หรือ รถรับซื้อจิ้งไก่ เข้ามาในฟาร์ม หรือบริเวณบ้านโดยไม่จำเป็น หากต้องเข้าฟาร์มต้องใช้น้ำยามาเชื้อโรคฉีดพ่นยานพาหนะทุกครั้งก่อนเข้า และออกจากฟาร์ม

2.2 ป้องกันเชื้อโรคที่ปนเปื้อนคนที่เข้าออกฟาร์ม โดย

2.3 ห้ามไม่ให้บุคคลภายนอกเข้าฟาร์มโดยไม่จำเป็น

2.4 บุคคลที่ต้องเข้า-ออกฟาร์ม ต้องจุ่มน้ำยามาเชื้อก่อนเข้าฟาร์ม และให้เปลี่ยนรองเท้าของฟาร์มที่เตรียมไว้

2.5 ไม่ควรเข้าไปในฟาร์มอื่นเพื่อป้องกันการนำเชื้อโรคจากฟาร์มอื่นเข้ามาในฟาร์ม

2.6 รักษาความสะอาดในโรงเรือน ทำโรงเรือนแบบปิด หรือใช้ตาข่ายคลุม และกำจัดเศษอาหาร เพื่อป้องกันไม่ให้สัตว์อื่น ๆ รวมทั้งนก หนู เข้ามาในโรงเรือน เพราะอาจนำเชื้อโรคเข้ามาในฟาร์ม

2.7 ป้องกันเชื้อโรคที่ปนเปื้อนไข่ และถาดไข่ในฟาร์มไข่ไก่โดยใช้น้ำยามาเชื้อที่ไข่และถาดไข่ทุกครั้งก่อนนำเข้าฟาร์ม

2.8 หากมีไก่อป่วยหรือตายไม่ว่าด้วยสาเหตุใด ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในพื้นที่ทันทีเพื่อรับซื้อไก่ที่เหลือในฟาร์มและปฏิบัติตามคำแนะนำของปศุสัตว์อย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อมาสู่สัตว์อื่น ไม่นำไก่ที่ป่วยหรือตายออกมาจำหน่าย อย่าทิ้งซากสัตว์ที่ตายลงในแหล่งน้ำ หรือที่สาธารณะ ต้องกำจัดทิ้งโดยการเผา หรือฝังในหลุมลึกไม่น้อยกว่า 5 เมตร ณ จุดเกิดโรค รวมทั้งมูลไก่ ไข่ และอาหารสัตว์ แล้วราดด้วยด่างน้ำยามาเชื้อ

3. ผู้รับซื้อสัตว์ปีก

3.1 ต้องฉีดพ่นน้ำยามาเชื้อโรคที่ตัวรถ ล้อรถ และกรงใส่สัตว์ปีกให้ทั่วถึงทุกซอกทุกมุม หลังจากนำสัตว์ปีกส่งโรงฆ่าแล้ว

3.2 เมื่อซื้อสัตว์ปีกที่ใดแล้ว ไม่ควรแวะซื้อที่อื่นอีก หากจำเป็นไม่ควรควรรนำยานพาหนะเข้าไปในฟาร์ม และต้องพ่นน้ำยามาเชื้อที่เสื้อผ้า รองเท้าและตัวคนจับสัตว์ปีก

3.3 อย่าซื้อสัตว์ปีกที่ป่วยหรือตาย หรือสัตว์ปีกจากฟาร์มที่มีสัตว์ปีกตายมากผิดปกติ

4. โรงฆ่าสัตว์ปีก

4.1 ต้องงดซื้อสัตว์ปีกป่วยเข้ามา

4.2 ถ้ามีสัตว์ปีกตายให้ทำลายด้วยการฝัง เเผา ฉีดพ่นน้ำยามาเชื้อโรคที่บริเวณโรงฆ่า ทุกซอกทุกมุมหลังเสร็จสิ้นการฆ่าสัตว์ปีกทุกครั้ง

4.3 หากพบสัตว์ปีกหรือเครื่องในมีความผิดปกติให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์โดยเร็ว

วิธีการทำลายเชื้อ

1. ยานพาหนะ

1.1 ใช้น้ำฉีดแรงดันสูงเพื่อทำความสะอาดของยานพาหนะ

1.2 พ่นยามาเชื้อบนรถและล้อรถด้วยน้ำยามาเชื้อกลุ่มฟอร์มาดีไฮด์ กลุ่มกลูตาราลดีไฮด์ กลุ่มควอเตอร์นารีแอม โมเนียม กลุ่มฟีนอล หรือสารประกอบคลอรีน

2. วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในโรงเรือน แห่อุปกรณ์ต่าง ๆ ในน้ำยามาเชื้อกลุ่มคลอรีน กลุ่มควอเตอร์นารีแอม โมเนียม กลุ่มฟีนอลหรือกลุ่มกลูตาราลดีไฮด์

3. โรงเรือน ฉีดพ่นบริเวณโรงเรือนและรอบโรงเรือนทุกวัน เช้า-เย็น ด้วยน้ำยามาเชื้อเช่นเดียวกับที่ใช้ฉีดพ่นยานพาหนะ

4. ถาดไข่

4.1 แห่ถาดไข่ในน้ำยามาเชื้อกลุ่มน้ำสบู่เข้มข้น ผงซักฟอก สารประกอบคลอรีน สารประกอบควอเตอร์นารีแอม โมเนียมหรือสารประกอบฟีนอล เป็นระยะเวลานาน 10-30 นาที หรือ

4.2 รมควันถาดไข่ในห้องแบบปิด หรือใช้ผ้าพลาสติกคลุม โดยใช้ฟอร์มาลิน 40 % ผสมกับด่างทับทิม ในอัตราส่วนฟอร์มาลิน 50 มล. ต่อ ด่างทับทิม 10 กรัม ในพื้นที่ขนาด 2 x 2 x 2 เมตร เป็นระยะเวลา 24 ชม.

5. ไข้

5.1 กลุ่มไข่น้ำยาฆ่าเชื้อกลุ่มไฮโปคลอไรด์ หรือสารประกอบฟีนอล

5.2 รมควันโดยใช้วิธีเดียวกับถาดไข่

การเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนก

ไม่เคยปรากฏหลักฐานว่ามีการแพร่เชื้อจากคนสู่คนในอดีตที่ผ่านมา แต่นักการแพทย์และนักวิทยาศาสตร์เชื่อว่า หากเชื้อไข้หวัดนกในคนเกิดการกลายพันธุ์อันเนื่องมาจากการผสมสารพันธุกรรมกับไข้หวัดที่พบในคน (Reassortment) ก็อาจเกิดการติดต่อจากคนสู่คนได้ ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดการระบาดใหญ่ไปทั่วโลก (Pandemic) จึงได้มีมาตรการทางด้านการเฝ้าระวังโรค โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายของการระวังโรคเป็น 3 ระดับดังนี้

1. ผู้ป่วยที่สงสัย (Suspect) ได้แก่ ผู้ที่มีอาการหรืออาการแสดงต่อไปนี้
 - ไข้ (อุณหภูมิร่างกายมากกว่า 38°C) ร่วมกับ
 - อาการอย่างใดอย่างหนึ่งอันได้แก่ ปวดกล้ามเนื้อ, ไอ, หายใจผิดปกติ (หอบ, ล้าบาก), แพทย์วินิจฉัยว่าเป็นปอดบวม ร่วมกับ
 - ประวัติการสัมผัสสัตว์ปีกที่ป่วย/ตาย โดยตรงในระยะ 7 วันที่ผ่านมา หรือมีการตายของสัตว์ปีกอย่างผิดปกติในพื้นที่ซึ่งอาศัยอยู่ เช่น ในหมู่บ้าน ในตำบล หรือตำบลใกล้เคียง
2. ผู้ป่วยที่น่าจะเป็น (Probable) ได้แก่ ผู้ป่วยที่สงสัยตามนิยามข้างต้นร่วมกับการตรวจดังต่อไปนี้
 - ความผิดปกติของปอดที่ชัดเจนและมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่เลวลง แม้จะให้การรักษาด้วยยาปฏิชีวนะ (Broad Spectrum Antibiotics) ร่วมกับ
 - ได้ทำการตรวจทางห้องปฏิบัติการไม่พบการติดเชื้ออื่นที่จะอธิบายอาการป่วยได้
3. ผู้ป่วยที่ยืนยัน (Confirm) ได้แก่ ผู้ป่วยที่น่าจะเป็นและมีผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการต่อไปนี้สนับสนุน
 - เพาะเชื้อพบ Influenza A ที่ไม่ใช่ H1 หรือ H2 หรือ H3
 - ตรวจ PCR ด้วยห้องปฏิบัติการมาตรฐานยืนยันว่าเป็น Influenza A ที่ไม่ใช่ H1 หรือ H2 หรือ H3

แนวทางปฏิบัติสำหรับประชาชนเพื่อป้องกันโรคไข้หวัดนก

1. ผู้บริโภคไก่และผลิตภัณฑ์จากไก่

เพื่อป้องกันโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจและโรคติดเชื้อระบบทางเดินอาหาร การบริโภคเนื้อสัตว์ รวมทั้งเนื้อไก่และไข่ไก่ โดยทั่วไปจึงควรรับประทานเนื้อที่ปรุงให้สุกเท่านั้น เนื่องจากเชื้อโรคต่าง ๆ ที่อาจปนเปื้อนมา ไม่ว่าจะเป็นไวรัส แบคทีเรีย หรือพยาธิ จะถูกทำลายไปด้วยความร้อนรับประทานเนื้อไก่และไข่ที่ปรุงสุกเท่านั้น งดการรับประทานอาหารที่ปรุงกึ่งสุกกึ่งดิบ เลือกรับประทานไข่ที่ปรุงสุกอย่างดี โดยเฉพาะในช่วงที่มีปัญหาโรคระบาดในไก่

2. ผู้ประกอบอาหาร

2.1 ควรเลือกซื้อเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์จากไก่จากแหล่งที่มีการรับรองมาตรฐาน หรือร้านค้าประจำ และเลือกซื้อไก่สดที่ไม่มีลักษณะบ่งชี้ว่าอาจตายด้วยโรคติดเชื้อ เช่น มีเนื้อมีสีคล้ำ มีจุดเลือดออก เป็นต้น สำหรับไข่ ควรเลือกฟองที่สดใหม่และไม่มีมูลไก่ติดเปลือกไข่ ก่อนปรุงควรนำมาล้างให้สะอาด

2.2 ไม่ใช้มือที่เปื้อนมาจับต้องจมูก ตา และปาก และหมั่นล้างมือบ่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจับต้องเนื้อสัตว์ เครื่องในสัตว์ และเปลือกไข่ที่มีมูลสัตว์เปื้อน

2.3 ควรแยกเขียงสำหรับหั่นเนื้อไก่ และมีเขียงสำหรับหั่นอาหารที่ปรุงสุกแล้ว หรือผักผลไม้ โดยเฉพาะไม่ใช่เขียงเดียวกัน

3. ผู้ชำแหละไก่

ผู้ชำแหละไก่อาจมีความเสี่ยงจากการติดเชื้อโรคจากสัตว์ จึงควรระมัดระวังขณะปฏิบัติงาน ดังนี้

3.1 ต้องไม่ซื้อไก่ที่มีอาการผิดปกติจากการติดเชื้อ เช่น ซึมหงอย ขนฟู หน้า หงอน หรือเหนียงบวมคล้ำ มีน้ำมูก หรือจี้ไหล เป็นต้น หรือไก่ที่ตายมาชำแหละขาย

3.2 ไม่ขังสัตว์ปีกจำพวก ไก่ เป็ด ห่าน ฯลฯ ที่รอชำแหละไว้ในกรงใกล้ ๆ กัน เพราะจะเป็นปัจจัยเสี่ยงให้เชื้อโรคกลายพันธุ์ จนอาจเกิดเชื้อสายพันธุ์ใหม่ ๆ ที่เป็นอันตรายทั้งต่อคนและสัตว์ได้

3.3 ควรทำความสะอาดรองและอุปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ ด้วยน้ำผงซักฟอก และนำไปฟึ่งกลางแดดจัด ๆ นอกจากนั้นอาจราดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อเดือนละ 1-2 ครั้ง

3.4 หากสัตว์ที่ชำแหละมีลักษณะผิดปกติ เช่น มีจุดเลือดออก มีน้ำหรือเลือดคั่ง หรือจุดเนื้อตายสีขาวที่เครื่องใน หรือเนื้อมีสีผิดปกติ ต้องไม่นำไปจำหน่าย และรีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มาตรวจสอบทันที เพราะอาจเป็นโรคระบาด

3.5 ต้องล้างบริเวณชำแหละสัตว์ให้สะอาดด้วยน้ำผงซักฟอก และควรราดน้ำยาฆ่าเชื้อโรคทุกครั้งหลังเสร็จสิ้นการชำแหละไก่

3.6 ผู้ชำแหละไก่ควรดูแลระดับระวังตนเองอย่างถูกต้อง โดยใช้อุปกรณ์ป้องกันร่างกาย เช่น พลาสติกหรือผ้ากันเปื้อน ผ้าปิดปากจมูก ถุงมือ แวนตา รองเท้าบูท และต้องหมั่นล้างมือบ่อย ๆ

3.7 รับประทานอาหารร่างกายด้วยน้ำและสบู่ให้สะอาด และต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าทุกครั้งหลังปฏิบัติงานเสร็จ ส่วนเสื้อผ้าชุดเดิม พลาสติกหรือผ้ากันเปื้อน ผ้าปิดปากจมูก ถุงมือ แวนตา ควรนำไปซักหรือล้างให้สะอาด และผึ่งกลางแดดให้แห้งสนิทก่อนนำมาใช้อีกครั้ง

4. ผู้ขนย้ายสัตว์ปีก

ผู้ขนย้ายสัตว์ปีกควรระมัดระวังตนเองไม่ให้ติดโรคจากสัตว์ และป้องกันการนำเชื้อจากฟาร์มหนึ่ง ไปยังฟาร์มอื่น ๆ จึงควรเน้นการปฏิบัติตามคำแนะนำของกรมปศุสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โดย

4.1 งดซื้อสัตว์จากฟาร์มที่มีสัตว์ตายมากผิดปกติ

4.2 เมื่อขนส่งสัตว์เสร็จในแต่ละวัน ต้องรีบล้างทำความสะอาดให้สะอาดด้วยน้ำผงซักฟอก สำหรับกรงขังสัตว์ควรราดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

4.3 ควรดูแลระดับระวังตนเองอย่างถูกต้อง โดยใช้อุปกรณ์ป้องกันร่างกาย เช่น ผ้าปิดปากจมูก ถุงมือ รองเท้าบูท และต้องหมั่นล้างมือบ่อย ๆ

4.4 รับประทานอาหารร่างกายด้วยน้ำและสบู่ให้สะอาด และต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าทุกครั้งหลังปฏิบัติงานเสร็จ ส่วนเสื้อผ้าชุดเดิมและเครื่องป้องกันร่างกาย ควรนำไปซักหรือล้างให้สะอาด และผึ่งกลางแดดให้แห้งสนิทก่อนนำมาใช้อีกครั้ง

5. เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่

เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ รวมทั้งผู้เลี้ยงสัตว์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ในฟาร์มที่มีการระบาด เป็นกลุ่มประชาชนที่เสี่ยงต่อการติดโรคจากสัตว์ ดังนั้นจึงควรปฏิบัติตามคำแนะนำของกรมปศุสัตว์โดยเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

5.1 เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ ต้องป้องกันไม่ให้สัตว์อื่น ๆ รวมทั้งนกทุกชนิด และสัตว์พาหะนำโรค เช่น หนู เป็นต้น เข้ามาในโรงเรือน เพราะอาจนำเชื้อโรคเข้ามาแพร่ให้ไก่ได้ นอกจากนี้จะต้องรักษาความสะอาดในโรงเรือนให้ดียิ่งเสมอ และหากมีไก่ป่วยหรือตายไม่ว่าด้วยสาเหตุใด ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในพื้นที่ทันที ต้องไม่นำไก่ป่วยหรือตายออกมาจำหน่าย และทำการกำจัดทิ้งตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อย่างเคร่งครัด เช่น อาจฝังให้ลึกแล้วราดน้ำด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อหรือปูนขาว หรือนำไปเผา เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อมาสู่สัตว์หรือคน

5.2 ผู้ที่เลี้ยงสัตว์หรือผู้ที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัตว์ในฟาร์มที่มีการระบาด ไม่ว่าจะจากสาเหตุใด ควรดูแลและมัดระวังตนเองอย่างถูกต้อง โดยใช้อุปกรณ์ป้องกันร่างกาย เช่น พลาสติกหรือผ้ากันเปื้อน ผ้าปิดปากจมูก ถุงมือ แวนตา รองเท้าบูท และต้องหมั่นล้างมือบ่อย ๆ โดยเฉพาะหลังจับต้องสัตว์ป่วย หรือซากสัตว์ที่ตาย

5.3 รับประทานอาหารร่างกายด้วยน้ำและสมุนไพรให้สะอาด และต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าทุกครั้ง หลังปฏิบัติงานเสร็จ เสื้อผ้าชุดเดิม พลาสติกหรือผ้ากันเปื้อน ผ้าปิดปากจมูก ถุงมือ แวนตา ควรนำไปซักหรือล้างให้สะอาด และผึ่งกลางแดดให้แห้งสนิทก่อนนำมาใช้อีกครั้ง

มาตรการควบคุมและกำจัดโรคไข้หวัดนก

ระยะที่ 1 การดำเนินการขณะที่มีการระบาด กรมปศุสัตว์ กำหนดมาตรการการควบคุมและกำจัดโรคไข้หวัดนก ซึ่งประกอบด้วยดำเนินการดังนี้

1. มาตรการการทำลายสัตว์และเชื้อโรค
2. มาตรการการระวังโรคและสอบสวนทางระบาดวิทยา
3. มาตรการการควบคุมโรค
4. มาตรการควบคุมการย้ายสัตว์และซากสัตว์
5. การประชาสัมพันธ์

1. มาตรการการทำลายสัตว์และเชื้อโรค

1.1 การทำลายสัตว์ เกณฑ์การทำลายสัตว์ปีก จะแบ่งพื้นที่เป็น 3 ขอบเขต คือ

1.1.1 ในฟาร์มหรือจุดที่เกิดโรค หากพบสัตว์ปีกป่วยให้เก็บตัวอย่างส่ง

ห้องปฏิบัติการ เพื่อตรวจวินิจฉัยทันที หากผลการตรวจวินิจฉัยพบโรคไข้หวัดนก หรือระหว่างรอผลจากห้องปฏิบัติการ มีเหตุอันเชื่อได้ว่าสัตว์ป่วยด้วยไข้หวัดนก ให้ทำลายสัตว์ปีกทั้งหมดในฟาร์มนั้นทันที หรือเร็วที่สุด เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

1.1.2 ห้องปฏิบัติการยืนยันว่าสัตว์ปีกในฟาร์ม หรือจุดที่เกิดโรคนั้นเป็นโรคไข้หวัดนก ให้ทำลายสัตว์ปีกทั้งหมดที่อยู่ในรัศมี 5 กิโลเมตร จากจุดที่เกิดโรคนั้น เพื่อป้องกันการกระจายของเชื้อโรค

1.1.3 สัตว์ปีกในรัศมี 50 กิโลเมตรจากจุดที่เกิดโรค ซึ่งเป็นเขตสำรวจและเฝ้าระวังโรคอย่างเข้มข้น หากพบว่าป่วยด้วยโรคไข้หวัดนก ให้ทำลายสัตว์ปีกทั้งฝูง

วิธีการทำลายสัตว์ปีก

- การช็อตด้วยไฟฟ้าโดยการจุ่มในน้ำ
- การคิงคอ

- การรมด้วยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์
- การใช้ถังสูญญากาศ

ชนิดของก๊าซที่ใช้ทำลายสัตว์ปีก

- ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) 1.75 กก. / 1000 ม³ รมในสถานที่ปิด เป็นเวลา 30 นาที
- ก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ (CO) 8 กก. / 1000 ม³ รมในสถานที่ปิดเป็นเวลา 30 นาที
- ก๊าซไฮโดรเจนไซยาไนด์ (HCN) 3 กก. / 1000 ม³ รมในสถานที่ปิด (ก๊าซนี้มีพิษรุนแรงจึงต้องดำเนินการ โดยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเท่านั้น

ยาที่ใช้ในการทำลายสัตว์ปีก กรณีเป็นฝูงขนาดใหญ่

- Alfa Chloralose ใช้ผสมในอาหารให้มีความเข้มข้น 2-6% ยจะทำให้สัตว์สลบ หลังจากนั้นทำให้สัตว์ตายโดยการใส่ลงใน ถูงพลาสติก วิธีนี้เหมาะกับการใช้ในกรณีที่สัตว์ยังกินอาหารได้
- Sodium Fenobarbital ใช้ละลายน้ำให้สัตว์กิน ในขนาด 80 มก. ใน 55 มล. สัตว์จะสลบในเวลา 4 ชั่วโมง จากนั้นนำไปใส่ในถูงพลาสติกเพื่อให้สัตว์ตาย

1.2 การกำจัดซากสัตว์

การฝัง โดยการขุดหลุมให้มีขนาดลึกอย่างน้อย 5 เมตร วัสดุอุปกรณ์ที่ยังไม่ผ่านการฆ่าเชื้อ ต้องฝังพร้อมซากสัตว์ด้วย ซากสัตว์ต้องโรยด้วยปูนขาว (Calcium Hydroxide) และกลบพูนดินให้สูงขึ้นอย่างน้อย 40 เซนติเมตร

1.3 การทำลายเชื้อโรค

1.3.1 ยาฆ่าเชื้อโรค (Disinfectant) น้ำยาที่เหมาะสมกับเชื้อไวรัสชนิดนี้ ได้แก่

- สารที่เป็นกรดหรือด่างเข้มข้น เช่น ปูนขาว
- Formaldehyde หรือกลุ่ม Aldehyde Compound
- Ammonia หรือกลุ่ม Quaternary Ammonium Compound
- น้ำยาไอโอดีน หรือกลุ่ม Iodine
- น้ำยา Lysol หรือกลุ่ม Phenolic Compound

1.3.2 หลักในการทำลายเชื้อโรคไขหวัดนก

- เชื้อชนิดนี้โดยส่วนใหญ่จะมีความไวต่อยาฆ่าเชื้อเกือบทุกชนิด และสามารถทำให้อ่อนกำลังลงได้โดยใช้ความร้อนและความแห้ง

- ใช้ยาม่าเชื้อทำลายเชื้อโรค ควบคุมมิให้มีการปนเปื้อนอุจจาระไปกับยานพาหนะ

- ล้างวัสดุ อุปกรณ์ และยานพาหนะด้วยผงซักฟอกและยาม่าเชื้อ

1.3.3 การทำลายเชื้อโรคในโรงเรือน

1.3.3.1 ฆ่าเชื้อโรคโดยนำยาม่าเชื้อโรคให้ทั่วบริเวณฟาร์มหรือทุกโรงเรือนจนชุ่ม อย่างน้อย 2 ครั้งห่างกัน 7 วัน

1.3.3.2 กำจัดอาหารสัตว์ที่เหลือ สิ่งปฏุนอน มูลสัตว์ปีก ขน และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีกในฟาร์ม ด้วยการเผาภายในบริเวณหรือฝังกลบ ให้ลึกจากผิวดินอย่างน้อย 2 เมตร

1.3.3.3 ควรเก็บกักน้ำเสีย-ของเสีย ที่เกิดขึ้นไว้ภายในฟาร์มขณะมีโรคเกิดขึ้นนี้เพื่อป้องกันการกระจายของเชื้อโรค และดำเนินการปรับปรุงน้ำ เพื่อให้แน่ใจว่าปลอดภัยแล้วจึงปล่อยออกไปนอกฟาร์มได้

1.3.3.4 ฆ่าเชื้อที่คน สัตว์ สิ่งของ ยานพาหนะ และทุกสิ่งทุกอย่างที่เข้า-ออกฟาร์ม

1.3.4 การทำลายเชื้อในพื้นที่เสี่ยง

ในพื้นที่ที่มีโรคระบาดหรือพื้นที่ในรัศมี 50 กิโลเมตร จากจุดเกิดโรคหรือพื้นที่ในรัศมี 50 กิโลเมตร จากจุดที่คาดว่ามีการนำสัตว์ปีกหรือซากสัตว์ปีกจากจุดเกิดโรคมานำให้ใช้ยาม่าเชื้อพ่นฆ่าทำลายเชื้อโรคบริเวณคอกสัตว์ปีก และบริเวณที่สัตว์ปีกหากินอยู่ของทุกครัวเรือน โดยดำเนินการเป็นระยะหรือทุกสัปดาห์จนกว่าโรคจะสงบ

1.2 มาตรการการเฝ้าระวังโรคและสอบสวนทางระบาด

เพื่อที่จะค้นหาโรคใช้หัตถ์คนให้เร็วที่สุด ให้ทำการค้นหาสัตว์ปีกที่มีอาการดังต่อไปนี้ทุกบ้านที่มีสัตว์ปีก

1.2.1 มีอาการป่วยทางระบบหายใจ คือ ไอ จาม หายใจลำบาก น้ำตาไหลมาก หน้าบวม หงอน-เหนียง-หน้าแข้งบวม หรือมีสีคล้ำเข้ม หนังตาบวมหรือตาปิด

1.2.2 อาจมีอาการทางระบบประสาท และท้องเสีย หรือสัตว์ขุ่นงัน ซึม ไม่กินอาหาร ชูบผอม ไข่ลดหรือไข่มีลักษณะผิดปกติ

1.2.3 หรืออาจไม่พบไ้มีอาการผิดปกติ แต่ตายกระทันหันเกือบ 100% หรืออาจมีอัตราการตายสะสมประมาณ 40% ภายในช่วงระยะเวลา 3 วัน

1.3 มาตรการควบคุมโรคใช้หัตถ์คน

1.3.1 การเฝ้าระวังและควบคุมโรคในฟาร์มสัตว์ปีกรายย่อยที่อยู่ในความรับผิดชอบของบริษัทใหญ่

ผู้บริหารระดับสูงของกรมปศุสัตว์จะประสานงานขอความร่วมมือจากบริษัทสัตว์ปีกนั้นๆ หรือสมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสัตว์ปีก เพื่อแจ้งไปยังฟาร์มสัตว์ปีกทุกฟาร์มในความรับผิดชอบทั่วประเทศ หรือพื้นที่เสี่ยงเพื่อดำเนินการตามมาตรการ ดังนี้

- 1) ทำการเฝ้าระวังการเกิดโรคภายใน และพื้นที่รอบฟาร์มตลอดเวลา
- 2) ทำการควบคุมคน สัตว์ สิ่งของ และยานพาหนะเข้า-ออกฟาร์มอย่างเข้มงวด
- 3) ใช้มาตรการการสุขาภิบาลฟาร์มอย่างเข้มงวด
- 4) กรณีที่พบสัตว์ปีกป่วยด้วยอาการที่สงสัยตามลักษณะอาการที่กำหนด ให้

ดำเนินการ

- ห้ามนำสัตว์ปีกออกจากฟาร์มทุกกรณี
- เก็บตัวอย่างซากสัตว์ป่วยที่ตายใหม่ๆ ใส่ถุงแล้วแช่น้ำแข็ง หรือสัตว์ป่วยใกล้ตายส่งไปยังห้องปฏิบัติการกรมปศุสัตว์หรือที่ใกล้ที่สุด เพื่อตรวจวินิจฉัยทันที พร้อมทั้งแจ้งปศุสัตว์จังหวัดพื้นที่ทราบ

- หากผลการตรวจวินิจฉัยพบว่าเป็นโรคไข้หวัดนก หรือขณะรอผลจากห้องปฏิบัติการมีเหตุอันเชื่อได้ว่าสัตว์ป่วยเป็นโรคระบาดชนิดนี้ ให้ทำลายสัตว์ปีกหมดทั้งฟาร์ม รวมทั้งกำจัดทำลายอาหารสัตว์ สิ่งปฏุนอน มูลสัตว์ ผลิตภัณฑ์สัตว์ปีก และผลิตผลทุกชนิดจากฟาร์มแห่งนั้น

5) ทำการฆ่าเชื้อโรคที่ฟาร์มหรือจุดเกิดโรคนั้นทุกโรงเรียนให้ทั่วบริเวณ รวมถึงยานพาหนะ

6) ระงับการเข้า-ออกฟาร์มทุกชนิด หรือ ควบคุมให้เหลือน้อยที่สุด และจัดทำบันทึกการเคลื่อนย้าย คน สัตว์ สิ่งของ ยานพาหนะ ที่เข้า-ออกฟาร์มนั้น

1.3.2 กรณีพบโรคระบาดในพื้นที่รัศมี 5 กิโลเมตรจากจุดเกิดโรค กรมปศุสัตว์จะดำเนินมาตรการทำลายสัตว์ปีกทั้งหมด

1.3.3 ในรัศมี 50 กิโลเมตรจากจุดเกิดโรค หากพบสัตว์ปีกป่วยด้วยโรคระบาดชนิดดังกล่าว กรมปศุสัตว์จะทำลายสัตว์ทั้งฝูง

1.3.4 ในกรณีมีโรคระบาดเกิดขึ้นในพื้นที่เสี่ยงสัตว์ปีกที่สำคัญของประเทศ กรมปศุสัตว์อาจมีความจำเป็นต้องพิจารณาขยายขอบเขตรัศมีการควบคุมโรคเป็น 60 กิโลเมตร เพื่อดำเนินมาตรการการค้นหาโรค เฝ้าระวัง ควบคุมการเคลื่อนย้าย และทำลายสัตว์ ตามความเหมาะสม

1.4 มาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์และซากสัตว์

1.4.1 ในรัศมี 50 กิโลเมตรจากจุดเกิดโรค หน่วยเฉพาะกิจสารวัตรกรมปศุสัตว์จะตั้งจุดตรวจ ห้ามสัตว์ปีกเคลื่อนย้ายเข้า-ออกทั้งหมด แต่จะอนุญาตให้นำสัตว์ปีก ไข่ หรือผลิตภัณฑ์จากพื้นที่ที่ไม่มีโรคระบาดเข้าไป เพื่อการบริโภคภายในได้

1.4.2 การอนุญาตให้เคลื่อนย้ายสัตว์ปีกหรือซากสัตว์ปีกที่อยู่ในรัศมี 50 กิโลเมตร จากจุดเกิดโรค ต้องไม่มีสัตว์ปีกป่วยเกิดขึ้นในระยะเวลาอย่างน้อย 21 วัน นับจากวันแรกที่ไม่พบสัตว์ป่วย

1.4.3 การควบคุมในฟาร์มสัตว์ปีกรายย่อยที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของบริษัทเอกชน ปศุสัตว์จังหวัดต้องประสานงานทุกฟาร์มรายย่อย เพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินงานตาม มาตรการการควบคุมโรค โดยการตรวจวินิจฉัยตัวอย่างให้ใช้ห้องปฏิบัติการของสถาบันสุขภาพ สัตว์แห่งชาติหรือศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ในแต่ละพื้นที่

1.4.4 การควบคุมในเกษตรกรรายย่อยที่เลี้ยงสัตว์ปีกไม่เป็นลักษณะฟาร์ม ปศุสัตว์ จังหวัดต้องจัดเจ้าหน้าที่เข้าปฏิบัติงานควบคุมโรคในทุกครัวเรือน ที่มีการเลี้ยงสัตว์ปีก มาตรการการประชาสัมพันธ์

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรู้จักลักษณะอาการของโรค ไข่หวัดนก วิธีปฏิบัติที่ระมัดระวังไม่สัมผัสเชื้อโรค และป้องกันการนำโรคเข้ามายังสถานที่เลี้ยง สัตว์ปีก โดยมุ่งเน้นมาตรการทางสุขภาพ การฆ่าเชื้อ โรคที่โรงเรือน ยานพาหนะและเครื่องมือ เครื่องใช้ในฟาร์ม การควบคุมยานพาหนะและคนเข้า-ออก ประชาสัมพันธ์ในเกษตรกรทราบว่า การเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกทุกครั้งต้องขอใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ รวมถึงผู้ประกอบการ โรงงานฆ่า สัตว์ปีก ให้งดรับสัตว์ปีกที่ไม่มีใบอนุญาตเคลื่อนย้ายสัตว์มาเข้าฆ่าที่โรงงาน

ระยะที่ 2 การเฝ้าระวังหลังโรคสงบ

เป็นการเฝ้าระวังเพื่อยืนยันภาวะปลอดโรคตามข้อกำหนดของ OIE แผนการดำเนินการ สุ่มตัวอย่างจากสัตว์ปีกทั่วประเทศที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% เพื่อตรวจแยกเชื้อ ไข่หวัดนก หากพบ สัตว์ปีกในฟาร์มใดให้ผลบวก กรมปศุสัตว์จะดำเนินการทำลายสัตว์ ฆ่าเชื้อในพื้นที่ และดำเนิน มาตรการต่างๆที่จำเป็น เพื่อควบคุมและกำจัดโรค

ระยะที่ 3 การเฝ้าระวังในระยะยาว

เป็นการตรวจสอบติดตาม เฝ้าระวังโรค ไข่หวัดนกในประชากรสัตว์ เพื่อให้มั่นใจใน ภาวะปลอดโรคนี้ในสัตว์ปีกของประเทศ แผนการดำเนินการ สุ่มตัวอย่างจากสัตว์ปีกทั่วประเทศที่ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% เป็นประจำทุกปี เพื่อตรวจแยกเชื้อ ไข่หวัดนก หากพบสัตว์ปีกในฟาร์มใด

ให้ผลบวก กรมปศุสัตว์จะดำเนินการทำลายสัตว์ ฆ่าเชื้อในพื้นที่ และดำเนินมาตรการต่างๆที่จำเป็น เพื่อควบคุมและกำจัดโรคทันที

แนวทางความช่วยเหลือและชดเชย

คณะรัฐมนตรีพิจารณาแนวทางความช่วยเหลือ และชดเชยแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ซึ่ง ประสบภาวะโรคระบาด ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยมีสาระดังนี้

1. แนวทางการช่วยเหลือและชดเชยแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่

แนวทางและหลักเกณฑ์ความช่วยเหลือและชดเชย

1) ให้มีการชดเชยแก่เกษตรกรที่ถูกทำลายสัตว์ปีก เนื่องจากมาตรการป้องกันโรค ระบาด ตามความเป็นจริง โดยให้มีทางเลือกในการชดเชยให้เป็นเงินสด หรือขอรับเป็นปัจจัยการ ผลิต

2) ให้มีการผ่อนผันการชำระคืนเงินกู้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยให้เกษตรกรที่ได้รับ ผลกระทบจากมาตรการป้องกันโรคระบาด

3) ให้มีการพิจารณาให้ความช่วยเหลือ เพื่อบรรเทาผลกระทบอันเนื่องมาจากการ สูญเสียชีวิตได้ในระหว่างการเฝ้าระวัง เพื่อป้องกันโรคระบาด

วิธีดำเนินการและเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือ

1) กรณีที่เกษตรกรกู้เงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงินเฉพาะ หนี้ที่เกิดจากการ ลงทุนเลี้ยงสัตว์ปีก และได้รับความเสียหายจากภาวะ โรคระบาด จะขอพักการชำระดอกเบี้ยและ ขยายเวลาในการชำระเงินต้นออกไป 6 เดือน โดยรัฐจะชดเชยเงินให้เป็นระยะเวลา 6 เดือน

2) ให้มีการตรวจสอบสถานภาพของเกษตรกรว่ามีสัตว์ปีกที่ถูกทำลายจำนวนเท่าไร รวมทั้งต้องการความช่วยเหลือเป็นพันธุ์สัตว์หรือเงินสด โดยระบบขึ้นทะเบียน เพื่อให้เกษตรกร แสดงความจำนงด้วยตนเอง

3) กรณีที่เกษตรกรต้องการที่จะปรับปรุงโรงเรือนเลี้ยงสัตว์แบบเปิดเป็นโรงเรือน เลี้ยงสัตว์แบบปิด จะติดต่อหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำให้

4) เกณฑ์การให้ความช่วยเหลือ

ไก่ไข่ ช่วยเหลือเป็นพันธุ์ไก่ไข่ อายุประมาณ 18 สัปดาห์ หรือเงินสดในราคาตลาด พร้อมค่าชดเชย จำนวนตัวละ 40 บาท

ไก่เนื้อ ช่วยเหลือเป็นเงินสดมูลค่าเท่ากับราคาไก่เนื้ออายุ 22 วัน พร้อมค่าชดเชยตัว ละ 20 บาท

ไก่อพื้นเมืองหรือ ไก่ลูกผสม ช่วยเหลือเป็นเงินสดมูลค่าเท่ากับราคาไก่อายุ 2 เดือน พร้อมค่าชดเชยตัวละ 40 บาท

ห่าน ช่วยเหลือเป็นเงินสดมูลค่าเท่ากับราคาห่านอายุ 2 เดือน พร้อมค่าชดเชยตัวละ 40 บาท

เป็ดเนื้อ ช่วยเหลือเป็นเงินสดมูลค่าเท่ากับราคาไก่อายุ 45 วัน พร้อมค่าชดเชยตัวละ 20 บาท

เป็ดไข่ ช่วยเหลือพันธุ์เป็ดไข่อายุประมาณ 45 วัน หรือเงินสดในราคาตลาดพร้อมค่าชดเชยตัวละ 20 บาท

นกกกระทา ช่วยเหลือเป็นเงินสดมูลค่าเท่ากับราคานกกกระทาอายุ 45 วัน พร้อมค่าชดเชยตัวละ 5 บาท

ไก่อวง ช่วยเหลือพันธุ์ไก่อวงอายุประมาณ 2 เดือน หรือเงินสดในราคาตลาด พร้อมค่าชดเชยตัวละ 40 บาท

นกกะจอกเทศ ช่วยเหลือเป็นเงินสดมูลค่าตั้งแต่ 2,500 บาท พร้อมค่าชดเชยตัวละ 100 บาท

5) กรณีที่เกษตรกรทำลายสัตว์ปีกเองก่อนที่เจ้าหน้าที่จะได้สั่งทำลาย หลังวันที่ 1 มกราคม 2547 และกรณีที่สัตว์ปีกของเกษตรกรตายหรือเกษตรกรทำลายเอง เนื่องมาจากภาวะโรคระบาด ในช่วงเดือนธันวาคม 2546 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อให้ความช่วยเหลือตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น

2. มาตรการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาในห้วงวิกฤตของกระทรวงแรงงาน

ผลกระทบจากการเกิดวิกฤตการณ์ในห้วงวิกฤตครอบคลุมแรงงานส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งระบบ ดังนี้

- 1) กลุ่มปลูกพืชผลป้อนโรงงานอาหารสัตว์
- 2) กลุ่มประกอบการโรงงานอาหารสัตว์
- 3) กลุ่มเลี้ยงสัตว์ระบบปิดในฟาร์ม
- 4) กลุ่มโรงฆ่าและชำแหละสัตว์ปีก
- 5) กลุ่มโรงงานผลิตและแปรรูปอาหาร แข็งแรง อาหารสำเร็จรูป

สถานประกอบการที่อยู่ในความคุ้มครองของระบบประกันสังคม กระทรวงแรงงาน จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มหลัก มีสถานประกอบการ 1,031 แห่ง ลูกจ้างผู้ประกันตนและเกษตรกรผู้เกี่ยวข้องรวมทั้งสิ้น 151,042 คน ได้แก่กลุ่มเลี้ยงสัตว์ระบบปิดในฟาร์ม และกลุ่มโรงฆ่าและ

ฆ่าและสัตว์ปีก นอกจากนั้นยังมีกลุ่มอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์และฆ่าสัตว์รายย่อย กลุ่มกิจการขนส่ง และกิจการต่อเนื่อง เป็นต้น

กระทรวงแรงงานได้กำหนดกรอบแนวคิดหลักและแผนการดำเนินการแก้ไขปัญหาของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนและความเสียหาย ดังนี้

1. ใช้มาตรการชะลอการเลิกจ้าง หยุดงาน โดยยังคงสถานะความเป็นลูกจ้าง และให้ได้รับค่าจ้างบางส่วน และปรับลดสวัสดิการบางส่วนของนายจ้าง โดยรัฐเข้าไปให้ความช่วยเหลือจ่ายค่าชดเชยให้บางส่วนตามความจำเป็น
2. ใช้กลไกด้านจัดสร้างเครือข่ายตลาดแรงงาน และการจัดหางานให้ทำ โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานระดับล่างที่พ้อมปีบเปลี่ยนเข้าสู่งานใหม่ที่ไม่ต้องใช้ทักษะสูงมาก
3. ส่งเสริมการทำงานในพื้นที่ โดยเป็นการทำงานในอาชีพเสริมสาขาใกล้เคียงกัน หรืองานในท้องถิ่น ผลิตสินค้าพื้นฐานจำหน่ายให้หน่วยงานภาครัฐ
4. ส่งเสริมการฝึกอาชีพระยะสั้น โดยใช้เครื่องจักร วัสดุฝึกภายในสถาบัน /ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานในสถานประกอบการที่ให้ความร่วมมือ และจัดชุดฝึกอบรมเคลื่อนที่เข้าไปในพื้นที่เป้าหมาย โดยรัฐสนับสนุนค่ายังชีพในระหว่างที่เข้ามาฝึกงาน และขาดรายได้จากงานเดิม
5. ใช้มาตรการลดภาระค่าใช้จ่าย ทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้าง โดยการพักการส่งเงินสมทบประกันสังคม แต่ยังคงได้รับสิทธิและคุ้มครองต่อไป และเพิ่มสิทธิพิเศษด้านการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือ ทั้งด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาตัว และได้รับค่าทดแทนหลังออกจากงาน

มาตรการการร่วมแก้ไขปัญหาโรคระบาดไขหวัดนก ภายใต้โครงการความร่วมมือทางการเงินเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจรากหญ้า โดยธนาคารออมสิน ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร่วมกับสำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

กำหนดมาตรการช่วยเหลือเร่งด่วน ดังนี้

1. มาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบทันทีจากการทำลายสัตว์ปีก
 - พักชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ย เป็นระยะเวลา 6 เดือน
 - ปรับปรุงโครงสร้างหนี้ในส่วนที่ได้รับผลกระทบ

มาตรการการให้สินเชื่อเพื่อช่วยเหลือผู้เลี้ยงสัตว์ปีกและ โรงฆ่า/ฆ่าและสัตว์ปีก ประกอบด้วย

- สินเชื่อฟื้นฟูกิจการเลี้ยงสัตว์ปีก
- สินเชื่อปรับเปลี่ยนระบบการเลี้ยงสัตว์ปีก

- สินเชื่อยกระดับโรงฆ่า/ชำแหละสัตว์ปีก

สินเชื่อฟื้นฟูปฏิบัติการเลี้ยงสัตว์ปีก

วงเงินสินเชื่อรวม 10,000 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ย 2 ปีแรก ร้อยละ 2 ปีที่ 3 ขึ้นไป เริ่มต้นร้อยละ 5 ต่อปี โดยปีที่ 1 ชำระดอกเบี้ยเมื่อครบรอบปี ปีที่ 2 ชำระดอกเบี้ยทุก 6 เดือน ปีที่ 3 เป็นต้นไปชำระดอกเบี้ยทุกเดือน หากผิคนัดชำระหนี้โดยไม่มีเหตุผลอันควร จะคิดเบี้ยปรับเพิ่มอีก 3% ต่อปี นับแต่วันที่ผิคนัด หากภายใน 2 ปีผู้กู้ยังไม่สามารถได้รับใบรับรองมาตรฐานฟาร์มหรือ ใบรับรองระบบการเลี้ยงของฟาร์มจากกรมปศุสัตว์ ให้ปรับอัตราดอกเบี้ยตั้งแต่ปีที่ 3 เพิ่มอีก 3%
สินเชื่อปรับเปลี่ยนระบบการเลี้ยงสัตว์ปีก

วงเงินสินเชื่อรวม 10,000 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ย 2 ปีแรก ร้อยละ 2 ปีที่ 3 ขึ้นไป เริ่มต้นร้อยละ 5 ต่อปี โดยปีที่ 1 ชำระดอกเบี้ยเมื่อครบรอบปี ปีที่ 2 ชำระดอกเบี้ยทุก 6 เดือน ปีที่ 3 เป็นต้นไปชำระดอกเบี้ยทุกเดือน หากผิคนัดชำระหนี้โดยไม่มีเหตุผลอันควร จะคิดเบี้ยปรับเพิ่มอีก 3% ต่อปี นับแต่วันที่ผิคนัด หากภายใน 2 ปีผู้กู้ยังไม่สามารถได้รับใบรับรองมาตรฐานฟาร์มหรือ ใบรับรองระบบการเลี้ยงของฟาร์มจากกรมปศุสัตว์ ให้ปรับอัตราดอกเบี้ยตั้งแต่ปีที่ 3 เพิ่มอีก 3%
สินเชื่อยกระดับโรงฆ่า/ชำแหละสัตว์ปีก

วงเงินสินเชื่อรวม 5,000 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปีชำระดอกเบี้ยทุกเดือน หากภายใน 2 ปี ผู้กู้ยังไม่สามารถได้รับการรับรองมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์จากกรมปศุสัตว์ ให้ปรับอัตราดอกเบี้ยตั้งแต่ปีที่ 3 เพิ่มอีก 3%

มาตรการการช่วยเหลือผู้ประกอบการโรงงานฆ่าและชำแหละสัตว์ปีก

มาตรการที่จะช่วยเหลือผู้ประกอบการโรงงานและผู้เกี่ยวข้องตามที่กระทรวงอุตสาหกรรมเสนอ ดังนี้

1. มาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ดังนี้

ช่วยเหลือยกเว้นค่าธรรมเนียมรายปีของโรงงานจำนวน 5 ปี ในปี พ.ศ. 2547-2551

ช่วยเหลือค่าธรรมเนียมต่ออายุใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2551

ช่วยเหลือยกเว้นค่าธรรมเนียมจดทะเบียนกรรมสิทธิ์เครื่องจักร เพื่อใช้ในการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน เพื่อนำไปใช้ขอสินเชื่อของสถาบันการเงิน

ให้ความร่วมมือกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการตรวจสอบเอกสารใบนำเข้าสัตว์ปีก และส่งออกผลิตภัณฑ์สัตว์ปีกของผู้ประกอบการกิจการ

2. มาตรการให้การสนับสนุน โดยผ่าน SMEs Bank ดังนี้

ยืดเวลาในการชำระหนี้คืน 6 เดือน โดยไม่คิดดอกเบี้ยและไม่มีค่าปรับ (มูลค่าประมาณ 300 ล้านบาท)

ให้วงเงินสินเชื่อผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์ปีกในการสร้างระบบ EVAP เพื่อป้องกันเหตุที่จะเกิดต่อไปในภาคหน้า

DPU